

EVANGÉLIKUS Élet

**Magunkat is
a jóra kell nevelni**

**A népszámlálásról
kérdtük
püspökeinket**

**Isten budafoki
bárányai**

Gyülekezeti élet járvány idején

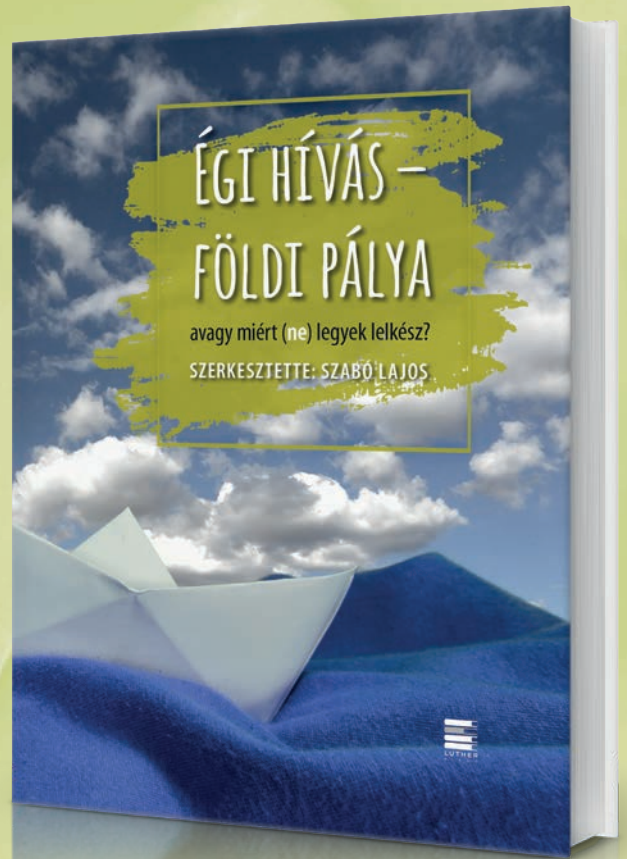
Kerítéses látogatás és e-kereszténység • 38. oldal

A LUTHER KIADÓ ÚJDONSÁGA

ÉGI HÍVÁS – FÖLDI PÁLYA

avagy miért (ne) legyek lelkész?

SZERKESZTETTE: SZABÓ LAJOS

Vajon mennyiben befolyásolja
a lelkésztől alkotott képedet,

ha megismered a lelkészek vasárnapon túli életét? Láttál már
lelkészt gyászolni, elbizonytalanodni vagy épp megerősödni,
megoldhatatlannak tűnő feladataival megküzdeni?

E könyv segítségével bejárhatod a lelkészi pálya magasságait és
mélységeit, és talán az egyházi közösségekhez is máshogy
fogsz viszonyulni az olvasása után.

KÖNYVEINK MEGRENDELHETŐK A BOLT.LUTHERKIADO.HU OLDALON.

Evangélikus könyvesbolt: 1085 Budapest, Üllői út 24.

Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 8–17 óra között.

bolt.lutherkiado.hu • kiado@lutheran.hu • +36 1 411 0385 • +36 20 824 5518

Levelezési címünk: Luther Kiadó, 1085 Budapest, Üllői út 24.

Nem kérdezve – állítva

„A személyes találkozások hiányában egyre inkább átértékeltük, hogy mennyire rászorulunk Isten szeretetére” – hívja fel a figyelmet Kondor Péter, a Déli Egyházkerület lelkes vezetője arra a közös tapasztalatra, hogy milyen ereje van ma is összetartozásunk, közösségünk megélésének. És bár még távolinak tűnik a 2021-es népszámlálás, már most fontos, hogy készüljünk rá, ezért is kérdeztük meg ezzel kapcsolatban püspökeinket. Mindhárman felhívják a figyelmet: mi, hívek is mindannyian tehetünk azért, hogy minél többen vállalják majd a népszámláláskor: „Evangélikus vagyok.”

Maszkban, kézfertőtlenítve, de semmiképp sem elzárva magunkat Istentől és az egyháztól éljük most mindennapjainkat. Kiderül ez összeállításunkból is, amelyben igyekszünk megmutatni, hogy a járványhelyzetben egyes gyülekezeteink milyen kényszer- vagy éppen ötletes megoldásokkal élnek, hogy a nyáj egyetlen tagja se maradjon magára.

És ha már bárányok: a Budafoki Evangélikus Egyházközségben (a névből alkotott betűszó a BEE) Hokker Zsolt parókus lelkész harmincnégyezres nyájáról beszélt. Hogy mit is takar ez a tekintélyes szám pontosan? Az derüljön ki a Budapest XXII. kerületében készült riportból!

Küldetés rovatunkban Arató J. Lóránd irányítja a figyelmet az írásjelek fontosságára. De ne helyesírási tanácsokra gondoljunk, hanem állításokra: hitünk megvallására. „A bizonytalanság kérdéseket vet fel. A bizonyosság állít – írja. – A keresztyén ember, aki megtapasztalta Isten végtelen szeretetét és irgalmát, csakis állításokban tud beszélni az irgalmas és szerető Istenről.”

Ezekre a gondolatokra erősít rá Gáncs Tamás kelenföldi igazgató lelkész az *Élő víz* rovat aktuális írásában. „A kevés evangéliumáról” szólva teszi fel a kérdést: megéri keresztyénné lenni? Kérdése nem marad megválaszolatlan.

■ KÉZDI BEÁTA

Egy lapszerkesztő hölgy emlékezete

Élete kész regény volt sok érdekes lutheránus főszereplővel. Az író, újságíró, az első magyarországi női újság, a *Családi Kör* hetilap életre hívója, az Osztrák-Magyar Monarchia első szerkesztőnöje, az evangélikus Kánya Emília száztizenöt évvel ezelőtt hunyt el.

26. oldal

Megférnek egymással a földi és az égi kérdések

Az M3-as metró déli szakaszának felújításakor az Üllői úton – éppen egyházunk országos irodája előtt is – metrópótló buszok közlekedtek. A pótlás megszervezésén dolgozó Pethő Gábor mérnököt a műszaki szemlélet és a keresztyén hit viszonyáról is kérdeztük.

32. oldal

Isten csaja az arcunkra a legtöbb mosolyt

„Mindig volt egy dédelgetett álomom: hogy egyszer önellátó gazdaságom lesz, és úgy fogok élni, mint a nagyszüleim” – idézi föl egykori terveit riportalanyunk, Tomka Anna. „Isteni ötletekkel” célhoz ért, ma már a saját biogazdaságát vezeti a Somogy megyei Sennán.

34. oldal

TARTALOM

Láthatóan evangélikus, Oratio oecumenica	4
A vasárnap igéje • Kis János	5
Új nap – új kegyelem • Hanvay Enikő	6
A hónap igéje • Balicza Iván	7
Krónika • Hírek, tudósítások	8
Égtájéoló • Szemerei János püspök írása	16
Portré • Limpár Zoltánné óvodapedagógus	18
Forrás • Cserháti Sándor meditációja a feltámadáshittről	19
Tallózó • Gyülekezeti lapok, keresztyén hírportálok, blogok szemléje	20
Küldetés • Hiszek! Hiszek? – Arató J. Lóránd írása	22
Interjú • Egyházunk püspökeit kérdeztük a 2021-es népszámlálásról	23
Evangélikus arcképcsarnok • Kánya Emília emlékezete	26
Élő víz • Gáncs Tamás rovata	28
Riport • Isten budafoki bárányai	29
Interjú • Pethő Gábor az építőmérnöki és a bibliai alapokról	32
Riport • Tomka Anna útja a biztosítótól a saját biogazdaságig	34
Fókusz • Gyülekezeti élet járvány idején	38
Kötőszó-szemle • Tényleg közeleg a világvége?	42
Ajánló • A teremtésvédelemről a friss Credóban	44
Ajánló • Kétezer éves kérdésre keresi a választ Buji Ferenc könyve	45
Gyermekeknek • Füller Tímea rovata	46
Krónika • Hírek, tudósítások	48
Oratio oecumenica	56
A vasárnap igéje • Percze Sándor	57
Új nap – új kegyelem • Tubán József	58

LÁTHATÓAN EVANGÉLIKUS

FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

Szigethi Mihályné nyugalmazott hematológiai asszisztens, gyülekezeti pénztáros – Kismányok. Őseim több mint háromszáz évre visszatekintve evangélikusok voltak. A családban nálam volt ebben először változás, férjem katolikus volt. Köztünk soha nem volt feszültség, tiszteletben tartottuk egymás meggyőződését. Fiaim és unokáim is evangélikusok. Ha valami oknál fogva nem tudok istentiszteletre menni, akkor az a vasárnap számomra nem is vasárnap. Akkor van igazi ünnepem, amikor az igehirdetésben meghallom a nekem szóló üzenetet. Ilyenkor lelkileg teljesen feltöltődök. Ezért vallom, hogy én igazából az igéből élek.

Nem sokkal azután, hogy Szekszárdról visszaköltöztünk a szülőfalumba, felkértek, hogy legyek a gyülekezet pénztárosa, majd a kismányoki evangélikus ifjúsági ház gondnoka. Ez több mint húsz éve történt. Azóta Isten segítségével szépítjük, gondozzuk, fejlesztjük a házat és a gyülekezetet. Nagyon jó érzés kapcsolatot tartani a táborozó gyermekekkel és lelkészekkel.

A kitelepítés borzalma gyülekezetünk életére is kihatott, ma kevesen vagyunk. Úgy érzem, hogy keresztényként feladatomban a gyülekezetbe hívogatás. A fiataloknak elmesélem, hogy gimnazista koromban velem is előfordult, hogy nem szívesen jártam istentiszteletre, de idővel hazataláltam. Próbálok azt az örömhírt átadni, amit én is kaptam.

Az evangélikusok mai arcképcsarnoka az interneten a Lathatoan.reblog.hu és a [Facebook.com/lathatoan.evangelikus](https://www.facebook.com/lathatoan.evangelikus) címen érhető el.

Folytatódik a Karzatlépcső című filmsorozat

A főtí Evángélikus Kántorképző Intézet munkatársai folytatják az evangélikus énekeket megismertető kisfilmsorozatot. „A Karzatlépcső című filmsorozatban arra törekszünk, hogy egy-egy éneket alaposabban bemutassunk – írták. – Beszélünk az énekek zenei és himnológiai jellegzetességeiről, s reméljük, mire az epizód véget ér, kinek-kinek a fülében rögzül is a kiválasztott dallam. Ezúttal a

»Jézus, te égi szép, tündöklő fényű név« kezdetű ének (EÉ 389) kapcsán hallhatunk a gyülekezeti énekek stílusváltásairól: a 19–20. század fordulójának ébredési énekeiről és arról is, hogy a barokk dallamosság miként frissítette fel a régi korálkincset az 1700-as években.” A sorozat epizódjai az Evangelikus.hu portálon tekinthetők meg.

■ BENCE GÁBOR

ORATIO OECUMENICA

Irgalmas Istenünk, szerető mennyei Atyánk! Amikor az egyházi esztendő vége felé közeledünk, tekintetünket az utolsó idők felé fordítod. Tudjuk, hogy mindannyian méltók vagyunk ítéletedre, mégis kegyelmedben bízva könyörgünk hozzád.

Könyörgünk, Urunk, az egész teremtett világért: őrizd meg rendjét és békéjét. Add, hogy a természet ereje se egészségünkben, se tulajdonunkban ne tegyen kárt. Segíts, hogy ne legyünk keményszívűek, ha mások nyomorúságát látjuk. Adj nekünk bölcsességet, hogy rendelkezésre álló drága időnként jól használjuk föl, és mutass kiutat jelenlegi nehéz helyzetünkből.

Könyörgünk, Urunk, egyházadért. Te ismered gyengeségeinket, mégis bűnbánattal megvalljuk, hogy elfordultunk törvényedtől, és nem törődünk akarattal. Elhagytuk utadat, és visszaéltünk sokféle ajándékkal. Megannyi vétünk ellenére kérünk, add, hogy életünket neked tetsző módon, szolgáló szeretettel élhessük.

Könyörgünk, Urunk, minden emberért. Az elmúlt héten mindannyian többet gondoltunk azokra a szeretetteinkre, akik már nincsenek közöttünk. Urunk, te tudod, hogy nem könnyű ez az időszak egyikünknek sem, és az előmentek hiánya mennyire fáj. Kérünk, adj vigasztalást a gyászolóknak. Végtelen hatalmad diadalmaszkodjon minden betegség fölött! Add, hogy a szenvedők nehéz körülményeiket ne csapásodként, haragod kitöltéseként éljék meg. Segíts nekik, hogy nyomorúságukban meglássák szerető, atyai szívedet.

Irgalmas Istenünk, szerető mennyei Atyánk! Tudjuk, hogy nincs olyan ember, aki megállhatna a te színed előtt, mégis kérünk téged, irgalmazz nekünk egyszülött Fiaid érdeméért, aki által megmutattad, mennyire szeretsz bennünket. Ebben bízva tekintünk előre az utolsó időkre is. Kérünk, őrizd meg minket kegyelmesen. Ámen.

Az egyházi esztendő utolsó előtti vasárnapját megelőző (Ítélet) vasárnap – Jel 14,12-13

Ítélet helyett ígéret

Sokszor már nagyon szeretnénk látni az alagút végét. A világunkat sújtó csapásokat látva biztosat tudni és megnyugodni. Sötétségből a fényre vágyódunk. A sötétségben úgy érezzük, ítélet alatt vagyunk. Az egyházi esztendő vége felé haladva még inkább felerősödik a fény utáni vágy. Történjen valami, legyen megoldás!

Biztatást kapunk. Úton levő embereket szólít a felülről jövő szó: most ne veszítsd el a kapcsolatot azzal, aki segíteni akar, biztat, és erőt ad ahhoz, hogy felállj, és elindulj életed következő állomásán keresztül a cél felé. Itt van helye „a szentek állhatatosságának”. Hitre van szükségünk, annak elfogadására és megélésére.

Égi hang, földi sík. Megnyílik-e fülünk a hallásra? Akarjuk-e, tudjuk-e meghallani az üzenetet mi, akik szinte halláskárosultként élünk ebben a végtelenül felgyorsult, mindent túlharsogó világban?

Ahhoz, hogy meghallhassuk az élet beszédét, csendet kell teremteni magunkban és magunk körül. Akkor fel tud erősödni a mindenki számára fontos üzenet olyannyira, hogy tovább tudjuk adni azoknak is, akik önmaguk nem tudják meghallani a jó hírt: fontos vagy Istennek. Veled van, nem vagy egyedül soha! Most sem feledkezik meg rólunk. Ez mindig így lesz.

Írd meg! Leírom a számomra fontos, érdekes, megérintő gondolatokat, mert mindig tudni akarom, el ne felejtsem, bármikor elővehessem, ha kétségeim támadnak, és elbizonytalanodom. Egyre szaporodnak a feladatok, már a következő évi naptáramban is vannak bejegyzések, pedig még ezt az évet sem tudhatjuk magunk mögött.

„A szó elszáll, az írás megmarad” emberi bölcsessége nem vonatkozik Istenre, aki soha nem felejt el ígéreteit. Ő nagyon jól ismer minket, ezért mondja: írd meg! Ne csak magadnak, szíved kőtáblájára, hanem papírra, hogy odaadhasd azoknak, ráhagyhasd azokra, akik fontosak neked, akik rád vannak bízva; mindenkinek, aki fut, aki küzd, aki úgy érzi, ítélet alatt van abban a sötét alagútban, amelynek talán a legvége látszik a legnehezebbnek, legfélelmetesebbnek, mert ismeretlen.

Az üzenet átadásának módja, formája sokféle lehet, de a tartalma mindig az Istentől jövő mentő szeretet kell, hogy legyen.

Isten ítélete ígéretet hordoz. Boldog halálról beszélni látszólag ellentmondás, lehetetlenség. Annak ellenére, hogy vannak helyzetek, amikor úgy érezzük, jó már letenni Isten kezébe azokat, akik „megharcolták nemes harcukat”. Magunkat is! Búcsúzunk, elengedünk. Amikor mi kaput zárunk, akkor Istenünk ajtót nyit.

Új kezdetet, teljességet, az örök élet ajándékát kínálja. A megoldást mindenre. Mert az általa kínált jövőben benne van múltunk és jelenünk, vagyis életünk teljessége.

Boldogok a halottak?! A boldogság emberi dimenzió, ideig való dolog. Életünk útján próbálunk az Úrral élni. Az Úrban halni adja az ígéretet. Ez a boldogság Isteni ajándéka.

Rácsodálkozom, csodálkozunk rá, hogy ez már az ítélet vasárnapjának valósága. Eljött a most. Csak meg kell ragadni, elfogadni és élni a mindennapokban. Nem számít a helyzet, az alkalom, mert valami régi megszűnt, és az Úr akarata, hatalma valósult meg, minden látszat ellenére.

KÉPŐNK ILLUSZTRÁCIÓ - FOTÓ: KARSTEN WINEGEART / UNSPLASH.COM

Megtörte a halál hatalmát. Olyan hír ez, amely megnyugtat, könnyet töröl, vigasztal, és reményt ad. A halállal nem szűnik meg minden. Isten vezet a végtelen úton. Ugyan látom az elmúlásban a halál erejét, de hiszek Krisztusnak, az élőnek, aki ezt az utat ígéri. Minden ezen múlik: hisszük-e?

Élet és üdvösség. Az alagúton túlról kaptunk üzenetet: van kijárat, van folytatás! Urunk kegyelme, szeretete örök. Megnyugtat és biztat. Ő, aki tegnap, ma és mindörökké ugyanaz. Élet és halál ura, aki örök életet szerzett minden embernek.

■ KIS JÁNOS

Imádkozzunk! *Urunk Istenünk! Te tudod, mennyire rászorulunk a biztatásra. Kimerültek a tartalékaink. Elfogyott az erőnk, a hitünk, a kitarásunk. Életünkért aggódunk, a holnapért, magunk, szeretteink és a világ jövőjéért. Köszönjük, hogy te a bizonyosság örökké való teljességéből szólítasz meg minket az örök élet beszédével. Vezess, hogy veled, hozzád célba érjünk. Legyen áldott a te neved most és mindörökké. Ámen.*

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (november 8.) Pál írta Timóteusnak: *Te azért, fiam, erősödjél meg a kegyelemben, amely Krisztus Jézusban van.* 2Tim 2,1 (1Móz 39,9c; Lk 17,20–24[25–30]; Róm 8,18–25; Zsolt 90) Sok mindenben próbálunk napról napra megerősödni. Talán ezekben a hónapokban leginkább az immunrendszerünkre figyelünk. Erősítjük vitaminokkal, egészséges táplálkozással, rendszeres testedzéssel. Pedig lelki egészségünk legalább olyan fontos, ha nem fontosabb. Hogy megerősödjünk abban a tudatban: Jézus Krisztusért, értünk hordozott szenvedéséért és haláláért, egyedül kegyelemből üdvösségünk van, elvehetetlen örök életet kaptunk a Mindenhatótól.

Hétfő (november 9.) *Megkereshettek volna, de nem kérdeztek, megtalálhattak volna, de nem kerestek.* Ézs 65,1a (Róm 3,28; 1Pt 4,7–11; Jer 39,1–18) Szomorú helyzetjelentés. Pedig az Élet forrásáról van szó. Sokakból kivesszett a vágy, amely előrevihetné, növelhetné, tágíthatná, röpíthetné életüket. Kivesszett a sóvárgás az egyetlen igaz kincs, Jézus Krisztus után. Pedig az ő ígérete szerint, ha keressük őt, megtaláljuk. Ha éhezünk és szomjazunk az egyetlen Igazságot, megelégtettünk. Akkor mond Jézus boldogoknak minket.

Kedd (november 10.) *Fordulj hozzám, légy kegyelmes! Adj erőt szolgálódnak [...].* Zsolt 86,16 (Fil 4,19; Jer 18,1–10; Jer 40,1–16) Sokféle erő létezik. Van, amikor nyilvánvaló az erő jelenléte. Diadalívék, érmeik, kupák, díjak hirdetik. Előfordul, hogy létezőről az örök emberi értékrend tesz tanúbizonyságot. S bár talán rejtett az erő, vagy épp erőtlenségnek látszik, mégis főhajással adózunk a hősöknek. Mert érezzük, ez az igazi erő! Röviddel nemzetünk két gyásznapja után, tisztelettel adózva az erkölcsi győzelmet kivívóknak, jövőnk magját ültetőknak – igazán érezzük ezt. Az erő forrása soha nem az emberben van, hanem Istenben. Tőle várjuk mi is napról napra.

Szerda (november 11.) *Mit használ ugyanis az embernek, ha az egész világot megnyeri, de élete veszendőbe megy?* Mk 8,36 (Péld 15,16; Zsid 13,1–9b; Jer 41,1–18) Mi mindent várunk mi, keresztények Jézustól? Sokszor nem bűneink kérdésével kapcsolatban kérjük a segítségét, hanem azt várjuk, hogy hárujanak el a fejünk fölül az egzisztenciánkat fenyegető problémák. Vagy talán azt, hogy a betegség, amelynek a tüneteit észleljük magunkon, ne legyen súlyos. Biztatást remélünk tőle ebben a félelemekkel teli világban, amely annyira kiszámíthatatlan lett. Kérünk tőle vigasztalást, segítséget napi gondjainkban. Pedig ő bűnbocsánatot és örök életet kínál nekünk. Ha kinyújtjuk utána a kezünket, és

elfogadjuk, mindenünk megvan. A bűnbocsánat elfogadásának lelki mozdulata láthatatlan, de eredménye szemmel látható és letagadhatatlan. Mert ott valóságos, új élet támad.

Csütörtök (november 12.) *Mi pedig, a te néped, legelődnek nyája, örökké magasztalunk téged. Nemzedékről nemzedékre mondunk dicséretet neked.* Zsolt 79,13 (Zsid 13,15; 1Jn 2,18–26[27–29]; Jer 42,1–22) Örökké. Ez a szó összekapcsol múltat és jövődöt, átível évezredekben, egészen az örökkévalóságig. Összekapcsolja Isten-magasztalásunkat, a Mindenhatót dicsőítő szavainkat az előttünk élők hálaadásával, s drága örökségként hagyhatjuk az utánunk jövőkre. Mert ez nem némul el soha, magasztalja őt föld és ég, az egész teremtettség, a megváltottak sokasága. A mennyben pedig tisztán csendülhet fel: „A trónon ülő és a Bárányé az áldás és a tisztesség, a dicsőség és a hatalom örökkön örökké!” (Jel 5,13)

Péntek (november 13.) *Mert vizet árasztok a szomjas földre, patakot a száraz tájra. Kiárasztom lelkemet utódaidra, áldásomat sarjadékaidra.* Ézs 44,3 (ApCsel 2,39; 2Kor 6,1–10; Jer 43,1–13) Íme, valósággá lett a próféta szó. Ebben a két mondatban benne van az üdvőtörténet beteljesülése. A tikkadt föld eső után kiált, kiszáradt életünk pedig néma sóhaj a szabadtás, a Szabadító után. Az élet vize kiáradt ránk Jézus Krisztusban, Megváltónkban. Jézus azért lett emberré, mert a Mindenható meghallotta életünk hangos vagy csöndes panaszát, kiáltó vagy néma fájdalmát, és eljött személyesen, láthatóan, hogy találkozzon velünk. Hogy a szemünkbe nézhessen, hogy szabadulást hirdessen, hogy Szentlelke bőven áradjon életünkre.

Szombat (november 14.) *A királyok Királya és uraknak Ura. Övé egyedül a halhatatlanság, aki megközelíthetetlen világosságban lakik, akit az emberek közül senki sem látott, és nem is láthat: övé a tisztelet és az örökkévaló hatalom. Ámen.* 1Tim 6,15–16 (Zsolt 92,6; Mk 13,1–8; Jer 45,1–5) Megszoktuk: rohanunk, és hozzászoktunk a zajhoz is. Ha találunk még csendes időt az imádságra, inkább kérünk. Mikor borultunk le az imádat hódolatával a Mindenható előtt? Az apostol szívében túlcsoordult a magasztalás, szavakká formálódott. Végtelenre tágult előtte a horizont. Mi megfélemedezünk róla, de Pál figyelmeztet: ő uralkodik, övé a hatalom mennyen és földön. Történelmet formál keze, életünk eseményeit ő irányítja. Egyszer pedig minden szem annak látja majd, aki valójában: királyok Királyának és urak Urának. Imádjuk most is így drága, szent nevét!

■ HANVAY ENIKÓ

EVANGÉLIKUS Élet FIZESSEN ELŐ LAPUNKRA!
megrendelheti online is: evangelikuselet.hu/elofizetes

Az egyik szemem sír, a másik nevet

A novemberhez szürkéséget, ködös hajnalokat, nedves, esős nappalokat, korai sötétedést asszociálunk. Sok embernek a hangulata is nyomottá válik, vannak, akiknél kezdetét veszi a téli depresszió. Ebben a hónapban van a halottak napja is, ami szintén rátelepszik érzelmi életünkre, és a „memento mori” – „gondolj a halálra” – sötét fátylát borítja hangulatunkra. Meglátogatjuk a temetőben szeretteink sírját, ránk nehezedik az elmúlás szomorúsága. Nem szeretem a novemberet, mert a sírás és a fohászzkodás hónapja, a mulandóságra és a reménytelenségre mutat.

Jeremiás próféta ígéretével Isten lép mellénk ebben a depressziós állapotunkban, és azt mondja: tudom, mit éreztek, de ti nem tudjátok, hogy én eközben is ott vagyok veletek, és kézben tartom, irányítom sorsotokat, vezetek titeket.

Miről beszél Jeremiás? Istennek a népe iránti, gyermekei iránti hűséges szeretetéről, arról az útról, amelyet készít, amelyen kivezeti népét nyomasztó helyzetéből. A jövő ígéretét, a szabadulást hirdeti nekik, azoknak, akik otthonuktól, hazájuktól, templomuktól távol a babiloni deportációban sírnak és fohászzkodnak.

November havi igénk csak egy mondat, egy kis részlet abból a gazdag látomásból, amelyet a próféta által Isten feltár. Isten ígérete sokkal teljesebb, gazdagabb. Olvassuk csak el a 31. fejezetet, a megelőző és a következő mondatokat! Arról szólnak, hogy Isten összegyűjti a föld minden szegletéből a szétszóródott népét, nem felejtkezik el még a vakokról és a bénákról sem, támogatja a nyomorultakat és elesetteket, segíti a gyengéket, az időseket és a terhes asszonyokat, mert azt akarja, hogy mindannyian visszajussanak otthonukba, otthon maradjon családjuk közösségében.

Istenben nem csalódik senki, ő betartja ígéretét, ő az egyedüli, aki senkit nem hagy az út szélén. Véget vet a száműzetés nyomorúságának. Érdemes kicsit részletesebben is hallani, ahogyan Jeremiás hirdeti ezt a jó hírt: „Halljátok az Úr igéjét, ti népek, hirdessétek a távoli szigeteken, és mondjátok: Aki szétszórta Izráelt, össze is gyűjti, és őrzi, mint pásztor a nyáját. Mert megváltotta az Úr Jákóbot, megszabadította az erősebb kezéből. Megjönnek majd, és ujjonganak Sion magaslatán, élvezik az Úrtól kapott javakat: a gabonát, a mustot és az olajat, a juhokat és a marhákat. Olyan lesz a lelkük, mint az öntözött kert, és nem hervadoznak többé. Akkor táncolva örül majd a szűz, örülnek az ifjak a vénekkel együtt. Gyászuakat örömmre fordítom, megvigasztalom őket, örömet szerzek nekik a kiállott szenvedés után.” (Jer 31,10–13)

Ezek a képek egy hatalmas, körtáncos, nevetős, éneklős, ujjongó örömnepet jelenítenek meg. Az ujjongó öröm annak szól, hogy ismét az Úr vezeti őket. Vége a szétszórásnak, hazatérnek, ismét közösségben lehetnek egymással és Istenükkel.

Izráel most már nem a kesergés könnyeit, hanem a bűnbánat és az öröm könnyeit hullatja. A megtérés felszabadító könnyeit, mert Isten hűtlenséget és bűnöket megbocsátó kegyelmének

átélése mélyen megrendítő, és az öröm könnyeit, mert megtapasztalták, hogy Isten jó, és új életet ajándékoz a hozzá visszatérőnek. Vége a megnyomorított életnek, vége a szomorúságnak, reményteljes jövő felé vezet Isten. Jeremiás a hitnek erről a bizonyosságról prédikál sorstársainak, és ezt a reményteljes jövőt szólatatja meg nekünk is a jelen kétségei között a havi igé.

Számunkra, az Újszövetség népe számára a jeremiási ígéret kiteljesedik. Amiről Jeremiás prófétál, azon keresztül már az is

*Isten mondja: Sírva jönnek,
és fohászzkodnak, miközben
vezetem őket... (Jer 31,9a)*

felsejlik, amit Isten Jézus Krisztusban cselekedett értünk. Ó általa és őbenne vezet minket, keresztthalála és feltámadása gyűjti össze szétszóródott népét az egész világból. Az élő Krisztus vezet minket nem földi, hanem mennyei otthonunkba, az üdvösségbe. Ezzel a vigasztaló és bátorító ígérettel oszlatja el a szívünkre telepedő novemberi szürkéséget, nyomott hangulatot, és megerősíti azzal, hogy olyan öröm ez, amelyet „senki sem vehet el tőletek” – mondja Jézus. Ezért ébredjen bennünk hit, és fakadjon szánon imádságként énekeskönyvünk 364. számú éneke:

*Öröm van nálad, még ha búbánat
Ér is minket, Jézusunk.
Benned és véled mienk az élet,
Nagy Megváltónk, hű Urunk.
Te széjjeltéped a köteléket.
Ki benned bízunk, sziklára épít,
Örökké élhet, halleluja!
Kegyelmet leltünk, átölel lelkünk,
Átfogunk hittet, és nem szakít el
Semmi tetőled, halleluja!*

*Ha Lelked áthat, többé nem árthat
Nékünk sátán, bűn, halál.
Legyőzted régen, s te tartod kézben,
Bár még támad, ellenáll.
Dicséző ének zeng, Jézus, néked.
Áldjuk mindnyájan neved vidáman,
Hirdetjük fennen: halleluja!
Ujjong a lelkünk: győzelmet nyertünk.
Nevedben járunk, szeretünk, áldunk
Itt és a mennyben. Halleluja!*

Október végi pásztorlevél

Kedves Testvérek!

A reformáció ünnepére és az új egyházi év közeledő kezdetére előretételezve szólítjuk meg a testvéreket. A mindennapokban most talán különösen is ránk nehezedő terhek között is mindig a legfontosabbra irányítsuk a figyelmünket: egyéni imádságban, az ige és a szentségek által megélt gyülekezeti közösségben és egymás felé való odafordulásunkban igyekezzünk átélni Isten közelségét.

Ne feledkezzünk el arról, hogy a vasárnap az Úr napja. Ha otthoni istentisztelet, házi áhítat vagy egyéni elcsendesedés keretében is, de törekedjünk az ünnepnap megszentelésére. Ne engedjük, hogy eltűnjön életünkben az ünnep, a vasárnap. Ha valaki életkora vagy egészségi állapota miatt az otthon maradáshoz tartja indokoltnak, akkor jó lelkiismerettel, ugyanakkor a közösségbe imádságban bekapcsolódva vállalja ezt a döntést. Aki pedig részt vesz a gyülekezeti alkalmakon, az az embertársára odafigyelve, őt védve tegye.

Most, a második hullám alatt, reméljük, nem kell egészen bezárni a templomokat, de a távolságtartás, a maszkviselés és a higiéniai szabályok betartására annál inkább oda kell figyelni.

A fokozódó veszély mellett sokak megfáradását is érzékeljük. Ezért kérjük a gyülekezetek és az intézmények vezetőit, a lelkészeket és a felügyelőket, hogy az istentiszteleti alkalmakon különösen ügyeljenek az alábbi szempontokra: éneklésre csak rövidített formában kerüljön sor; fontolják meg az úrvacsora fel-függesztését, de ha mégis sor kerül rá, lehetőség szerint a lelkész is viseljen maszkot (különös tekintettel az úrvacsorai liturgiára).

Az előttünk álló vasárnap evangéliumi igéje így bátorít: „...higgyétek: Jézus a Krisztus, az Isten Fia, és e hitben életetek legyen az ő nevében.” (Jn 20,31b)

Erős vár a mi Istenünk!

Budapest–Győr, 2020. október 25.

DR. FABINY TAMÁS elnök-püspök

KONDOR PÉTER püspök

SZEMEREI JÁNOS püspök

Német ajkú gyülekezet alakult a magyar tengernél

2020 nyári napfordulóján, június 21-én alapították meg egy Kehidakustányban tartott ünnepi istentisztelet keretében a Balaton–Hévízi Német Ajkú Evangélikus Gyülekezetet. Célja, hogy a Magyarország e szegletében élő vagy a régióban szabadságukat töltő, németül beszélő testvéreket megszólítsa, és számukra keresztény közösséget kínáljon.

A Németországi Protestáns Egyház (EKD) által egyedülként elismert turisztikai gyülekezet új lelkészénőjét, Rita Mick-Sollét szeptember 1-jén helyezték szolgálatba, és az október 11-én tartott aratási istentiszteleten – az EKD megbízásából – Barbara Löttsch, a Budapesti Német Ajkú Evangélikus Gyülekezet lelkészénője iktatta be. (Eredetileg dr. Martin Illert egyházfőtanácsos végezte volna az iktatás szolgálatát, ám a járványhelyzet miatt ő nem tudott személyesen részt venni az ünnepségen.)

A Balaton–Hévízi Német Ajkú Evangélikus Gyülekezet minden vasárnap fél tizenegtől tart istentiszteletet Hévízen (Hunyadi utca 10.). Havonta egy alkalommal bibliakörbe is hívják a testvéreket, továbbá közösségi találkozásoknak is teret adnak.

Forrás: *Evkircheheviz.de*

A gyülekezet alapításának néhány szorgalmazója

Dr. Carsten Rentzing lett felelős régióink támogatásáért

A Németországi Egyesült Evangélikus-Lutheránus Egyház (Ver-einigte Evangelisch-Lutherische Kirche Deutschlands – VELKD) vezetőségének kelet-közép-európai evangélikus egyházi kapcsolatok támogatásáért felelős új megbízottja november 1-jétől dr. Carsten Rentzing lett. Kinevezése hat évre szól, szolgálatának helye az erlangeni székhelyű Martin-Luther-Bund (Luther Márton Szövetség). Jövőbeli feladatai közül az egyik legmeghatározóbb a Lutheránus Világszövetség 2023-ban – a lengyelországi Krakkóban – megrendezendő közgyűlésének előkészítése.

Forrás: VELKD (Fordította: Domokos Ildikó)

Carsten Rentzing 2015-től 2019-ig a szászországi evangélikusok püspöke volt, ám – szélsőjobboldali nézetek iránti állítólagos simpatiaja, illetőleg a hagyományos keresztény értékek melletti kiállása miatt őt ért támadások nyomán – ebbéli tisztségéről tavaly lemondani kényszerült. A volt szász püspök ez év márciusában részt vett a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Stratégiai Tanulmányok Intézetének szervezésében – *Az egyházak szerepe a közéletben a rendszerváltástól napjainkig* címmel – tartott kerekasztal-beszélgetésen, istentiszteleteken pedig Fabiny Tamás elnök-püspökkel szolgált együtt a domonyi és a vácegresi gyülekezetben.

Reformációi istentisztelet pünkösdi légkörben

FOTÓK: PUNKÖSDI.HU

Az Október a reformáció hónapja elnevezésű programsorozat keretében rendszerint a hónap utolsó vasárnapján tartják meg közös reformációi istentiszteletüket a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsához tartozó protestáns felekezetek. Az idei alkalomnak október 25-én Budapesten a Magyar Pünkösdi Egyház Agapé Pünkösdi Gyülekezete adott otthont.

Az ünnepi istentiszteleten a helyi közösség pásztorja, Németi Zsolt köszöntötte az egybegyűlteket, köztük dr. Fischl Vilmos evangélikus lelkészt, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának főtítkárárt, Papp Jánost, a Magyar Baptista Egyház elnökét, Vigh Bencét, aki a Magyarországi Metodista Egyház képviselője volt jelen, valamint Pataky Albertet, a Magyar Pünkösdi Egyház elnökét. Ezután Pataky Albert (képünkön) közbenjáró imája hang-

zott el a betegekért, a nehézségekkel küzdőkért. A dicsőítést az Agapé Pünkösdi Gyülekezet dicsőítő csoportja vezette.

Isten igéjét Papp János hirdette Fil 4,4-7 alapján: „Örüljete az Úrban mindenkor! Ismét mondom: örüljete! A ti szelídségetek legyen ismert minden ember előtt! Az Úr közel! Semmiért se aggódjatok, hanem imádságban és könyörgésben mindenkor hálaadással tárjátok fel kéréseiteket Isten előtt; és Isten békessége, mely minden értelmet meghalad,

meg fogja őrizni szíveteket és gondolataitokat Krisztus Jézusban.”

„Jogunk van-e örülni ma, itt és most? Egyáltalán tudunk-e örülni a jelen helyzetben? És vajon ki tud ma örülni, ha nem mi, keresztények?” – szegezte a kérdéseket hallgatóságának a baptista egyház elnök, hangsúlyozva: ebben az időszakban különösen is szükség van arra, hogy az Isten szerinti vezető legyen megértő, együttérző, és karolja fel a gyülekezetében, a környezetében élőket.

Az istentiszteletet – amelynek felvétele megtekinthető a Magyar Pünkösdi Egyház központi honlapján (Punkosdi.hu) – Vigh Bence imája zárta.

Forrás: Punkosdi.hu

Moziest helyettesítette a galát a reformáció hónapja rendezvényeinek sorában. Mint arról az *Evangélikus Élet* magazin olvasói is (még) időben értesülhettek, október 18-án, vasárnap a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa (MEÖT) „refor-

mációi moziestet” szervezett Budapesten, az Uránia Nemzeti Filmszínházban, a pandémiára való tekintettel elmaradt reformációi gálaest helyett.

A szigorú biztonsági óvintézkedések mellett tartott rendezvényen megjelentek a MEÖT főtitékára, dr. Fischl Vilmos köszöntötte, majd bemutatták Vereb Veán András rendező *A rózsablak* című dokumentumfilmjét, amely a farsori evangélikus templom felújításának többéves folyamatát követi végig. A felújítást a reformáció megindulásának ötszázadik évfordulója után kezdték el. A film bemutatja a lebonyolításban meghatározó szerepet játszó Aradi György lelkész erőfeszítéseit, és – az építkezési munkálatok részletein túl – betekintést nyújt a gyülekezetépítés nem kevésbé küzdelmes mindennapjaiba is.

Forrás: MEÖT

„Te kövess engem!”

Kadlecsik Zoltán lelkésziktatása Harkán

Kettős ünnepet ültek október 24-én a Győr-Moson-Sopron megyei Harka evangélikusai. Megválasztott lelkészük, Kadlecsik Zoltán beiktatására a megszépült templomfalak között kerülhetett sor. Az ünnepi eseményen Szemerei János, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspöke prédikált. A liturgiában – Kadlecsik Zoltán mellett – Ihász Beatrix, a Soproni Egyházmegye esperese működött közre.

Fontos figyelni Jézus útbaigazítására: nem az a fontos, hogy veled mi lesz, hanem hogy miképpen végzed el a magad feladatát – mondta Zoltán egykori ordinációs alapigéje, Jn 21,21-22 alapján tartott igehirdetésében Szemerei János. „Te kövess engem»: ebben az üzenetben nem kapunk a jövőre vonatkozó részletes leírást, de kapunk egy fontos ígéretet,

hogy Jézus velünk lesz” – fogalmazott a püspök. Ezután Ihász Beatrix iktatta be a megválasztott lelkészt szolgálatába, majd jelen lévő kollégái kérték rá Isten áldását.

Kadlecsik Zoltán személyes hangon, saját történetét felidézve kezdte „szószékfoglaló” prédikációját Jer 20,7-9 és Jn 21,20-22 alapján. „Egyet tudunk tenni a közösség, az élet érdekében: hogy

meghalljuk azt a szót, amit üzen az Úr Jézus” – hangsúlyozta.

Az istentisztelethez kapcsolódó közgyűlésen Savanyú László felügyelő köszöntötte a vendégeket, majd Ihász Beatrix esperes és Duschanek Péter, Harka polgármestere fejezte ki jókívánságait a frissen beiktatott lelkésznek és a gyülekezetnek. Az egybegyűlteket ezután szeretetvendégség várta a gyülekezeti házban.

– ADÁMI –

FOTÓK: ADÁMI MÁRIA

Kadlecsik Zoltánt 2011-ben avatta lelkésszé Szemerei János püspök. Szákszenden volt beosztott lelkész, majd a soproni Berzsényi Dániel Evangélikus (Líceum) Gimnázium és Kollégium, valamint a Hunyadi János Evangélikus Óvoda és Általános Iskola iskolalelkései feladatait látta el. 2019 augusztusa óta szolgál a Harkai Evangélikus Egyházközségben. Emellett mentálhigiénés szakemberként, pár- és családterapeutaként is dolgozik.

Balatongyörökön munkálkodott a szombathelyi evangélikus férfikör

Immáron tizenhárom éve, hogy a szombathelyi evangélikus férfikör tagjai tavasszal és ősszel önkéntes karbantartási és kertrendezési munkákat végeznek a balatongyöröki Sóvárban, a Magyarországi Keresztyén Ifjúsági Egyesület konferencia-központjában. Idén október 12-13-án hét férfiember vállalkozott Menyes Gyula parókus lelkész vezetésével a szokásos feladatra. Bár az időjárás a kinti munkáknak kevésbé kedvezett, a betervezett feladatok nagy részét el tudták végezni, sikerült sétautakat is kialakítani – gyeppracsozással – az udvaron.

Az önkéntes munkálkodás előtt és után Menyes Gyula rövid áhítatot tartott a férfikörben, amely egyben a Johannita Segítőszolgálat szombathelyi csoportja is.

Forrás: Credo Rádió

FOTÓ: NAGY-DEÁK JÓZSEF

Istentől van a növekedés

Átadták a kibővített Hajnalcsillag óvodát

Új csoportszobával és tornateremmel bővült a celldömölki Hajnalcsillag Evangélikus Óvoda. A kívülről is felújított épületet október 22-én, a szomszédos református templomban tartott istentisztelet keretében adták át. Az ünnepi eseményen Szemerei János, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspöke hirdette Isten ígését, a liturgiát Rác Dénes, a celldömölki evangélikus gyülekezet lelkésze végezte.

„A teremtő Isten legnagyobb csodája a növekedés, ami egyben az élet jele – hangsúlyozta 1Kor 3,6–7 alapján tartott prédikációjában a püspök –, néha az épületek növekedésében is felfedezhetjük Isten gondviselését.” Ezután Szemerei János Isten áldását kérte az intézményre és dolgozóira, majd az óvodások és az óvodapedagógusok rövid verses-zenés műsora következett.

A 2016-ban elkezdett felújítási folyamatot, amelynek idén az első szakasza zárult le, Gergyéné Bognár Mária, az óvoda vezetője ismertette. Pályázati forrásokból egy új csoportszobát és tornatermet alakítottak ki, de megújult többek között a játszótér, a tálalókonyha és az elektromos hálózat is. A padlástérben raktár, irattár és nevelői szoba kapott helyet, és rendbe tették az épület külső szigetelését és vakolatát is. A fejlesztés részeként az intézményben 2019-ben elindították a Montessori pedagógiai programot; a továbbképzéshez, illetve az eszközbeszerzéshez szükséges anyagi támogatást szintén a pályázat biztosította. 2019 óta az óvoda egyik csoportját ideiglenesen a református gyülekezeti ház fogadta be, amiért az intézményvezető köszönetet mondott Németh Tamás lelkésznek.

Az 1992-ben elindult evangélikus óvoda bővítéséhez jókívánásait fejezte ki Fehér László polgármester, valamint Ágh Péter országgyűlési képviselő.

Az istentisztelet után a jelenlévők átvonultak az óvoda épületéhez, ahol a kulcsok átadása után belülről is megtekinthették az új helyiségeket.

■ – AM –

FOTÓK: ADÁMI MÁRIA

Ünnepi hétvége az ősök hite iránti hűség jegyében

Kétszázharmincöt éves a gyóni evangélikus templom

Ünnepi hétvégét rendezett Dabas-Gyónon az evangélikus gyülekezet vezetője, hogy – az őszi hálaadó vasárnaphoz is kötődően – méltóképpen emlékezzen meg a gyóni templom fennállásának kétszázharmincötödik évfordulójáról. Október 24-én este a Dél-Pest Megyei Egyházmegye esperese, vasárnap délelőtt az Északi Egyházkerület püspöke volt az igehirdető a patinás lutheránus hajlékban

A szombati zenés esten Győri Péter Benjámin esperes a bibliaolvasó *Útmutató* a napra igéje alapján evangelizált: „*És felindította az Úr [...] a népnek a lelkét, úgyhogy eljöttek, és nekifogtak a munkának Istenüknek, a Seregek Urának a házában...*” (Hag 1,14)

A missziós hangvételű, lelkesítő áhítat visszavezetett a kezdetekhez, az 1783. esztendőhöz, amikor az evangélikusok templomot kezdtek építeni Gyónon. Valójában az azt megelőző fél évszázad eredménye volt, hogy a lutheránusok saját templomot kívántak maguknak, amely azután – a korábbi imaházától nem messze – meg is épült a hívek adományából.

Az esperes elgondolkodtató kérdéseket szegezett az ünneplő hallgatóságának: Mi lenne, ha most kezdődne el ilyen ötven év? Ki mondana igent az Istennel való kapcsolatra, a gyülekezethez való kötődésre, a templomépítésre? Győri Péter Benjámin utalt arra, hogy ha Istennel megvan az összhang, akkor Isten maga vezet tovább a – jó hírű – gyóni gyülekezet jelenét és jövőjét.

Az összhang fogalma annál is inkább fontossá vált ezen az estén, mivel az áhítatot Bach zenéje keretezte. A gyülekezet még márciusban kívánt megemlékezni Johann Sebastian Bach evangélikus zeneszerző születésének háromszázharmincötödik és halálának kétszázhetvenedik évfordulójáról, csak a vírushelyzet már nem engedte az emléknap megtartását. Most azonban erre is lehetőséget adott az ünnepi hétvége. (Bach műveit Wenzon Zsuzsanna marimbán, Hutás Erzsébet hegedűn, Járvás Vivien pedig csellón szólaltatta meg ezen az estén.)

Másnap, október 25-én az ünnepi istentisztelet meghívott igehirdetője Fabiny Tamás püspök volt. „*Adjatok hálát az Úrnak, mert jó, mert örökké tart szeretete!*” – szöveg Zsoltárok könyvéből való igehirdetési alapige (Zsolt 107,1). Az Északi Egyházkerület lelkészi vezetője már prédikációjának legelején rámutatott: „Van miért hálát adnunk. Amikor az idő végességében élünk – tanú erre mindannyiunk sűrű naptára –, akkor legalább most, az istentiszteleten

adjuk át magunkat annak, aki fölötté áll az időn, és akinek szeretete örökké tart.”

Az „ünnep” szó kapcsán Fabiny Tamás utalt a kezdetekre: a Gyónra telepített szlovák származású evangélikus ősök számára nélkülözhetetlen volt az ünnep (eredetét tekintve e szavunk az *id* és a *nap* alkotórészekből tevődött össze; az *id* jelentése „szent”, tehát az *idnap* eredetileg „szent nap”-ot jelentett), vagyis maga a vasárnap. Hiszen a közös hit tartotta egyben azokat, akiket az 1730-as években telepített le a dabasi Halász család, és akiket később a Zlinszky család segített meggyökeresíteni és itt maradni. Előbb imaházuk, majd iskolájuk is lett. Így jutottak el 1783-ban a templom alapkövének letételéig.

A prédikáció nem kerülhette meg azt az aktualitást, hogy október 25. – az óráátállítás miatt – huszonnégy helyett huszonöt órából állt. „Kaptunk egy órát!” – hangzott örömmel a szószékről. A püspök rámutatott: a mai nap ünnep, és a pluszóra ajándékba kapott idő, amely esély és lehetőség az Istenhez térésre. „Vigyázzunk az időre, töltsük meg az órákat tartalommal, ismerjük fel meglátogatásunk idejét. Ha éppen ma akar telibe találni minket Isten igéje, akkor ne keményítsük meg a szívünket!” – hangzott el.

A gyülekezet szívét-lelkét kiteve készült az ünnepi istentiszteletre: a Kisharang Bölcsődébe járó gyermekek az édesanyák, édesapák ölében ülve énekeltek az „Olyan örömet, mint a forrás...” kezdetű éneket, a „Szólnak a harangok a toronyban...” kezdetűt pedig kis harangocskákkal csilingelve énekeltek el. Ezután az alsó tagozatosok adtak elő néhány szívhez szóló ünnepi verset. A konfirmanduscsoport is bemutatkozott; idén tizenhét fiatal kezdte meg a konfirmációra való felkészülést. A püspöki jelenlét arra is alkalmat adott, hogy a jubiláló konfirmandusok püspöki áldást kapjanak az évfordulón.

Szép hálaadó énekkel szolgált a gyülekezet kórusa is az ünnepi istentiszteleten, amely – a vírushelyzetre való tekintettel – kivetítve látható volt a templomkertben is.

Forrás: Evangelikus.hu

Másfél évszázados a sámsönházi templom

Koccinthattak is az elődök hagyatékával

És eljött a várva várt nap – a Covid-19 ellenére is! Egy ünnep, amelyet csak egy kicsiny közösség ért és tart igazán fontosnak: pár száz – főként tősgyökeres – helyi lakos és néhány száz elszármazott. A templomszentelés százötvenedik évfordulójának megünneplésére gyülekeztek össze a hívek október 11-én, vasárnap a Nógrád megyei Sámsönháza evangélikus templomában.

A „nagyszabására” tervezett ünnep szűk, de annál meghittebb körben zajlott. Sajnos a járványhelyzet miatt a lelkész elődök nem tudtak megjelenni. A helyi származású lelkészeket Szpisák Attila tótkomlói pásztor képviselte, aki az istentiszteleten szlovák nyelven tolmácsolta az énekelt *Miatyánkot* és az ároni áldást. De szlovák nyelven csendült fel az *Erős vár a mi Istenünk* utáni kezdőének is: *Plesajme radostne, krestania (Táncoljunk örömmel, keresztények).*

Fabiny Tamás püspök az ünnep igéje (Zsid 13,8) alapján szólt az ősi szószeréről: „Jézus Krisztus tegnap, ma és mindörökké ugyanaz.” Felidézte az egykori templomszentelés motívumait, többek között Székács József püspök előző napi érkezését. „Jézus nemcsak holnap és holnapután ugyanaz, hanem mindörökké” – mondta az egyházkerület lelkészi vezetője. – A gyülekezet változik, a tagok, a vezetők, presbiterek, felügyelők, lelkészek változnak, de Jézus változatlan marad.”

Az igei üzenet után a helyi fiatalok szépen hangszerelt éneke következett, majd Szabó András nógrádi esperes imádsága és az áldás zárta az egyórás ünnepi istentiszteletet.

A közgyűlést Pálk Pál felügyelő nyitotta meg és vezényelte le, illetve köszöntö szavai után ő olvasta fel két, egykor Sámsönházán szolgáló lelkész – Sztojanovics András és Labossa Péter Mihály – üzenetét is. Az ünnepi előkészületekről a jelenlegi lelképásztor, e sorok írója számolt be, több képes-videós vetítéssel segítve a visszaemlékezést.

Az évforduló alkalmából gyülekezet-történeti kiadvány készül – megjelenése azonban sajnos késő ősre csúszik. Az író-szerkesztő-kutató a helyi lelkész és egy lelkes presbiter, Hímesné Bacsa Ilona. A helyi történelmet egészen az 1678-as

kezdetektől napjainkig feldolgozták, főként egyházi jegyzőkönyvek alapján – feltételezve, hogy ezek a legmegbízhatóbb források. Ugyanakkor a levéltárakban és az interneten elérhető dokumentumok igen-

FOTÓ: HÍMESNÉ BACSA ILONA

csak kiszélesítették a munka perspektíváját, és sikerült sok-sok értékes, izgalmas történeti adalékra lenni.

E bőséges anyag egyfajta kivonatolásából készült el a gyülekezeti teremben egy történeti kiállítás, számos képpel, ismertetővel és tárggyal. Utóbbiak között különlegességnek számít az eredeti, egymutatós toronyóra-szerkezet, a koporsó szállítására használt „Szent Mihály lova” vagy Kiss István – negyvenöt évig helyben szolgáló lelkész-püspök – egy-két személyes tárgya.

A templom bejáratánál a falra került a helyben szolgáló parókus lelkészek köbe vésett névsora, amelyet az ünnepség során a püspök leplezett le. (E sorok írója a huszonkettedik a lelkészek sorában.)

A közgyűlés legizgalmasabb mozzanata a centenáriumi falba helyezett emlékek megtekintése volt. Bár egy hét-

tel korábban már kibontották a rejtékhe-lyet, és a tartalmát szemügyre is vette a gyülekezet, ezen a napon újra öröm volt találkozni az ősök üzenetével. Először az 1870-es irat került elő; ízelítőnek pár sora fel is olvastattott. Ez a gyülekezet történetét és a templomépítés menetét meséli el, míg a másik irat a korabeli falu lakosságát veszi számba családonként. (A falban lévő másolatok eredetijét páncélszekrény őrzi.) Egy gondosan lezárt üveg korabeli érméket (köztük 1848-as), illetve 1970-es fotókat őrzött meg – meglepően jó állapotban.

Az emlékek sorában az utolsó egy üveg ötvenéves tállyai bor volt. Bontásával a gondnok, megkóstolásával a jelen lévő lelkészek lettek megbízva. A palack az első határozott mozdulatra kinyílt, a bor iható volt. Szokatlan jelenetnek lehettek hát szemtanúi az egybegyűltek az

oltár előtti koccintást látván. Nem kizárt, hogy a nedű tovább hasznosul, és a következő hónapok úrvacsoráinak alkalmá- val ismét előkerül.

Mindezek után pedig felolvastattott a centenáriumi gyülekezet által megfogalmazott rövid ünnepi nyilatkozat, végül pedig keretbe foglalt emléklapokat kaptak az egykoron és a jelenleg szolgáló presbiterek. A köszönet méltán járt nekik, hiszen ők vitték és viszik vállukon az egyházköz- ség feladatait, terheit.

A járványhelyzet miatt „csak” bő két-órás ünnepség végén az *Áldásoddal me- gyünk* című ének csendült fel gitárkísé- rettel. Bár a szeretetvendégség és ezért a kötetlen együttlét elmaradt, a résztvevők emelkedett, ünnepi hangulatban és hála- telt szívvel térhettek haza.

■ HORVÁTH-HEGYI ÁRON

Teológiai könyvest a lelkivezetésről

FOTÓ: BODA ZSUSZSA

A Luther Kiadó és az Evangélikus Hittudományi Egyetem (EHE) teológiai könyvestek elnevezésű közös rendezvénysorozatának második alkalmán a lelkivezetés kérdései adták a témát. A *Lelkivezetés kézikönyve* című, a kiadó gondozásában 2019-ben napvilágot látott kötet került terítésre az október 19-i kerekasztal-beszélgetésen.

A Heikki Kotila szerkesztette könyvről Seben Glória pszichológus, evangélikus lelkész és hittanár, az EHE Valláspedagógia Tanszékének doktorandusz munkatársa és Bence Áron, a kötet fordítója, történelem-

finn szakos bölcsező, evangélikus lelkész beszélgetett az EHE Ószövetségi Tanszéke vezetőjének, Varga Gyöngyinek a kérdései alapján. Az eszmecsere során többek között azokra a kérdésekre keresték a választ, hogy mi a szerepe a Szentléleknek a lelkivezetésben, mennyire csak a „belső szoba” az imádság színtere, vagy milyen hatással lehet a lelkivezetés az egyén mindennapjaira.

A beszélgetés megtekinthető egyházunk központi honlapján (Evangélikus.hu).

■ – BZS –

Határtalan beszélgetések

A közelmúltban látott napvilágot a Luther Kiadó és az Evangélikus Hittudományi Egyetem közös gondozásában, Orosz Gábor Viktor szerkesztésében a *Teológia és határok* című tanulmánykötet. (Előző lapszámunk 37. oldalán ismertettük. – A szerk.) A szerzők – az egyetem oktatói – kerekasztal-beszélgetések keretében, videósorozatban vitatják meg „határtalanul” a tanulmányaikban foglaltakat.

Az ötrészesre tervezett sorozat tematikáját a kötet fejezetcímei adják. Az al-

kalmak moderátorainak, Boda Zsuzsának és Galambos Ádámnak a kérdéseire a beszélgetőtársak többek között arra keresik a választ, hogy hol a határa az ember felsőbbrendűségének a teremtett világban; kik voltak a határátlépő ószövetségi és újszövetségi fiatalok; egyértelműen felismerhetők-e Isten emberi határátlépései, vagy hogy hol a határ a misszióban.

A negyvenperces beszélgetések felvételei megtekinthetők a Luther Kiadó Facebook-oldalán, illetve egyházunk honlapján (Evangélikus.hu).

■ EVÉLET-INFÓ

FOTÓ: GYÓRI ANDRÁS TIMÓTHEUS

Tények terítéken

Az *Asztali beszélgetések* címet viselő sorozatnak az október 29-re a Petőfi Irodalmi Múzeumba meghirdetett alkalmát a járvány miatt online rögzítették. A felvételen András Andorral, a Sztéhlo Gábor Gyermek- és Ifjúságsegítő Alapítvány alapítójával, a Sztéhlo Gábor evangélikus lelkész által életre hívott Gaudiopolis gyermekköztársaság egykori polgárával, Fabiny Tamással, a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspökével, Keveházi László nyugalmazott evangélikus esperessel, Gaudiopolis első miniszterelnökével, Kunt Gergely társadalomtörténésszel (Miskolci Egyetem) és Schmal Alexandrával, a Magvető Kiadó munkatársával, a *Tények és Tanúk* sorozat szerkesztőjével beszélgetett Galambos Ádám evangélikus teológus.

Sztéhlo Gábornak, a világ igazának egy eddig ismeretlen munkatársa kap nevet, arcot és hangot a *Tények és Tanúk* sorozatban megjelent, *Óvoda az óvóhelyen – Feljegyzések a Sztéhlo-gyermekmentésről* című kötetrel. Szerzője Tolnainé Kassai Margit banktisztviselő, fotográfus, 1944–1945-ben a Jó Pásztor Bizottság gyermekotthonaiban bujkáló gondozónő; a memoár nem sokkal ezelőttig kéziratban rejtőzött.

A német megszállás és Budapest felszabadulása közötti időszakot megörökítő szöveg rövid portrék sorát tartalmazza a mentett gyerekekről, a rájuk vigyázó, szintűgy bujkáló felnőttekről és az események sok más szereplőjéről.

Forrás: Evangélikus.hu

NOVEMBER 8. – VILÁGIMANAP AZ ÜLDÖZÖTT KERESZTÉNYEKÉRT

Zenemű a legüldözöttebb vallásért

Missá Missió – Mise a legüldözöttebb vallásért című művét mutatta be október 17-én este Budapesten Szarka Tamás énekes, zeneszerző a Szent István-bazilikában. A mű nemrég CD-n is megjelent, az eladásából származó összeget a Kossuth-díjas művész az üldözött keresztények megsegítésére ajánlotta fel. A pénzadomány – a *Hungary Helps* (Magyarország segít) program közvetítésével – szíriai keresztényekhez jut el; egy felnőttképző és egy hitoktatóképző központ kapja meg.

A budapesti koncerten Szarka Tamás a zenekarával és a Magyar Állami Operaház gyermekkórusának közreműködésével adta elő a *Missá Missiót*; vendégművészként fellépett Miklósa Erika opera-énekesnő.

A bemutatón jelen volt Soltész Miklós egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős államtitkár is, aki beszédében hangsúlyozta a bajba jutott nemzetekért, népekért érzett felelősség fontosságát.

„Magyarország kormánya ezért indította el a *Hungary Helps* programot, amely az eljuttatott támogatások elosztását a helyi szervezetekre, keresztény egyházakra bízta. A támogatásból nemcsak a keresztény közösség, hanem adott esetben a többségi muszlim társadalom is profitál,

hiszen egy kórház vagy egy iskola felépítése mindenkit szolgál – fogalmazott az államtitkár. – Szarka Tamás felajánlása megmutatja, hogy különböző módokon lehet segíteni a rászoruló keresztény közösségeknak.”

Forrás: MTI

FOTÓ: MOHAI BALÁZS / MTI

Ahol még mindig az Iszlám Állam uralkodik

Két ferences szerzetes biztosítja mintegy háromszáz keresztény család lelkipásztori ellátását, akik Idlib tartomány Knajeh és Jakubieh falvaiban élnek, Nyugat-Szíria török határvidékén. A terület máig a dzsihadisták ellenőrzése alatt áll, akik a saría törvényét kényszerítik a keresztény lakosságra – adott tájékoztatást Firasz Lufti, a Szükséget Szenvedő Egyház segélyszervezet területi megbízottja.

A két ferences atya, a negyvenéves Luai Bsárat és a hatvanhét éves Hanna Dzsalluf ellátását és lelkipásztori tevékenységét a Szükséget Szenvedő Egyház katolikus segélyszervezet biztosítja. A szorongatott szíriai keresztények lelki, anyagi és egészségügyi támogatását szolgáló segítségük az összes helyi keresztényhez eljuthat, függetlenül egyházi rítusaiktól és etnikai hovatartozásuktól.

„Akármennyire döbbenetes, Knajeh és Jakubieh falvaiban még mindig az Iszlám Állam uralkodik, és a saría törvény jegyében minden nőt, így a keresztény nőket is arra kényszerítik, hogy az arcukat egészen eltakaró kendőt viseljenek. A keresztény hit jelképeit már korábban erőszakkal elvették és megsemmisítették. A nehézségek ellenére a két szíriai ferences pap a szolgálati helyén maradt, mert

hiszik, hogy nem szabad cserben hagyniuk a falvak szenvedő keresztényeit” – magyarázza Firasz Lufti, Szíria, Libanon és Jordánia Szent Pál apostolról nevezett provinciájának kusztosa.

„Az iszlám szélsőségesek gyakran üldözték, megtámadták, ütlegettek, megkínózták és nem egy esetben meg is ölték az itteni keresztény testvéreinket.” Lufti atya név szerint megemlíti François Murad atya esetét, akit 2013-ban az Iszlám Állam harcosai lefejeztek. Nemrégiben az egyik iskola tanárnőjét megerőszakolták, majd meggyilkolták a dzsihadisták. „A ferencesek ittléte a reménység jele a sötétség és a reménytelenség közepette” – hangsúlyozta végül a Szükséget Szenvedő Egyház segélyszervezet területi megbízottja.

Forrás: Magyar Kurír

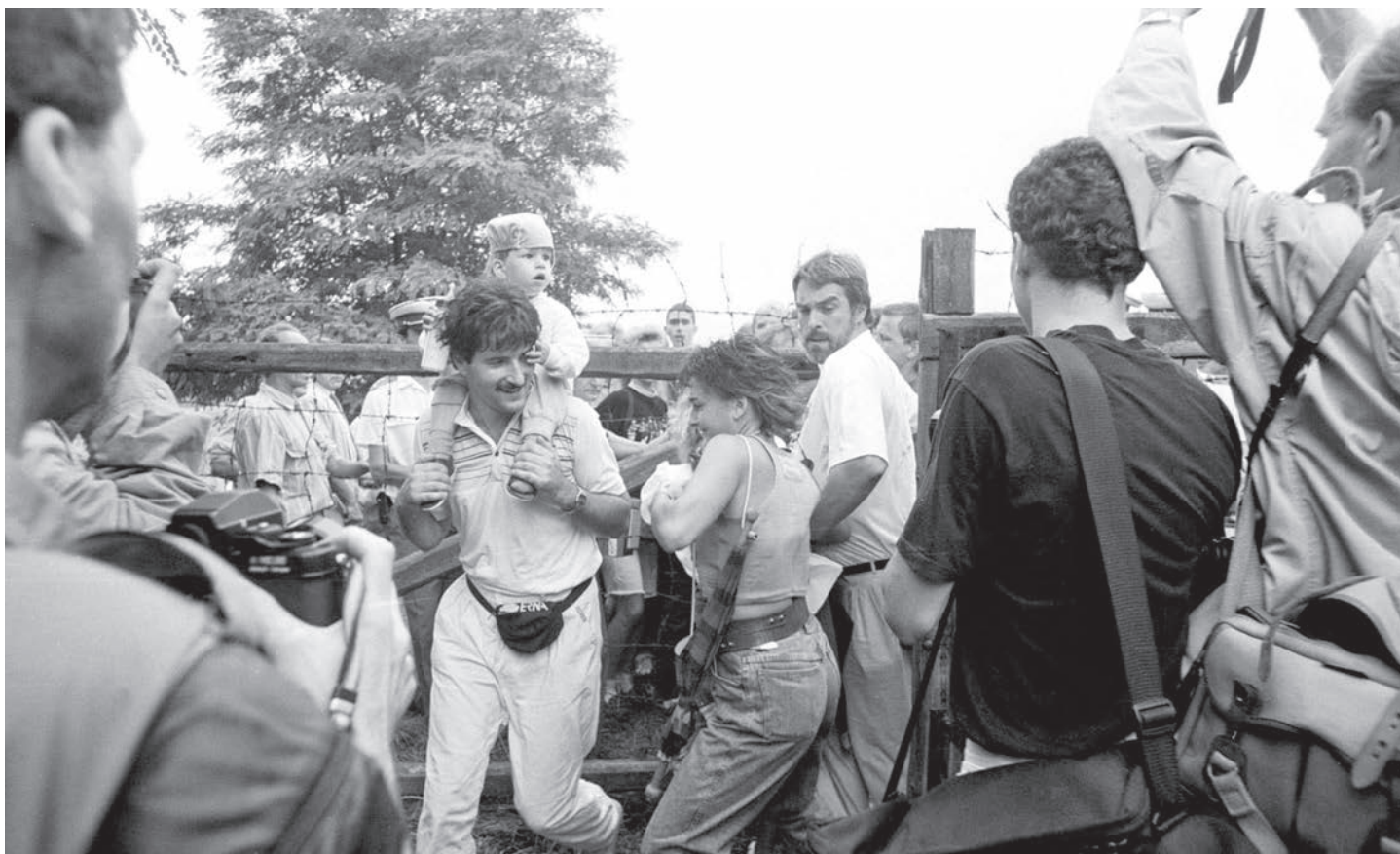
Akiknek semmi (és senki) sem szent

Október utolsó vasárnapján számos lengyelországi városban zavartak meg miséket balliberális tüntetők, és II. János Pál pápa szobrait is több helyütt megrongálták. A tiltakozást az váltotta ki, hogy az alkotmánybíróóság szigorított az eddigi abortusztörvényen, vagyis a jövőben még nagyobb védelmet biztosítanak a magzatnak.

A vírus elleni védekezés szabályait figyelmen kívül hagyó baloldali tömeg napokon át tüntetett annak ellenére, hogy az országban gyülekezési tilalom van érvényben. A radikális tüntetők a templomokat sem kímélték: volt, hogy mise közben csaptak össze a rendőrökkel. Lengyelországban, ahol a lakosság nagy része katolikus, erre még nem volt példa.

Az október 24–25-i hétvégén több lengyel városban is megrongálták II. János Pál pápa szobrait. Poznańban festékkel öntötték le, szalagokkal, transzparenszekkel és vállfákkal aggatták tele az egykori katolikus egyházfő emlékművét. A lengyel származású pápát a katolikusok szentként tisztelik.

Forrás: MTVA

FOTÓ: LOBENWEIN TAMÁS

Az átkelés öröme – 1989. augusztus 19-én a páneurópai pikniken az ausztriai Szentmargitbánya és Sopronkőhida között három órára megnyílt a határkerítés; az alkalmat kihasználva több száz NDK-állampolgár menekült át a keleti blokkból Nyugatra

FOTÓ: FORTEPAN / URBÁN TAMÁS

A magyar állam engedélyével – NDK-állampolgárok hagyják el Magyarországot 1989. szeptember 11-én a megnyitott hegyeshalmi határállomáson

Rés a falon

Szemerei János püspök
Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület

1989. november 9-én törték át a berlini falat. Az esemény világpolitikai jelentőségét mutatja, hogy a kelet-nyugati hidegháborús szembenállás végét ehhez a dátumhoz szokás kötni.

Alig hiszem el, hogy már harmincegy év eltelt azóta. Tiszán él az emlékeimben, hogy amikor ifjúkoromban a fal mellett álltam, stabilnak és rendíthetetlennek tűnt. Három és fél méternél is magasabb volt. Nemhogy átjárni, de még átlátni sem lehetett rajta, csak a kelet-berlini Alexander-Platzon magasodó tévétoronyból mertünk lopva átkukucskálni a szabad világba.

Megépítését 1961-ben a keletnémet vezetők azért rendelték el, mert egyszerűen nem tudták megakadályozni a Német Demokratikus Köztársaság állampolgárainak a tömeges elmenekülését az országból. A második világháborút lezáró nagyhatalmi egyezmény Németországot felosztotta a győztes hatalmak között. Míg a nyugati szövetségesek (amerikai, brit és francia) fennhatósága alá került területen megalakult Német Szövetségi Köztársaságban a Marshall-segélynek köszönhetően érezhetővé vált a gazdasági fellendülés, addig a keleti (a Szovjetunió által megszállt) zónában, az NDK-ban inkább csak az erősödő diktatúra keményedése és a szabadság szűkülése volt érzékelhető.

A kivándorlás idővel olyan szintre jutott, hogy demográfiai összeomlással fenyegetett. A feldolgozott statisztikák szerint 1949 és 1960 között mintegy 2,6 millió ember hagyta el az akkor 17 milliós NDK-t, de igazán fenyegető a gyorsuló tendencia volt. 1961 nyarán az NDK havi lakosságvesztése már harmincezer fő fölé nőtt.

Az NDK vezetői az elvándorlás megakadályozására 1961. augusztus 12-ről 13-ra virradó éjjel szögcsapókkal lezárták a belnémet határokat, beleértve a megosztott Berlin két fele [a nyugati szektorok, illetve a Szovjetunió által megszállt keleti szektor – a szerk.] közötti határt is, megszüntetve ezzel az addig napi szintű munkába járást is az elválasztott területek között. Idővel a felosztott fővárosban az átjárást teljesen ellehetetlenítő betonfalat építettek, amelyet felfegyverzett határőrök védtek. Nagyon sokan lelték itt a halálukat, akik a szabad világba vágyódva megkísérelték az átjutást. Ez a hírhedt fal lett a megosztott világ szimbóluma.

A harmincegy évvel ezelőtti eseménynek volt ugyan előzménye, mégis váratlanul következett be. Megelőzte a

Szovjetunió politikájában bekövetkezett enyhülés, illetve a közép-európai országokban elindult változások. Az NDK-ban is reformokat sürgettek, de sokáig úgy tűnt, hogy a keletnémet rendszer stabilan tartja magát. Polgárai közül viszont egyre többen keresték a kitörési pontokat. Magyarországon 1989. augusztus 19-én a páneurópai piknik keretében Ausztria felé megnyitották a vasfüggönyt, amit a hazánkban tartózkodó NDK-s polgárok közül sokan kihasználtak arra, hogy a szabad világba távozzanak. A többiek előtt Magyarország szeptember 11-én hivatalosan megnyitotta a nyugati határát.

Csehszlovákia fővárosában, Prágában az NSZK nagykövetségére menekülve mind többen követelték, hogy engedjék őket Nyugatra. Az NDK vezetőire nehezedő nyomás fokozódott, mivel a baráti országok nem „falaztak” nekik tovább. A magyar határnyitás után hasonlólt helyzetet kilátásba Csehszlovákia is, ezért a keletnémet vezetés kénytelen volt engedelményeket bejelenteni. A részletek azonban a vártnál is érdekesebben alakultak. Egy félresikerült sajtótájékoztatón a keletnémet kommunista párt egyik vezetője, Günter Schabowski kapott egy újságírói kérdést az NDK-s állampolgárok utazásának megkönnyítéséről. Az életbe léptetés időpontjára vonatkozó kérdésre – a szemüvege hiányában zavartan keresgélve a papírjai között – tévedésből azt mondta, hogy azonnal...

Erre emberek nagy tömegei indultak el a határátkelőhelyekre, ahol a határőrök még nem tudtak semmit. Kezelhetetlen helyzet alakult ki. Kompromisszumként előbb úgy döntöttek, hogy a leghangosabbakat kiengedik, de az útlevelükbe bepecsételik, hogy nem térhetnek vissza. Később felnyitották a sorompókat, és a folyamatot nem lehetett már megállítani.

A három évtizede bekövetkezett változásokat nem egyszerűen kedvező politikai együttállásnak vagy szerencsés véletlennek látom, hanem olyan ajándéknak, amelyet Istentől kaptunk. A berlini falon nyíló rés szimbolikusan a mi felszabadulásunkat és egyházunk szolgálatának kiszélesedését is jelenti. Nemcsak a fal lett átjárható, de az oktatási és nevelési intézmények, a kórházak, a börtönök, a katonai laktanyák és részben a média is megnyílt az egyházi szolgálatok előtt.

Imádkozzunk azért, hogy az ajándékul kapott lehetőséggel tudjunk jól élni, és hogy a legnehezebben nyíló falak, az emberi szívek is nyíljanak meg Isten szeretete előtt! ■

Magunkat is a jóra kell nevelni

Türelmre tanítanak az óvodások, vallja Limpár Zoltánné

Sorozatunkban a Magyarországi Evangélikus Egyház intézményeiben szolgálatot végzőket szólaltatjuk meg indíttatásukról, munkájukról, céljaikról. Limpár Zoltánné a Bakonycsérnyi Evangélikus Óvoda óvodapedagógusa. A gyermeki tisztaságról, hivatástudatról, istenképüsről és a gyerekekről mint példáról is beszélgettünk.

– **Miért választotta az óvodapedagógusi hivatást?**

– Már tizenhárom éves koromban eldöntöttem, hogy óvónő leszek. Nagy különbséggel született a testvérem, édesanyámnak pedig dolgoznia kellett, így sokszor rám bízta a kicsit, vigyáztam rá. Akkor döntöttem el, hogy gyerekekkel fogok foglalkozni. Elvégeztem az óvónői szakközépiskolát, és azóta óvodában dolgozom. Bevallom, nem tudnék más munkát elképzelni.

– **Miként került a Bakonycsérnyi Evangélikus Óvodába?**

– Korábban Szápáron, egy előregedő faluban dolgoztam; egyre kevesebb gyermek született, ezért megszűnt a munkahelyem. Nagyon sajnáltam, mert ha az óvoda megszűnik, az az egész falu életére és lehetőségeire kihat, mégis a bezárás mellett döntöttek. Nem sokkal később azonban felhívtak a Bakonycsérnyi Evangélikus Óvodából, és állást ajánlottak. Nagy szeretettel fogadtak. Meglepett az intézmény lelkisége. Itt reggel, délben és lefekvés előtt is imádság van. Láttam, hogy a hittanórák a lecsendesedés időszakát is jelentik a gyerekeknek. Jó volt megtapasztalni, hogy a hittan alkalmával milyen fantasztikusan el lehet mondani a Biblia üzenetét, amelyet a kis óvodásaink megértenek.

– **Úgy tudom, Szápáron is volt hittanóra. Mi volt a különbség?**

– Valóban, Szápáron is volt hittan, de miután a hittanár megtartotta az alkalmat – ami jó volt –, nem volt folytatása. Nekünk, óvónőknek az ottani óvodában nem volt feladatunk, hogy például étkezés előtt imádkozzunk, vagy más formában továbbépítsük azt a tartalmat, amelyet a hittanon kapnak a gyerekek. A bakonycsérnyi óvodában azonban ennek nagy szerepe van. A lelkiség nem korlátozódik a hittanra, hanem az egész intézmény szemléletét áthatja. Beszélgettünk a gyerekekkel, nemegyszer bibliai történeteken keresztül tanítjuk és neveljük őket, azaz a keresztyén élet alapjait igyekszünk beépíteni a hétköznapijainkba. Gyermekkorom óta vallásos ember vagyok, ezért számomra ez nagyon sokat ad, úgy érzem, mintha mindig ezt kerestem volna.

– **Az óvodai korosztály a maga ártatlanságával és nyitottságával egyben a legérzékenyebb korcsoport is. Nagy a felelősség, hogy a gyerekek nevelése úgy történjen, hogy a bennük lévő érzékenység, más szóval istenképesség ne sérüljön, hanem kibontakozzon és továbbtűkröződjön...**

– Hároméves kor alatt általában a gyerekek számára a szűk család, az apa, anya és a testvérek a fontosak. Az óvodás korosztály már szélesebb körben fedezi fel a környezetét, nyi-

FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

tott a korosztályára, az idősebbekre. Az iskolás korosztály már különbséget tud tenni, mit szeretne, és mit nem, azaz megkülönbözteti az általa vélt jót és rosszat. Egy óvoda ezt még nem teszi meg, hanem minden információt magába szív. Ebben a korosztályban még nincs rossz vagy „gonosz” gyermek, nincs szándékos bántás! Itt ártatlan gyerekek vannak. Az óvodának meghatározó, hogy a környezetétől mit tapasztal meg. Így nagyon nem mindegy, hogy mire neveljük óvodásainkat, milyen példát mutatunk a számukra. Óvónőként, de legfőképpen emberként arra kell törekednünk, hogy megértsük ennek a felelősségét, és a jót tanítsuk meg az óvodásoknak. Mivel a gyermek mindent megérez, ez természetesen azt is jelenti, hogy magunkat is folyamatosan a jóra kell nevelni és figyelmeztetni.

– **Ez különösen fontos azok számára, akik hátrányos körülmények közül érkeznek az óvodába.**

– Valóban. Felelősségünk, hogy megkülönböztetetten figyeljünk arra, hogy ha egy kisgyermek otthon valamit – bármely okból – nem kap meg, mi azt is átadjuk számára. Ez kiterjed a gondoskodásra, szeretetre és a hitre nevelésre is.

– **Mire tanították meg önt a gyerekek?**

– Legfőképpen arra, hogyan legyen türelmes és békés. Előfordul, hogy valamilyen otthonról hozott gonddal érkezem az óvodába. Ránézek a gyerekek arcocskáira, és valahogy megszűnik minden feszültség, elfelejtődnek a terhek, amik a lelket nyomták. A gyerekekkel való együttléttel által folyamatosan töltődöm és épülök.

■ G. Á.

„Túl mély sírom éjjelén..”

Meditáció a feltámadáshitről

„Feltámadunk!” – áll kiírva a legtöbb temető kapuja fölé. „Feltámadunk!” – hangzik a diadalkiáltás húsvét ünnepén. Milyen nagyszerű, felszabadító érzés lenne, ha mi, halál felé menetelő, egyre fogyó életű, életszomjjal küszködő emberek bizonyosak lehetnénk a síron túli életben. Sőt talán még abban is, hogy az eljövendő élet messze felül fogja múlni földi létünk felemás végeredményét. Az örök élet vigasztaló távlata bizony már a halál előtt is nagy segítségünkre lenne. De mit tegyünk, ha az elmúlásról és a halál kérlelhetetlenségéről szerzett tapasztalataink kétségekkel töltenek el, és alaptalan álmodozásnak minősítenek minden síron túli reménységet?

Hogyan vethetünk véget a reménykedés és reménytelenség malomkövei között való örlődésnek? Megpróbálhatunk valami kis repedést felfedezni az elmúláson és ebből reménységet meríteni valamiféle folytatásra. Beszélhetünk a természet tavaszi megújulásáról, az örök körforgásba történő belesimulásunkról, az utódainkban való tovább élésről, de mindez aligha nyújthat vigasztalást, hiszen személyes létünk fennmaradásáról nincs szó. Enélkül pedig a túlélés nem sokat ér. Isten igéjének legfontosabb tanácsa a halál szorításában vergődő embernek: ne e világi lehetőségek feszegetésében, hanem Isten ismeretében, a benne való hitben keresse a halállal szemben is időtálló reménységet.

Isten gyermekei nem könnyen hívő emberek, hanem olyanok, akik a hit harcát következetesen megharcolják. Három dolgot kell feltétlenül tisztáznunk. Van-e Istennek hatalma a halál felett? Ha van hatalma, akkor akarja-e, hogy ez rajtunk is megnyilvánuljon? Ha pedig megnyilvánul, akkor hogyan ítéli meg földi pályafutásunkat?

Amikor az Írás Isten lehetőségeit mérlegeli, a teremtésben megnyilvánuló hatalmából indul ki. Az előtt, aki „*létrehívta a nem létezőket*” (Róm 4,17; 1Kor 1,28), nincs akadály, az „*utolsó ellenségként gúzsba kötheti a halált*” is (1Kor 15,26). Hogy Isten a halál hatalmát meg is akarja törni, arról Krisztus feltámasztásával tanúskodott. Krisztus feltámadásáról a húsvéti örömhír szenvedő görög igealakban szól. A magyar „feltámadás” kifejezésbe még belefér az a lehetőség, hogy Jézus saját erejéből, mintegy meg rázva önmagát, felkelt a sírból, és tovább élte földi életét. De a görög szó kétségtelenné teszi, hogy az életre feltámadás „végbement” Krisztuson, mert Isten végbevitte rajta. Ha pedig Isten azt hívta létre húsvét hajnalán, akit ártatlanul megfeszítettek, akkor ezzel megbocsátó szeretetét juttatta kifejezésre, amelyre végső órákon is számíthatunk. Ahogy erről Pál apostol vall: „*Krisztus átadatott bűneinkért, feltámadt megigazulásunkra.*” (Róm 4,25)

Látható, hogy a halálon túli létezésünk Krisztuson múlik, és nem fizikai, biológiai folyamatokon. Ezért írja Pál a korinthusiaknak: „*Ha Krisztus fel nem támadott, akkor hiábavaló a mi hitünk, még bűneinkben vagyunk.*” (1Kor 15,17) Ugyanakkor Krisztus „*első hajtása is az elhunytaknak*” (1Kor 15,20). Vagyis az első hajtást követően a többi is ki fog hajtani, és ez utóbbiak hasonlóak lesznek az elsőhöz. Az eljövendő életben a feltámadott Krisztushoz leszünk hasonlóvá.

Ha azt a kérdést is feltesszük, hogy milyen élet vár reánk a halálon túl, érdemes az apostolra figyelni. Azt tanácsolja, hogy tanuljunk a feltámadott Krisztus megjelenéseiből. A legtöbb zsidó ember a testi élet folytatását várta az eljövendő életben. A görögök a test börtönéből megszabadult lélek szárnyalását. Pál viszont 1Kor 15. fejezetében amellet érvel, hogy ha feltámadunk, megszabadulunk a mulandóság korlátaitól, ahogyan a feltámadott Úr felülkerekedett tér és idő korlátain. De nem fogunk az örök életben sem feloldódni valamiféle személytelen létezésben, hanem személyes kapcsolatba léphetünk Istennel és egymással, ahogyan Krisztus is megtette apostolaival feltámadása után. Krisztusra nézve az eljövendő élet gazdagabbnak és teljesebbnek fog tűnni az irigylésre leginkább méltó földi életnél is.

KÉPUNK ILLUSZTRÁCIÓ - FOTÓ: MAPIONNET

Végére kell tehát járnunk a feltámadáshit kérdéseinek, hogy legyőzhessük halálfélelmünket, gyászunkat és végső óránk kísértéseit. Ne az elmúlást feszegezzük, hanem Istent faggassuk, arra figyeljünk, amit Krisztusban tett értünk. Akkor elmondhatjuk Berzsenyi Dániellel:

*Bizton tekintem mély sírom éjjelét!
Zordon, de oh nem, nem lehet az gonosz,
Mert a te munkád; ott is elszórt
Csontjaimat kezeid takarják.*

(Fohászkodás)

■ CSERHÁTI SÁNDOR

Forrás: *Lélek által gazdag élet – Ünnepi kötet Cserháti Sándor 80. születésnapjára.* Szerk. Bácskai Károly – Petri Gábor. Luther Kiadó, Budapest, 2010. 390–391. o.

FOTÓ: AKLAN-PINCE.HU

A Jóisten megtermeli a szőlőt

Az Aklan György lesencetomaji borászatában készült borok kiváló minőségét a borversenyeken kapott érmek is mutatják. 2017-es cabernet franc-ja a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület bora lett.

Aklan György Hódmezővásárhelyen született, a veszprémi egyetemen [Veszprémi Vegyipari Egyetem, ma Pannon Egyetem – a szerk.] vegyészmérnökként végzett 1968-ban. Ennek előnye, hogy tisztában van vele: a természet a legjobb vegyész. Szőlész-borász szakmérnöki diplomáját a Budapesti Corvinus Egyetemen védte meg 2007-ben. Huszonöt évig dolgozott a Ciba svájci vegyipari cég képviselőként, közben a hobbijának élt. Már az egyetemi évek alatt művelt szőlőt barátjával, a diploma megszerzése után nem sokkal vett egy szőlőterületet Tihanyban. Az első szőlőbirtokát 1985-ben vásárolta Lesenceistvándon. A szőlő és a bor szeretete itt kezdődött, noha ezt gyerekként már földet művelő alföldi nagyapjától megtanulta.

„2004-ben lettem nyugdíjas, és akkor elhatároztam, hogy komolyan belevágok

a szőlészetbe. A kedvtelésből mesterség, a hobbiból elkötelezettség lett. Azt hittem, hogy ha ez ennyire jó kicsiben, akkor biztosan még jobb lesz nagyban. Ez csak részben igaz: a munka megnőtt, a szórakozás lecsökkent. De nem bánom, mert ez a hobbi, szeretem csinálni, annak dacára, hogy nem túl gazdaságos.”

A szőlő és a balatoni táj, a Lesencevidék csodálatos szépsége lenyűgözte és vonzásában tartotta őt, amit az ott élő emberek őszintesége, természetes okossága, segítőkészsége tovább erősített. Megalapították az Aklan Családi Pincét Lesencetomajon, jelenleg kilenc hektár ültetvényterületen gazdálkodnak, összesen kilencszázötven hektoliterre méretezett pincészetrel. A területen gondoznak chardonnay-, szürkebarát-, cabernet sauvignon-, kékfrankos-, syrah-, cabernet franc- és csereszegifűszeres-ültetvényeket. A családi vállalkozásban dolgozik felesége és Révfülöpön élő András fia, valamint néhány munkatárs (több a női munkaerő, mivel a szőlő finom kézi munkát igényel). Mindenki mindent csinál: a szőlőben, a pincében dolgozik, palackozza, kiszállítja a bort. Aklan György

FOTÓ: DUNÁNTÚLI HARANGSZÓ

úgy mondja: ő a főborász és egyben a főportás is.

„Vegyész vagyok, ennek következménye, hogy nem szeretem a vegyszereket. Sem enni, sem inni, sem eladni, sem a földben, ezért amennyire csak lehet, vegyszermentesen dolgozunk. Majdnem biotermelés, de nem teljesen az, a szabályokat azonban betartjuk. Enyhébb, III. kategóriájú, zöld jelzéssel ellátott permet-szerrel permetezünk. A gyomirtás mechanikus, gépi kapát használunk. A szüreten csak kézi munkát alkalmazunk, ládákba tesszük a szőlőt, nem törjük a gyümölcsöt, a mustot ülepítjük. A kézi munkát

– amennyire lehet – próbáljuk redukálni, mert nagyon nehéz embert kapni.”

Aklan Györgynek a borászatban is ugyanaz az elve, mint a szőlészetben: minimális vegyszert használni. Kén-dioxidot muszáj, azt nem lehet elkerülni. Beszél a modern borászatban alkalmazott úgynevezett irányított erjesztésről, amelyet ők is végeznek. Amit viszont nem használnak, az a fajlesztő; természetes élesztőgombákkal erjesztik a mustot, nem előállított élesztőgombatorzsszal. Számára a fajlesztők kicsit idegen illatokat állítanak elő, jobban kedveli a borok natúr illatát, amely persze kevésbé intenzív.

„Maradi a filozófiám: a Jóisten megtermeli a szőlőt, megcsinálja a bort, nekem egy feladatom van, hogy vigyázzak rá. Én a nehezebb, testesebb borokat kedvelem, de nyáron nem árt a könnyebb üdítőbor. A szőlészetet lépcsősen fejlesztettük: a birtokot három részletben vettük meg, aztán a pincét; egyszerű téglapince volt. Kevésnek bizonyult a pince területe, tároló, feldolgozó; bővítettük. Ennek alapterülete százhusz négyzetméter, az egyik ászokpincéé hatvan négyzetméter, a másiké kilencven négyzetméter. Ezt a pince tetején lévő házat 2012-ben építettük. A faluban lévő háznál van egy harminc négyzetméteres palackozó, palackérlelő. Munkának nagy gazdaság a mienk, szőlészetnek kicsi. De ha az embernek van öt perce, és leül, körbenéz itt, a hegyen, akkor azt mondja, hogy megérte. A Balaton öt kilométerre van, de az elmúlt években talán csak ötször voltam fürdeni, az unokákkal. A szőlő nagy úr, minden percet megkövetel.”

Aklan György édesapja evangélikus volt, őt is, fiait is annak keresztelték. Jár templomba, részt vesz az egyház életében, a révfülöpi Ordass Lajos Evangélikus Oktatási Központ által rendszeresen szervezett borfesztiválon. 2017-es cabernet franc borával első díjat nyert 2018-ban, akkor azt választották a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület borának. Hogy miért erre a borra esett a neves szakemberekből álló zsűri választása, nem tudja. Borait az evangélikusok az országban több helyen is kóstolhatták, például a Budavári Palotában tartott Katalin-bálban vagy a múzeumok éjszakáján.

■ BALLA EMŐKE

Forrás: *Dunántúli Harangszó*
– a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus
Egyházkerület lapja, 2020. ősz

Pásztorbot

Érdekes, hogy az egyházban nem a „közönséges pásztorkok”, hanem a püspökök szimbóluma. Ezzel nem vitatkozni szeretnék, csak tényt megállapítani és azt állítani, hogy minden pásztor kezébe illik, illene. Lehet, hogy „íróársaim” a jelentéséről írnak, én „megrögzött módon” a múltjáról vagy eredetéről (?) rögzítenék néhány szót.

Ahogy olvastam, a pásztorbot az egyházban a 7. század táján tűnt fel. És ahogy a *Magyar katolikus lexikonban* olvasom, „a püspöki méltóság és hatalom” jelképe. Ugyanez a lexikon elmondja, hogy a pásztorbot Hispániában (mai Spanyolország) tűnt fel. Jó volna ennek okát is megtudni. De abban az időben bizony szükség lehetett a pásztorbot ellenséggűző és a nyáját egyben tartani akaró szerepére. Érdekes, hogy a pásztorbotot a 9–11. században egy ideig a király adta a beiktatáskor a püspök kezébe. Ezzel jelezni akarták, hogy az egyházi „hatalom” a „világiak” kezében van. Ebből aztán századokon át tartó küzdelem is született, az úgynevezett investitúraharc. Ez a középkori harc arról szólt, hogy kinek van a „felsőbb” hatalom a kezében, ki iktatja be a másikat.

Magyarországon először Héderváry János győri püspök (1330–1415) címerében tűnt fel a pásztorbot. olvastam, hogy mivel egyik unokaöccse részt vett egy királyi hatalom elleni összeesküvésben, egy időre elmozdították a püspököt.

Aztán visszatérhetett püspöki hivatalába. A győri Héderváry-kápolnában nyugszik, a feltámadást és az utolsó „pásztori szót” várva. Ő volt az első magyar püspök, aki a címerébe – bizonyára tudatosan – felvette és feltetette a pásztorbotot. Nem hiszem, hogy véletlenül.

Most már hagyjuk a múltat. A pásztorbot jelkép. Szerintem nem a hatalom,

hanem a „pásztorlás”, a nyáj védelmének és összetartásának jelképe. Ha kell, tud támadógyeget is lenni. A felső „karikájával”, bunkójával ütni is tud. De azt olvastam, hogy éppen ez a karikás faragása a tetején összetartó erő is. Mert az „elszaladó” juhocska után lehet nyúlni, és a lábát megfogva a nyájban lehet tartani. Tudom, hogy végső soron nem ez, nem a bot a nyáját, az egyházat összetartó erő. Mégis érdekes számomra, ahogy a 23. zsoltárban olvasom, „vesszöd és botod megvigasztal engem” [Zsolt 23,4]. Lehet, hogy olykor fejemre koppint, ahogy ez már történt is velem, de mégiscsak azt akarja mondani: „Te hozzám tartozol.” És ez valóban vigasztaló, bátorító, reményt adó tény. Mert „őriző pásztorunk” megtart a halálán át is, és egykor együtt lehetünk majd örökké abban a nyájban is pásztorunk kegyelméből, ahol már nem kell bot!

■ KEVEHÁZI LÁSZLÓ

Forrás: *Dunántúli Harangszó*
– a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus
Egyházkerület lapja, 2020. ősz

Hiszek! Hiszek?

Dodonától a belső szobáig

„Ellenben ha igent mondotok, az legyen igen, ha pedig nemet, az legyen nem, minden további szó a gonosztól van” – olvassuk Máté evangéliumában (5,37). Bevallom, talán többekhez hasonlóan én is nehezen tudok megbarátkozni azzal az általánossá vált jelenséggel, hogy manapság a virtuális világtól önmagukat függetleníteni képtelen fiatalok a közösségi oldalakon a különféle posztokban, üzenetekben nem használnak ékezetes betűket és írásjeleket. Sokszor jómagam is éppen ezért értelmezési nehézségekbe ütközöm, amikor egy-egy posztot vagy Messenger-üzenetet olvasok.

Nem tudom, mi lehet ennek az oka. Talán időt akarnak spórolni. De vajon megéri az az egy másodperc, amely miatt aztán akár kétértelművé is lehet az írás?

Dodona az ókori Épeiroszban, a molosszoszok földjén, a Tamosz-hegységtől keletre, a mai Janinától délnyugatra fekvő település volt. Leginkább Zeusz-templomáról, az egyik legrégebbi görög jószentélyről ismert. Az ottani jóvendölések a kétértelműségükről voltak híresek. Ki-ki úgy érthette őket, ahogy akarta. Innen ered, hogy a nem egyértelmű, netán szántsándékkal félreérthetővé tett beszédet vagy írást manapság is a „dodonai” jelzővel illetjük.

„Reginam occidere nolite timere bonum est si omnes consentiunt ego non contradico” – írta elhíresült levelében Merániai János kalocsai, majd esztergomi érsek dodonai kétértelműséggel. 1213 őszén egy magyar főurakból álló csoport merényletet készített elő és hajtott végre II. András felesége, Gertrúd királyné ellen. A felkelés okát Gertrúd egyik intézkedése jelentette: férjének távollétében a saját öccsét, Ottót kiáltotta ki kalocsai érsekké. Továbbá az is ellenszenvet szült, hogy a királyné a közvetlen rokonait helyeztette a legmagasabb állami pozíciókba. A Petúr bán és Bór Benke nádor (Bánk bán) segítségével szőtt összeesküvés végkifejletéül kigondolt merénylet végrehajtása előtt kikérték az akkori esztergomi érsek, Merániai János tanácsát.

Az érsek két tűz közé került. Egyfelől Ottó kinevezése veszélyeztette az egyház erkölcsét, tehát előnyös lett volna a felkelők közé állnia. Másfelől azonban gyilkosságban való részvételért nemcsak a tisztségét, hanem az életét is elveszthette volna. Nem tudta hát, mitévő legyen, ezért latin nyelven megalkotta kétértelmű – ha úgy tetszik, „dodonai” – választát. „A királynét megölni nem kell félnetek jó lesz ha mindenki egyetért én nem ellenzem.” Az egymással ellentétes értelem a tagmondatokat elválasztó vesszők alkalmazásával válnak nyilvánvalóvá: 1. A királynét megölni nem kell, félnetek jó lesz, ha mindenki egyetért, én nem, ellenzem. 2. A királynét megölni nem kell félnetek, jó lesz, ha mindenki egyetért, én nem ellenzem.

A dodonai kétértelműséget tehát alapvetően Merániai Jánosnál is az írásjelek okozzák. Nem mindegy, vannak-e, és ha igen, hova tesszük őket. Nem kevésbé jut főszerep a mondatvégi írásjeleknek is. Már-már dodonai változást jelent, ha egy kijelentő mondat kérdő mondatává válik.

KÉPUNK ILLUSZTRÁCIÓ – FOTÓ: FREEIMAGES.COM

Lássunk néhány példát! Szükségem van Isten közelségére! Szükségem van Isten közelségére? Én őbenne hiszek! Én őbenne hiszek? Én Krisztust követem! Én Krisztust követem? Szeretem az egyházat! Szeretem az egyházat? Nekem Krisztusban van reménységem! Nekem Krisztusban van reménységem? Tudom, hogy az én Megváltóm él! Tudom, hogy az én Megváltóm él? Én róla teszek bizonyágot! Én róla teszek bizonyágot? Igen! Igen? Nem! Nem?

A bizonytalanság kérdéseket vet fel. A bizonyosság állít. A keresztyén ember, aki megtapasztalta Isten végtelen szeretetét és irgalmát, csakis állításokban tud beszélni az irgalmas és szerető Istenről. Bizonyágot tenni kötelessége a keresztyén embernek.

Milyen jó lenne, ha úgy tudnánk mi is bizonyágot tenni az emberek előtt az élő Krisztusról, hogy a sok kérdőjel határozottan kiegyenesedjen!

■ ARATÓ J. LÓRÁND

Valljuk meg felekezeti hovatartozásunkat

A 2021-es népszámlálásról kérdeztük egyházunk püspökeit

A reformáció hónapjában indult el a Magyarországi Evangélikus Egyház kampánya, amely arra hívja fel az evangélikus testvérek és az egyházunkhoz vékonyabb szállal kötődők figyelmét egyaránt, hogy a jövő évi magyarországi népszámláláskor ne feledkezzünk meg felekezeti hovatartozásunk megjelöléséről. Bátran valljuk meg, ne szégyelljük kimondani: „Evangélikus vagyok.” Ugyanakkor a reformáció üzenetét továbbvívve rokonainkat, barátainkat se féljünk megkérdezni: „És te?” A közelgő népszámlálással kapcsolatban is kérdeztük egyházunk püspökeit.

mindent el kellett halasztanunk. Ezért is határoztuk el, hogy 2021-re is kiterjesztjük az úrvacsora évét. Az ökumenére is figyelünk, ebben a tekintetben együtt mozgunk a katolikus egyházzal, ahol a nemzetközi eucharisztikus kongresszus is – reménység szerint – jövőre tartják meg. Biztatjuk az evangélikusokat, hogy

Evangélikusként a lelkiismeret emberei vagyunk

Fabiny Tamás, az Északi Egyházkerület püspöke

– **Miért fontos evangélikusként a reformációra emlékeznünk ma is?**

– Büszkék vagyunk Luther Mártonra, aki az egyház megújítását szolgálta. 2017-ben, amikor a reformáció kezdetének ötszázadik évfordulóján Wittenbergben járhattam, megdobogtatta a szívemet a hely szelleme, és úgy gondolom, hogy az ott nyilvánosságra hozott 95 tétel azóta is aktuális. Különösen is a legelső szoktam hangsúlyozni, mert Luther így indította a reformációt, amikor azt írta: „Mikor Urunk és Mesterünk azt mondta: »Térjete meg!« – azt akarta, hogy a hívek egész élete bűnbánatra térés legyen (Mt 4,17).” Szerintem október nemcsak a reformáció, de a megtérés hónapja is kell hogy legyen, hiszen mint megtérési mozgalom indult a reformáció. Erre van szükség az egyházban ma is.

– **A reformáció hónapjának idei igéje mit jelent Tamás püspök számára?**

– Jézus szavát idéztük fel idén ebben a hónapban: „...hogy mindnyájan egyik legyenek...” [Jn 17,21] Ez a főpapi imában elhangzó kérés az egyház egységét hangsúlyozza, hiszen a reformáció csak úgy értelmezhető, hogy más egyházakat is szeretnénk megújítani és velük együttműködni, ezt hívjuk ökumenének. Úgy

Fontos, hogy tudjunk egymásról, de tudjanak rólunk a társadalomban is, látsszon, hányan vagyunk evangélikusok és más vallásúak.

lehetünk evangélikusok, hogy megbecsüljük a többi felekezetet is. A reformáció valamiképp a lelkiismeret forradalma volt; és mi úgy szeretnénk evangélikusok lenni, hogy a szívünkre és az értelmünk-re is hallgatunk, és közben a lelkiismeret emberei vagyunk. Az egyház vagy akár a társadalom lelkiismerete is.

– **Az úrvacsora éve idén nagymértékben átalakult. Hogyan készülünk a jövő évre?**

– Nagyon sok programot írtunk ki, közülük sokat meg tudtunk tartani, pályázatokat és kiállításokat hirdettünk, és sok iskolai és gyülekezeti programra is sor került, de a járványidőszakban sok

éljenek Krisztus testével és vérével, és az a reménységünk, hogy eljön majd az az idő, mikor katolikus és protestáns emberek együtt vehetnek úrvacsorát.

– **Miként látja, melyek az evangélikusság legfontosabb alapértékei?**

– Szerintem Jézus Krisztus keresztséghez kell visszamenni, hiszen Luther Márton a keresztség teológiáját hirdette, és ez a mi hitünk középpontja. A reformátor ezt a Jézus Krisztusban való személyes hitet hangsúlyozta. Ebből a Krisztus-hitből pedig mindig szervesen kell, hogy következzen a felebaráti szeretet, az odafigyelés, a rászorulókról, az elesettekről való gondoskodás. ►

– Az úrvacsora évének folytatása mellett 2021 a népszámlás éve is lesz.

– A Bibliát ismerő ember tudja, hogy Jézus születését is egy népszámlálás előzte meg: azért kellett Józsefnek és Máriaának is Betlehembe utaznia, mert akkor mindenki a maga városában számloltatott meg. A népszámlálás a 21. században is fontos, egyebek mellett az egyházi hovatartozás szempontjából is. Csak bátorítani tudok mindenkit – nem csak evangélikusokat –, hogy vallja meg felekezeti hovatartozását, ne szégyellje, ne titkolja. Fontos, hogy tudjunk egymásról, de tudjanak rólunk a társadalomban is, látsszon, hányan vagyunk evangélikusok és más vallásúak.

– Mit tehetnek a cél érdekében azok az evangélikusok, akik szívesen segítenének?

– Csak biztatni tudom a híveinket: ahhoz, hogy sikeresnek mondassuk evangélikus részről a népszámlálást, legyenek a munkatársaink. Sok „nagykövetet”, segítőt szeretnénk megnyerni ennek az ügynek: adjuk hírül minél többben, hogy lesz egy kérdés a felekezeti hovatartozásra vonatkozóan, és fontos, hogy erre minél több evangélikus válaszoljon. Bár nem kötelező válaszolni rá, legyen bennünk belső késztetés, hogy elmondjuk: evangélikusok vagyunk. Hadd hívjak ehhez ezúton is mindenkit munkatársnak!

Ne csak hordozzuk, de éljük is át a reformáció örökségét

Kondor Péter, a Déli Egyházkerület püspöke

– Mit üzen számunkra a reformáció, Luther Márton ma?

– Luther Márton túlmutatott önmagán. Egész életének célja volt, hogy környezete tekintetét Istenre emelje. Ezért mi sem a múltba nézünk, hanem közös Urunkra, hogy ne csak hordozzuk a reformáció örökségét, hanem át is éljük azt, hogy mi is rá vagyunk bízva az élő Istenre.

– Mit jelent Péter püspök számára a reformáció hónapjára ez évben választott igé?

– Ebben az esztendőben János evangéliumból választották a reformáció hónapjának igéjét: „...*hogy mindnyájan egyek legyenek...*” Jézus a főpapi imádságában az övéért könyörög; azért értük, hogy – saját szavaimmal fogalmazva – só és világosság legyenek ott, ahol élnek, dolgoznak, hogy a menny derűjével, jó ízéssel fűszerezzék ezt a földi életet, hogy a cselekedeteiken átsugározzon Jézus Krisztusnak a valósága.

– Az úrvacsora éve, amelyet az evangélikus egyház eredetileg 2020-ra hirdetett meg, jövőre is folytatódik. Miért tartja ezt fontosnak?

– A katolikus egyház nemzetközi eucharisztikus kongresszusára rezonálva [az eredeti tervek szerint idén szeptemberben rendezték volna meg Budapesten – a szerk.] ez az év az úrvacsora éve egyházunkban, a járvány azonban sajnos megakadályozott számos teológiai, szakmai konferenciát, más rendezvényt is, így az úrvacsora szükségessége annál inkább hangsúlyossá vált, hiszen a személyes találkozások hiányában egyre inkább átéljük, hogy mennyire rászorulunk Isten szeretetére, hitünknek közösségben való megélésére. Az úrvacsorában Isten közösséget épít, önmagával ajándékoz meg, Jézus Krisztus testével és vérével és az egymással való közösséggel. Lelki templomot épít, amelynek mindnyájan egy-egy téglája lehetünk. Isten faragja az életünket, ahogyan a kőfaragó a követ, hogy beleilleszkedjék a templom falába. Annyit farag Isten is rajtunk, amennyire szükség van, hogy alkalmas szolgatársai, munkatársai legyünk ebben a világban.

– Ön szerint milyen vonások a legjellemzőbbek ránk, evangélikusokra?

– Számunkra meghatározóan fontos, hogy lutheri bátorsággal, értelemmel, hittel, derűvel éljük az életünket, Krisztust hordozva. Hiszen minden szolgálatunknak akkor van értelme, ha ezt látva a környezetünkben élő Istenet dicsérik, és haszna van belőle a másik embernek.

– Mivel biztatná az evangélikusokat arra, hogy vallják meg felekezeti hovatartozásukat?

– Már kamaszkorom óta, amikor rácsodálkoztam Isten szeretetére, fontos számomra az evangélikus egyházhoz tartozás. Krisztus az, aki naponként kész vezetni, beleszólni az életembe, megálljt parancsolni, amikor arra van szükség, más irányba fordítani, amikor úgy látja, hogy egy másik irány a helyes. Jézus ugyanakkor mindig a másik emberre irányítja a tekintetünket. Evangélikus közösségeinkben Krisztusra figyelve lehet megélni a hordozó szeretetet, azt, hogy nincsenek tabutémák, mindenről mindenki szabad és lehet beszélni, hogy ez egy befogadó, mindenkit magához ölelő közösség. Ahol a közösségnek és a szolgálatnak az értéke mégis abban mutatkozik meg – amint az előbb is mondtam –, hogy elsősorban Istené lesz érte minden dicsőség, és mindig javára van a szolgálatunk a másik embernek.

Számunkra meghatározóan fontos, hogy lutheri bátorsággal, értelemmel, hittel derűvel éljük az életünket, Krisztust hordozva.

– Mire hívná fel az evangélikusok figyelmét a népszámlálás ügyében?

– Az előttünk álló időszakban szeretnénk minél több üzenetet eljuttatni a hittestvéreinkhez a népszámlálással kapcsolatban. Ezért azt kérjük az evangélikus testvérektől: segítsék, hogy ezek az üzenetek célba találjanak, hogy eljussanak családtagjaikhoz, barátaikhoz, munkatársaikhoz és ismerőseikhez. Mondjuk el, és tegyük fel mindig a kérdést: „Én evangélikus vagyok, és te?”

A hit, a meggyőződés nem magánügy

Szemerei János, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspöke

– Nem véletlen, hogy a kampány a reformáció hónapjában indult. Miért tartották ezt fontosnak?

– Október számunkra azért fontos, mert az evangélikus gondolkodásnak, eszmének az indulása Luther Márton 1517. október 31-én kiszögezett 95 tételére vezethető vissza, amely már akkor, de máig hatóan nagyon fontos teológiai kérdéseket vetett fel. Október a növekedés időszaka is, amely a hónap végén a reformáció ragyogó ünnepével zárul. A pirosba „öltöztetett” oltárok mutatják, hogy maga a Szentlélek indított el egy megújulási mozgalmat Luther által. Október hónap – kicsit hasonlóan ahhoz, ahogy karácsony előtt advent vagy húsvét előtt a böjti időszak – felkészülési idő is, hogy ráhangolja a gyülekezeteket, híveket erre az ünnepre. Fontos, hogy így, tudatosan készüljünk az ünnepeinkre.

– Mit üzen a ma emberének a reformáció hónapjára ez évben választott ige?

– Idén Jézus főpapi imádságából való ígét választott a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa. Mindez pedig összhangban van azzal, hogy a tanács az egész évre az összetartozást és a testvériséget helyezte a munkája fókuszába. „...hogy mindnyájan egyek legyének...” – ebben az igeszakaszban kifejeződik az összetartozásunk. A sokak által egyházzsakadásnak megélt reformáció után hangsúlyossá válik, hogy most nem – és általában sem – a szétszakadáson van a hangsúly, hanem a hitújításon. Fontos ezért szem előtt tartani, hogy az egyház, ha szervezetenként szét is szakadt, a lényegét tekintve akkor is egybetartozik, és a Krisztusban való egységet kell, hogy kép-

FOTÓK: SÁROSI ZOLTÁN

viselje. Magam is elkötelezett vagyok a testvériségben, az egyházak közötti közös nevező keresésében, és hálás vagyok azért, ha olyan alkalmakon lehetünk együtt, amikor ez kifejeződik. Mi, evangélikusok, úgy gondolom, egyébként is elköteleztettek vagyunk az ökumené, az összetartozás kifejezése mellett.

– A járványhelyzet nagymértékben átalakította az életünket. Mivel erősítjük evangélikus identitásunkat ezekben a nehéz hetekben és a jövőben?

– Idén az evangélikus egyház az úrvacsora évét ünnepli, és tudjuk, hogy az úrvacsora Luther számára is központi kérdés volt. Nem véletlen, hogy erről a teológiai témáról olyan mélyrehatóan és szenvedélyesen vitázott ő is. Célunk az előttünk álló időszakban felhívni a figyelmet erre is, illetve arra, hogy az evangélikusság mit képvisel. Az egyház öröksége, hogy 1517-et követően 1521-re már birodalmi méretű üggyé nőtt az a reformáció mozgalom, amelyet Luther Márton elindított. A wormszi birodalmi gyűlésen az volt a fejedelmek szándéka, hogy a reformátort rávegyék tanai visszavonására és egész mozgalmának a leállítására. Luther ekkor egészen megrendítő módon kiállt, és elmondta, hogy a lelkiismerete, a meggyőződése, az igazság ellen nem képes és nem is akar döntést hozni. Miért fontos ez ma is nekünk? Mert kifejeződik belőle, hogy a hit, a meggyőződés nem magánügy. És az sem magánügy, hogy szólunk-e arról, mit gondolunk, miben hiszünk, miről vagyunk meggyőződve.

A felszínes és rövid megoldások helyett a mélyebb értelmű válaszokat keressük. Véleményem szerint a legnagyobb értékünk ez a lényeg- és értékkeresés.

– Milyen evangélikus értékekre hívná fel még a hívek figyelmét?

– Evangélikusként az értékeinket természetesen a reformáció örökségéből vesszük, hiszen ekkor egy olyan teológiai gondolkodás indult el, amely a lényegre kereste. A felszínes és rövid megoldások helyett a mélyebb értelmű válaszokat. Véleményem szerint a legnagyobb értékünk ez a lényeg- és értékkeresés. Emellett a Szentírás olvasása, a kegyelem megélése mind a teológiai gondolkodásunk centrumában van, és lényeges kell legyen számunkra az is, hogy az emberinél vannak fontosabbak: az Istentől kapott ajándékok.

– Miért különösen fontos az előttünk álló eszendő egyházunkat tekintve?

– Két szempontból is: 2021-ben egyrészt a reformáció egyik lényeges eseményére emlékezünk, mégpedig a már említett wormszi birodalmi gyűlésre. Luther ottani – az akkori világi és egyházi vezetők előtti – kiállása és hitvallása számunkra azóta is mérték- és irányadó. Ez segít meglátnunk: a reformátor fontosnak tartotta, hogy a hitéről, a meggyőződéséről beszéljen, amellel kiálljon. Másrészt a jövő év számunkra a népszámlálás miatt is fontos. Nagyon szeretnénk, ha az evangélikus hittestvérek, illetve azok, akik valamilyen szálon kötődnek egyházunkhoz, megvallanák a közösségünkhöz, egyházunkhoz való tartozásukat, kicsit hasonlóan Luther bátor kiállításához. És fontos lenne, hogy erre felhívják ismerőseik, családtagjaik, rokonaik figyelmét is.

■ K. B.

Aki nőként először szerkesztett lapot a Monarchiában

Kánya Emília emlékezete

Élete kész regény volt, s e regény főszereplői közé tartozott többek között Székács József, „az ország papja”, későbbi evangélikus püspök vagy a szintén evangélikus Pákh Albert ügyvéd, a Vasárnapi Ujság című képes ismeretterjesztő hetilap alapító szerkesztője is. Az evangélikus Kánya Emília író, újságíró, az első magyarországi női újság, a Családi Kör hetilap életre hívója, az Osztrák-Magyar Monarchia első szerkesztőnője száztizenöt évvel ezelőtt hunyt el.

Kánya Emília

Életregényének mellékszereplői közé sorolhatjuk a kor potentátjainak és neves művészeinek hosszú sorát – közöttük István főherceget, későbbi nádort és családját, Eötvös József vallás- és közoktatásügyi minisztert, Barabás Miklóst, aki portrét is készített róla, vagy Liszt Ferencet, akinek koncertjeit elbűvölve hallgatta.

A reformkori pest-budai evangélikus társas élet egyik vezéralakjának, a Deák téri gimnázium igazgatójának, Kánya – bizonyos források szerint Kanya – Pálnak Emília névre keresztelt lánya 1828. november 10-én született Pesten. A boldog családi légkörben felnevelkedő leány fiatalkorától vezetett naplót, s ennek nagy hasznát vette, amikor életének utolsó éveiben gyermekei, unokái számára megírta visszaemlékezéseit. Könyv alakban *Réges-régi időkről – Egy 19. századi írónő emlékiratai* címmel látott napvilágot 1998-ban a Kortárs Kiadó gondozásában. Megemlékező cikkünkben többször is e kötetet hívjuk segítségül.

Felhőtlen gyermekkor

„Oh, áldott, édes otthon! Gyönyörű varázsod még most is arany fényt hint hetvenkét éves életemre, elviselhetővé teszi az aggkor gyötrelmeit, mert lelkemben él annak minden időkre kiterjedő áldása, szépségével együtt” – kezdi memoárját Kánya Emília, majd szüleiéről ír néhány megemlékező sort: „Édes jó atyám latintanára volt az ág[ostai] protestáns gimnáziumnak Budapesten. Kedélyes, művelt lelkű és ritka jószággal megáldott lélek. Végtelenül szerette drága anyámat, ki egyszerű, de okos, minden szépért lelkesülő asszony és végtelenül jó anya volt, habár szigorúan nevelt, szófogadásra, kötelességtudásra, rendtartásra, egyszerűsége szoktatott.”

A négy gyermeket nevelő Kánya házaspár otthona a pest-budai evangélikus társasági élet egyik központi helyszíne volt. Házukban rendszeresen megfordultak – olvashatjuk László Ferenc *Evangélikus társasélet a reformkori Pest-Budán* című tanulmányában – „az evangélikus értelmiség legkülönbé-

lebb kiválóságai, például az idős Schedius Lajos [egyetemi tanár, színházi dramaturg, a pesti evangélikus iskola első tantervének elkészítője – a szerk.], az egyetemi tanár Haberern Jonathán, a Szarvasról be-belátogató lelkes-iskolaigazgató s nagy hatású irodalmár, Vajda Péter, Tavassy Lajos és Melczer Lajos, Kánya tanártársai. Itt találjuk az újonnan Pestre érkezett fiatalokat, Markusovszky Lajost [orvos – a szerk.] és két testvérét (József – ügyvéd, Gusztáv – teológus), Balassa Jánost [orvos – a szerk.] és Balassa Istvánt, az ügyvédet s Emília titkos szerelmét, Pákh Albertet. Ugyancsak gyakori résztvevői voltak e társas életnek azok a vidéki lutheránusok, akik időről időre belátogattak Pest-Budára, hogy ügyes-bajos dolgaik elintézése mellett megerősítsek kapcsolataikat pesti rokonaikkal, atyafiságukkal.”

A kis Emília számára tehát már gyermekkorától kezdve természetes volt a színvonalas társasági élet. Kedves gyermekkori emlékei között említi, hogy az ünnepség másnapján elvitték őt a Lánchíd alapkölétételének helyszínére, és ott lehetett a Nemzeti Színház megnyitóünnepségén is.

A házásélet örömei és keservei

A felhőtlen napoknak egy csapásra végük szakadt, amikor Emília a szülei kívánságára 1847-ben feleségül ment egy temesvári vaskereskedő fiához, Gottfried Feldingerhez. Az esküvő után a házaspár a férj szüleinek házába költözött. A családtagok, a barátok hiánya és a rideg környezet boldogtalanná tették a fiatalasszonyt. 1848-ban az ifjú férj a cikkeiben lelkesen kiállt a forradalom ügye mellett, ezért a párnak októberben menekülnie kellett. Pestre szöttek, ahol október 23-án megszületett Irén lányuk. De itt sem voltak biztonságban – a megtorlás előli menekülés nyomorúságos hónapjai vártak rájuk. Emília visszaemlékezései valódi kortörténeti dokumentumok e tekintetben is.

1949 szeptemberében ismét Temesvárra költöztek, itt született meg egy évvel később Béla fiuk. 1852-ben Matild,

1854-ben pedig Pál érkezett a családba. A családjára számára egyedül a gyermekei és a művészetek jelentettek némi boldogságforrást, férje ugyanis egyre inkább a züllés útjára lépett. „Gyermekeim szeretetébe és a művészetbe kelle kapaszkodnom, hogy el ne temessen a búbánat árja” – írja azokról az időkről. Házasságuk megmentése érdekében 1852-ben ismét Pestre költöztek, de a környezetváltozás és Kánya Pál segítő szándéka sem volt elég. Emília 1857-ben válópert indított, a megalázó procedúra három évig tartott.

Négy évvel később, 1861-ben házasságot kötött a zsidó származású, később keresztény hitre tért Szegefi Mórral, a márciusi ifjak egyikével, aki a szabadságharc alatt a kapitányi rangig vitte, majd Szemere Bertalan belügyminiszter titkára lett. Megismerkedésükkor elsősorban íróként kereste kenyerét. Házasságukból, amely 1880-ban a *Családi Kör* című lap megszűnése miatt végképp megromlott, négy gyermek – Emília, Ilonka és két iker, József és László – született.

Irodalmi sikerek útján

Kánya Emília műveltségét, kifinomult ízlését, jó hírnevét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy Erzsébet királyné – közkedvelt néven Sisi – azt szerette volna, hogy negyedik gyermekét, Mária Valéria főhercegnőt Emília nevelje, Lutheránus volta ellenére is. „Hogy, hogy nem – olvashatjuk a memoárban –, a fenséges asszony, a királynő hallott rólam, meglepte, amit megtudott, meghatotta, hogy nyolc gyermeknek vagyok anyja, akiket magam tápláltam, gondoztam (azt mondják, ez túnt fel neki leginkább), nem hanyagoltam el mindamellett kiművelődésemet, haladtam a korral. Tudja, én volnék illő az ő kis magyar leányához.” S bár megtisztelő volt a felkérés, anyagilag pedig megoldódott volna minden gondjuk, Emília nem tudta otthagyni családját, hogy egy idegen gyermeket neveljen azon az áron, hogy a sajátjait nem láthatta volna.

Sisiben nem véletlenül fogalmazódott meg az ötlet, hogy Szegefi Mórnéra bízza az 1868-ban született negyedik gyermekének nevelését. Az Emília néven publikáló író, szerkesztő asszony addigra ugyanis már jelentős irodalmi pályát futott be. Még első férjével 1851 januárja és májusa között *Euphrosine* címmel német nyelvű humorisztikus hetilapot jelentett meg. Egy évvel később, amikor ismét Pesten éltek, álnéven rendszeresen küldött írásokat Temesvárra. „A Temesvarer Zeitung akkori derék szerkesztője, Flatt Viktor szólított föl pesti levelek írására. Persze nem a politikáról írtam, de a hét eseményeiről: a társadalom, az irodalom és művészet eseményeiről. Eleinte hetenként egy levél utazott Temesvárra, később kettő” – írja Emília a visszaemlékezéseiben.

Az első női lap indításáról pedig ezt olvashatjuk: „Az 1859-es és 60-as években volt, télen egy szombati nap estéjén, amelyet Pákh Albert régi barátom [...] kedves szüleimnél töltött. [...] egyszerre csak komoly arccal fordul hozzám, és megkérdez, ha nem volna-e kedvem egy női lapot kiadni és szerkeszteni. Én kinevettem. Pedig szükség volna erre – mondá [...]. A nőknek nagyon sokat kellene tudniuk, amire most nem is gondolnak, és ő úgy látja és hiszi, hogy én volnék az, aki meg tudnám nekik mutatni az utat, amelyen haladniuk kellene.”

Az akkor már többkötetes szerző végül engedett a felkérésnek, és több hónapig tartó, olykor megaláztatással járó hivatali kilincselés után 1860. október 14-én kezében tarthatta a *Családi Kör* című újság – alcíme szerint *Hetilap a művelt magyar hölgyek számára* – első (mutatvány)számát. A lap hamarosan igen sikeres lett: két év múlva az előfizetők száma meghaladta az ezret, 1864-ben pedig a Pesti Jótékony Nőegylet hivatalos lapja lett.

A kor legnevesebb szerzői publikáltak a *Családi Körben*. „1860-tól 1880-ig alig volt fiatal és idősebb író is, aki meg nem tisztelt közreműködésével” – idézi fel később a szerkesztő asz-

A *Családi Kör* hetilap címlapja 1867-ből

szony. Csak néhány név a hosszú listáról: Jókai Mór, Tompa Mihály, Falk Miksa.

Hiába voltak azonban a sikerek, a lap kiadóinak bukásával Emíliaék is elvesztették a biztos támpontot. Egyre nagyobb anyagi gondokkal küzdöttek, míg végül 1880-ban nem vállalta tovább az újság szerkesztését, az előfizetőket a *Hölgyek Lapja* vette át.

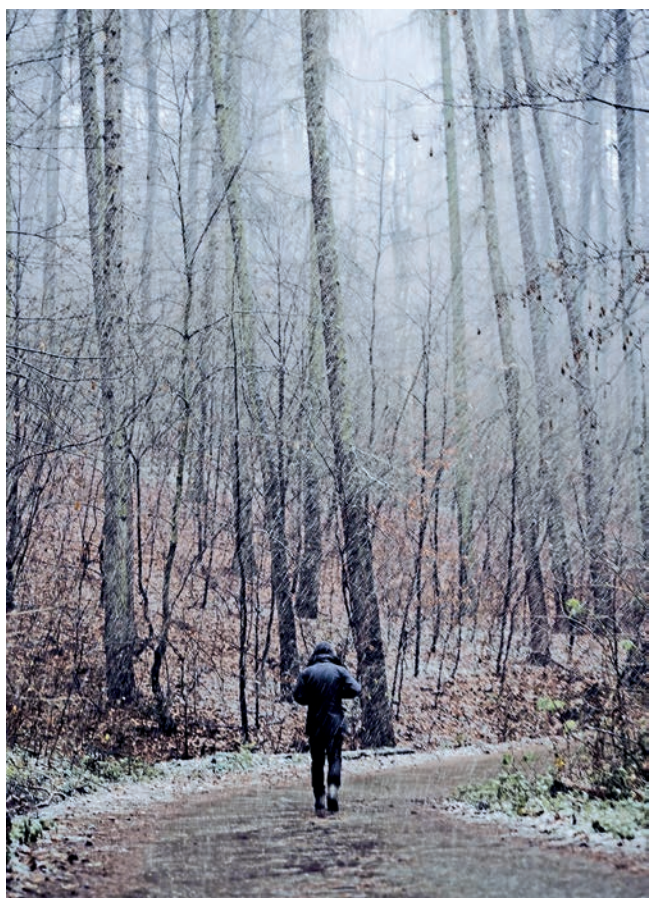
Életének utolsó évtizedeiben Kánya Emília Ipolyságon (ma Szlovákia, Šahy), illetve 1884 decemberétől Fiumében élt. 1905. december 29-én szívelégtelenségben halt meg, másnap temették el a fiumei temetőben, porai azóta is ott nyugszanak.

■ BODA ZSUZSA

A kevés evangéliuma

(Avagy megéri-e kereszténynek lenni? • Péld 16,1–9)

Megéri-e a kevés evangéliumát hirdetni? Megéri bölcsnek lenni az ügyesek társadalmának kellős közepén? Megéri isteni ígéretben bízni, amelyekre bizonyítékok nincsenek? Megéri tervezni és álmodni, amikor mindenki a bizonytalanságtól retteg; amikor sokaknak annyira fáj az a bizonyos dolog, amit életnek hívunk? Megéri bevállalni a keveset, a jézusit, a csendeset, a bölcsét, a rövid távon veszteset? Megéri?

KÉPUNK ILLUSZTRÁCIÓ - FOTÓ: IULIA MIHALOV / UNSPLASH.COM

A „megéri?” kérdés hitünkkel, kereszténységünkkel összefüggésben egyre gyakrabban megszólal bennünk és körülöttünk. Megéri-e nekem, hogy 2020-ban a jézusi utat követem? Hasznos-e nekem, ha vállalom a sokszor korszerűtlen, az olykor ügyetlen, a vesztesnek tűnő szerepét az ügyes, sőt ügyeskedő győztesekkel szemben? Merek-e bölcs lenni, Isten szerinti bölcs, amikor a nagyon okosok és hangosak diktálják a tempót, lobogtatják az életrecepteket magabiztosan, nagy-nagy lufikkal a kezükben? Megéri?

„Jobb az igaz úton szerzett kevés, mint a törvénytelenül szerzett nagy jövedelem.” Nem népszerű ma sem ez a gondolat. Habár az igazságát mindenki megtapasztalhatja, aki élt már át mélypontot a személyes életében, aki rádöbbsent életének egy pontján, mi is az, ki is az, ami, aki valójában számít, és mi az,

ki az, ami, aki nem. A kevés evangéliuma ez, amelyet az ember nemcsak a bölcsességirodalomban, de a jézusi tanításban is megtalálhat.

Ennek legelemibb igazságát maga Jézus mondja ki Mária és Márta történetében: „...kevésre van szükség, valójában csak egyre.” (Lk 10,42a) A kevésre, amely minőségi életről, bölcs életről, hosszú távú perspektíváról tesz tanúbizonyosságot, nem pedig a szerzésről, birtoklásról vagy éppen rövid távú pótcselekvésekről.

„Az emberi értelem tervezget, de az Úr adja meg, hogy mit mondjon a nyelv. Minden útját helyesnek tartja az ember, de az Úr megvizsgálja a lelkeket. Bíz az Úrra dolgaidat, akkor teljesülnek szándékaid. [...] Az embernek az értelmé terveli ki útját, de az Úr irányítja járását” – olvashatjuk (Péld 16,1–3.9), és nagyon világos, hogy itt nem az „ember tervez, Isten végez” című örök közhelyről van szó. Merthogy ez így, ebben a formában nem is igaz. Ez ugyanis azt sejtetné, mintha az embernek itt eme földön nem lenne szabadsága dönteni, tervezgetni, álmodozni.

Pedig van. Az a fantasztikus örömhír bízott ránk, hogy Isten terve és a mi személyes tervünk egybeeshet. Harmonikusan egymásra találhat. Kegyelemből, hit által. Az Örökkévaló ugyanis szabad akaratot adott nekünk arra, hogy hozzá igazítsuk az életünket. Ajándékot adott, hogy az ő terve és a mi tervünk szinkronban lehessen. Ehhez a teljes bizalmunk szükségeltetik, és akkor valósággá nemesül a pozitív ígéret: „Bíz az Úrra dolgaidat, akkor teljesülnek szándékaid.”

Jézus azt mondja a Hegyi beszédben: „Ne aggódjatok tehát a holnapért, mert a holnap majd aggódik magáért...” (Mt 6,34)

Ez gyönyörűen összecseng igeszakaszunkkal. Aki bele mer dőlni ebbe a jézusi ígébe, aki mer bölcs lenni, és ha kell, mer korszerűtlen lenni, és fel meri tenni az életét a kevés evangéliumára, az megértette Isten országának egyik legfontosabb játékszabályát: bízni a megfoghatatlan isteni ígéretben és hűségessé lenni hozzá akkor is, amikor úgy tűnik, körülöttünk mindenki más játékszabályok szerint játszik. Amikor olybá tűnik: nem éri meg kereszténynek lenni...

Bár ha jobban belegondolunk, a helyzet mégiscsak ez. A szó klasszikus értelmében, a kérdésre, hogy „megéri-e kereszténynek lenni?”, a válasz ma sem szólhat máshogyan: nem éri meg. Sőt aki azért vágott bele a Jézus-követésbe, hogy neki az megérje, az a lényegét értette félre. Ez nem üzlet, alku vagy játszma. A Jézus-követés: hűség.

A kereszténység pedig a kevés evangéliumának vallása. Az Úr Krisztushoz hangolt élet ígéretéről és hitről szól. A bizalomról. Minden más önbecsapás, önámítás, ügyeskedés. Keskeny az út, de járható. Az út szélén egy kereszt áll, de az út járható. A sír üres, de felfedezhető. Az út vége, ahol az atyai ház áll, sokszor messzinek tűnik, de sosem késő elindulni. Jézus az út. Nem bizonyítékokkal kikövezett út, nem a sokról zeng halleluját, és nem, nem, nem éri meg. De járható. Bizony mondom nektek: járható!

■ GÁNC S TAMÁS

Isten budafoki bárányai

„Fiókegyházként” alakult 1921-ben, majd hét év elteltével missziói egyházközséggé önállósult a budafoki evangélikusok közössége. Az egyházközség címerében a Jézusra utaló bárányszimbólum, hírlevelének címében a Budafoki Evangélikus Egyházközség névből alakított beütésű: BEE. A Budafok, Budatétény, Nagytétény, Albert-

falva és Kelenvölgy területét magában foglaló egyházközség első lelkésze, az Erdélyből érkezett Petrovics Pál templomépítő pásztorként tette le az alapokat 1925-től. Gyülekezeteket bemutató riportsorozatunk késő őszi álmomásaként Dél-Budát, a szüreti fesztiváljáról (is) ismert XXII. kerületet kerestük fel.

Várat idéz az impozáns, Sándy Gyula evangélikus építész tervezte templom. 1935 óta hirdeti a városrész központjában: „Erős vár a mi Istenünk!”

„Az első istentiszteletet 1899-ben a reformátusokkal együtt tartották őseink, s együtt élték hitéletüket 1921. január 1-jéig, amikor közgyűlésen mondták ki a Budafoki Evangélikus Leánygyülekezet megalakulását. A kelenföldi evangélikus gyülekezetből 1928-ban önállósuló közösség hamarosan templomépítésbe kezdett a lelkész, Petrovics Pál vezetésével. Ma az ő nevét viseli a gyülekezeti alapítványunk” – indítja történetük ismertetését Hokker Zsolt parókus lelkész, aki 2012 óta szolgál itt. Mint mondja, kilencévi óbudai lelkész-ség után hívásra jött.

„Pápai származásúként mindig úgy képzeltem: kisvárosban leszek lelkész, és így is lett. Nagy egymásra találás volt ez a gyülekezettel. Az akkori felügyelő és egy presbiter jött el hozzám. Elmondták, van más jelöltjük is, de azért ismertették velem a gyülekezetépítési koncepciójukat. Miután a végére értek, az íróasztalom fiókjából kivettem egy papírt a saját elképzeléseimmel. Gyakorlatilag ugyanaz szerepelt rajta, mint amit elmondtak. Erre mindannyian azt mondtuk: ez nem véletlen.”

Tenyerek a templomban

Az elmúlt pár évben kiépült a templom előtti tér, új piacot, városközpontot alakítottak ki az épület körül. Itt a város-

háza, a rendelő, a posta, mesejátsszótér várja a gyerekeket. Az őszi napsütésben a templomkapu felett világító Luther-rózsás üvegablak ragadja meg a tekintetet. És egy szimbólum, de erről később.

Utunkat a gyülekezeti házban kezdjük. „A hetvenes években épült házban babaszoba is van – innen az istentisztelet monitoron követhető –; öt-hat kisgyermek család jön el rendszeresen. A gyülekezet rétegalkalmi – a baba-mama kör, a férfikör, a Hölgyválasz csoport – önjárók. Utóbbin a hölgyek kézműves termékeiből – a templomkert levendulásából szappan, szörp, illatpárna készül – adventi vásárt rendezünk.”

A falon tanévzáró gyülekezeti napok emlékei: óriási „kartontemplom” a gyülekezet tagjainak kézzrajzai, nevei. ►

„A reformáció emlékévében kéznymokból alkottunk Luther-rózsát – mutatja a művet Hokker Zsolt –, de ezeken az alkalmakon süteménykészítő és rajzversenyt is rendezünk.”

A könyvtárszobán áthaladva okkal kerül szó a kertben álló alkotásról: „A Budapestről politikai okból kitelepítettek emlékművének egy már elhunyt hívünk, Pofosz-tag [Magyar Politikai Foglyok Szövetsége – a szerk.] kérésére adott helyet Solymár Gábor lelkész elődöm. Legutóbbi emlékezésükön kértem az egykori kitelepítetteket és leszármazottaikat, hogy gyűjtsék össze az emlékeiket. Kéziratokat, könyveiket megőrizzük. Már hanganyag, DVD is érkezett.” Szép gesztus: egy eredendően nem evangélikus történet lel otthonra a lutheránus falak között.

Fohász Jézus előtt

Az 1935. november 3-án dr. Raffay Sándor bányakerületi püspök által felszentelt templomban folytatjuk utunkat. Sándy Gyula műegytemi tanár nagy, élő gyülekezetnek tervezte, száznolcvan főt fogad be. „A leírásokból olyan közösség rajzolódik ki, amelyet én is szeretnék” – mondja a lelkész.

Nemrég volt a konfirmáció – nem a pandémia miatt, hanem eleve az ősz a hagyományos ideje. „Három éve tizenkét gyermek tett vallást a hitéről, belőlük lett egy ifi. A felkészítés egy évig tart, havonta egy alkalommal találkozunk. Hét témakörre osztottam fel az anyagot, ilyenkor egyet járunk körül. De mindig van közösségépítő program is: főzés, pizzaszütés, szabadulószoza, pingpong. Ezen részt vesznek az ifisek is. Jövőre hús konfirmandust céloztunk be a hitoktatásból kiindulva” – adja jelét a bizakodásának.

A szószék fölött Szentlélek-ábrázolás. Az oltárkép ortodox ikonostázra emlékeztet, Sándy Gyula tervei szerint készült. A tulipános motívum történetéről Hokker Zsolt így mesél: „Testvérgyülekezetünk Erdélyben Hosszúfalu-Fürészmező, Petrovics Pál ugyanis először ott volt lelkész. Amikor meglátogattuk az ottani gyülekezetet, felfedeztük a tulipánmintákat. A hétfalusi csángók terítőkön vitték be ezeket a motívumokat a templomukba. Tehát Sándynak ez az ötlete onnan jöhetett.” Petrovics Pál unokája, Petővári Attila kezdeményezte a testvérgyülekezeti kapcsolatot és a gyülekezeti alapítványt is.

Hokker Zsolt parókus lelkész az online istentisztelet közvetítésére készül

Az oltárkép Jézusának és a szakrális térben a legtöbbet tartózkodó lelkésznek a kapcsolatáról érdeklődünk. „A gyülekezet is nagyon szereti az imádkozó Jézust – derül ki a válaszból. – Egyik első itteni élményem is ezzel kapcsolatos. Becsöngetett valaki. Már nem itt él – mondta –, de gyerekkorában ide járt. Megkérdezte, letérdelhetne-e az oltár elé imádkozni az imádkozó Jézushoz. De nekem is kedves ez a kép: ismerem már a teológuséveimből, mert akkor Budafokon laktam, ugyanis Kelenföldön tanítottam hittant.”

A templomajtó feletti szimbólumot gyakran megnézik az utcáról: mi ez? Valami szabadkőműves-jelkép? A felmerülő kérdések beszélgetésre adnak lehetőséget a lelkésznek. „Három hete volt egy keresztelők. A szülők is pontosan így jöttek be először, érdeklődtek, és megmutattam nekik a templomot. Rendszeres istentisztelet-látogatók lettek. Imádkoztak, hogy legyen gyermekük, és lám, Isten kettőt is adott nekik.”

Lelkész a piacon

A borospincéiről, pezsgőfesztiváljáról ismert városrész evangélikusai aktív, hitvalló polgárai a főváros XXII. kerületének. „Budafokra egykor svábok jöttek szőlőt termesztani: katolikusok és baptisták. Evangélikusok akkor nem voltak

közöttük. De most mi is bekapcsolódunk az őszi forgatagba, megnyitjuk a templomot, be lehet jönni. Kicsit olyan ez a városrész még ma is, mintha vidéken lennénk. Ha kimegyek a piacra, az fél óra, egy óra. Mindenki megszólít, tudják, hogy lelkész vagyok. Itt még beszélgetnek egymással az emberek.”

A misszióról határozott elveket vall Hokker Zsolt és a gyülekezet: „A misszió nem a miénk; Isten munkálkodik rajtunk, de első renden nem a lelkészen keresztül! A lelkész feladata az, hogy bátorítsa, képezze a híveket, és ők legyenek a misszionáriusok. Ki-ki a saját környezetét szólítsa meg, éljen akár sokemeletes panelban, akár családi házas környezetben. Szólítsák meg egymást: »Figyelj, én hívő keresztény vagyok, templomba járok.« Adják tovább a hitet! Ha azt látják, hogy valaki szomorú, segítségre szorul, merjenek odalépni hozzá. Tizennégy iskolában van hitoktatás, ezeknek a gyerekeknek a családjai is missziói lehetőséget rejtjenek” – magyarázza lelkesen a lelkész.

Ez abban a bizonyos gyülekezetépítési koncepcióban már így volt benne. „Nyolc éve egy belső mag kialakításával kezdtük a munkát, öt-hat évet adtunk rá magunknak – folytatja. – Közösségépítő napokat, kirándulásokat szerveztünk, s működött; megerősödött a belső kör. Ehhez a hitoktatás során megismert csalá-

dok jöttek, így fiatalodott is a gyülekezet. Létszámban is lett egy enyhe emelkedés: hatvan-nyolcvan fő jár templomba vasárnaponként.”

A népszámlálási adatok szerint mintegy ezerkétszáz evangélikus él itt. Helyi sajátosság, hogy az egyházközség határai átnyúlnak a kerülethatárokon. Budafokot 1950-ben, amikor Nagy-Budapestet létrehozták, sok más, korábban önálló településsel együtt a fővároshoz csatolták. Az egyházközség szolgálati területéhez eredetileg Albertfalva, Kelenvölgy, Budatétény, Nagytétény, Budaörs és Törökbálint tartozott. Huszonöt éve levált Budaörs és Törökbálint, a többi azonban megmaradt. „A választói névjegyzékben kétszázhusz-kétszázötven főt tartunk nyilván, ehhez hozzáadom a mintegy százötven gyereket is, a felét elérjük a hittanórán túl is” – tudjuk meg Hokker Zsolttól.

Csapatként működni jó

A lelkész beavat a terveibe is. „Mertünk nagyot álmodni a munkatársaimmal: szeretnénk megszólítani a sehova nem tartozókat. A népszámlálási adatok szerint ők harmincnégyezren vannak ezen a területen. El szoktam mondani ökumenikus alkalmakon: nekünk tehát ekkora gyülekezetünk van” – mosolyog.

Hála Istennek, a lelkész több helyről is kaphat segítséget. „A presbitérium nagyon aktív. Volt egy elképzelésük a gyülekezeztől, és ezért tenni is szerettek volna. Korábbi felügyelőnk is mindig itt van, segít, amiben tud. Nyugdíjba vonult lelkész elődöm, Solymár Gábor sok családdal ápol szoros kapcsolatot. Ha kéri, megy temetni, betegnek úrvacsorát vinni. Magam is rendszeresen hívom, a nyári szabadságom alatt ő hirdeti az igét. Csapatként számíthatok a gyülekezeti tagokra, a belső magra főként. A tavaszi karantén alatt informatikus presbiterünk felkészített öt főt, ők teszik lehetővé az élő istentisztelet-közvetítést.” Olyan is van, aki templomba ugyan nem jár, de a hetvenes években segített felépíteni a gyülekezeti házat – egyébként utcaseprő –, és büszkén vallja magát evangélikusnak.

És hogyan érinti a közösséget a járvány? „Kettős érzés van bennem. Tavasszal nagyon jól jöttünk ki a dologból. Nem is gondoltuk, hogy képesek vagyunk az online térben így megjelenni. A telefonos lelkigondozás is hasznosnak bizonyult. A bibliaórákat videós formában tettük

közzé. A fiatalokkal még egyszerűbb, az ifiórákat, a konfirmációi felkészítést Zoomon tartottuk [számítógépes szoftver, amellyel internetes konferenciákat lehet létrehozni – a szerk.]. Hiányzott azonban a személyes találkozás. Közösséget építeni úgy, hogy nem lehet jelen közösség – nehéz. A mostani helyzetben éppen ezért hibrid alkalmakat tartunk, ami azt jelenti, hogy ha lehet, személyesen jövünk össze, de van lehetőség online módon is becsatlakozni például a Hölgyválasz, a bibliaórák, az ifi közösségébe.”

Zenei szolgálat Kiflivel

Így hát 2021-re tereljük a szót. „Sürgető a templomfelújítás, ehhez létrehoztunk egy alapot, önrészt gyűjtünk, pályázunk.

tisztelet után kimegy az egész gyülekezet a szomszédos piactérre, a felnőttek énekelnek, a gyerekek csengettyűznek. A karácsonyfaárusok, a korcsolyázók, a vásárlók ezt örömmel fogadják. A végén szórólapot osztunk, rajta van, hogy mikor tartunk istentiszteletet. Reméljük, idén is megtehetjük ezt” – latolgatja a lelkész gondolatban már az ez évi adventet.

„A Kifli repertoárja a többszólamú koráloktól az ifjúsági énekekig terjed. Az terv, hogy létszámban is bővülünk lelkes, énekelni vágyó tagokkal. Egy kórusnak az alapja lehet tehát a Kifli. Ez is gyülekezetépítés – mondja Hokker Zsolt. – Van hatéves tervünk is: a peremen lévők megszólítása. Azoké, akik valamilyen formában kapcsolódnak hozzánk, rajta vannak a címlistánkon, például a gyerekeket tanít-

FOTÓK: MAGYARI MÁRTON

A Hölgyválasz elnevezésű gyülekezeti alkalmon online és személyesen is részt lehet venni

Az orgonát is ki kell cserélnünk; sok sebből vérzik. Van azért alternatív megoldásunk a zenei szolgálatra: a karantén alatt megalakult a Kifli együttes. Tagjai a kántor-felügyelő-lelkész trió. Kiderült, hogy a felügyelőnk furulyaversenyeket nyert iskolás korában. Én gitároztam, a kántorunk zongorán kísért bennünket, de volt csengőkórusunk is. Ez nem karanténálalmány egyébként. A kántorunk, Homoki Olga óvónő, az óvodában használja ezeket a színes csengőcskéket, mi pedig először a karácsonyi műsorban játszottunk rajtuk. Már hagyomány, hogy az egyik adventi vasárnapon az isten-

duk hittanon. Ezért lett a hírlevelünk olyan szép színes, hogy így is vonzóak legyünk.”

Az önkormányzattal és a többi egyházzal jó kapcsolatot ápolnak a budafoki evangélikusok. A reformátusokkal pedig a múltból adódóan máig szoros a testvéri közösség: a reformáció ünnepét együtt tartják.

Kifelé sétálva az őszi avarszőnyeg borította kerten, a „hogy van a lelkész lelke?” kérdésre így felel Hokker Zsolt: „Amíg van kihívás, jól érzem magam. Itt a helyemen vagyok. S a harmincnégyezer fő, igen, az elég nagy cél, szép kihívás.”

■ STIFNER-KÖHÁTI DOROTTYA

Megférnek egymással a földi és az égi kérdések

Pethő Gábor az építőmérnöki és a bibliai alapokról

Jó másfél éven át zajlott Budapesten az M3-as metró déli szakaszának felújítása, közben az Üllői úton metrópótló buszok szállították az utasokat. A középső szakasz munkálatai még most is folynak. A pótlás lebonyolításában részt vett Közép- és Kelet-Európa egyik vezető építőipari cége. Pethő Gáborral, a vállalat munkatársával a feladatáról, a metrópótlás komplexitásáról és evangélikus identitásáról is beszélgettünk.

FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

– Testvére, Pethő Judit Miskolcon szolgáló lelkész, ön azonban a számok, a real tudományok világát, a mérnöki hivatást választotta. Hogyan alakult ez így?

– Általános iskolás koromban egy havas téli napon kitaláltam, hogy építek egy iglut. Természetesen nem úgy sikerült, mint ahogy elképzeltem, de azt tudtam, hogy építeni szeretnék. Középiszkolába is ilyen szakirányba mentem, ahol rájöttem, hogy a magasépítészet a szabadkézi rajzolás miatt nem nekem való. Így a kivitelezés, azaz az építőmérnöki szakma iránt kezdtem el érdeklődni. Győrtől, a Széchenyi István Egyetemen tanultam.

– Míg az építészmérnök feladata alkotás, addig a megvalósítás, azaz a szép és a jó visszatükrözése a kivitelező feladata...

– „Ami az építész álma, az az építőmérnök rémálma” – tartja szakmánkban a

mondás. Én kicsit másként látom: nekünk, kivitelezőknek kell mindazt a szépet előállítanunk, amit más megtervezett. Nagyon jó érzéssel tölt el, hogy ezáltal maradandót alkothatok, amely mások számára válik hasznossá.

– A „bibliai alapok” is megjelennek a munkájában.

– Pályafutásom elején speciális mélyalapozással foglalkoztam. Testvérem szokta mondani, hogy „bolond az az ember, aki homokra építette a házát”. Az ige üzenetével egyetértve hozzá szoktam tenni, hogy kivéve akkor, ha mai technikával építjük a megfelelő alapokat. Ennek a területnek ugyanis az a különlegessége, hogy bár nem látszik a munkám, mégis tudhatom, hogy biztos alapokon áll az épület. Még akkor is, ha éppen homokra épült. Később hulladéklerakókkal és rekultivációkkal [újra-

művelés, egy terület újrahasznosításra való alkalmassá tétele – a szerk.] is foglalkoztam. Ezeknek is az az érdekessége, hogy a munkám csak az építkezés elején látszik, később nem látható. Mostani munkahelyemen is hulladéktárolók kivitelezésével foglalkoztam. Jelenleg az M3-as metróvonal pótlásának munkálataiban veszek részt.

– Az autóbussos metrópótlás éppen az Üllői úton zajlott, mi is láttuk a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodájából. Miben áll a pótlás megszervezése?

– Ez egy nagyon összetett és komplex feladat. A cégünk a kivitelezője, de rengeteg további szereplője van ennek a munkának, így a Fővárosi Önkormányzat, a Budapest Közút Zrt., a Budapesti Közlekedési Központ, hatóságok és kezelőszervek mind részesei annak, hogy ez a munkálat lehetőleg minél jobban megvalósuljon. Feladatunk egy kész elképzelés megterveztetése, amelyben számos szempontot kell figyelembe venni. Ezek közül a prioritást az utasok élvezik. Arra törekszünk, hogy minél gördülékenyebben és a lehető legkisebb kellemetlenséggel használhassák a felszíni közlekedést mindazok, akik a felújítás miatt lezárt metrószakaszt érintik. A mi feladatunk az, hogy az adott szakaszon biztosítsuk az infrastruktúrát. Így többek között buszmegállókat létesítünk, nyomvonalakat jelölünk ki, lámpás csomópontokat gondolunk át, járdaszínteket építünk ki. Cégünk más csoportjai is érintettek a munkában, az északi és a déli szakaszon az alagút, míg a metróvonal középső szakaszán az állomások felújításával foglalkozunk.

– Sajátos helyzet, hogy evangélikusként éppen egyházunk székháza mellett dolgozik.

– Az Evangélikus Hittudományi Egyetem épülete a Geodéziai és Térképészeti Zrt. székházával szemben helyezkedik el. Onnan ismerem a viccet: „Mi a különbség a kartográfia és a teológia között? Ég és

föld!” Itt is valami hasonlót érzek: miközben mérnök vagyok, így földi kérdésekkel foglalkozom, ha rátekintek egyházunk székházára, az eget látom. Jó érzés egy kicsit megállni, az épületre tekinteni és tudatosítani, hogy nemcsak a rohanásból, munkából áll az élet, hanem más dimenzió is van.

– Ön a családjával a Székesfehérvári Evangélikus Egyházközség tagja. Milyen szerepet tölt be az életében az evangélikus mivolta?

– Apai ágon Vas megyei evangélikusok vagyunk. Édesanyám az esküvőjük előtt keresztelkedett meg, onnantól kezdve templomba járó, hívő keresztény. Gyermekként Tácon laktunk, ahol nem volt evangélikus templom, a település zöme református volt, így testvéremmel együtt mi is először a református ifjúsági alkalmakon vettünk részt. Konfirmáció idején kezdtünk a székesfehérvári evangélikus gyülekezetbe járni. Ott is konfirmálkodtunk, és onnantól ismét az evangélikus közösséghez tartozunk. Rohanó és ingázó világunkban sajnos kevés minőségi idő adódik, amit a vallásgyakorlásra tudok fordítani. Bevallom, többet szeretnék templomba járni, mint ahányszor ténylegesen sikerül istentiszteletre eljutnom. A gyerekeim – a tizenkét éves lányom és tízéves fiam – bár világi iskolában tanulnak, mindketten evangélikus hittanra járnak. Amíg kisebbek voltak, addig többféleképpen tudtuk ott-hon, a családban megélni a közös hitünket. Jelenleg egyre inkább a kamaszlét kérdései foglalkoztatják őket, a családi áhítatok egy kicsit visszaszorultak.

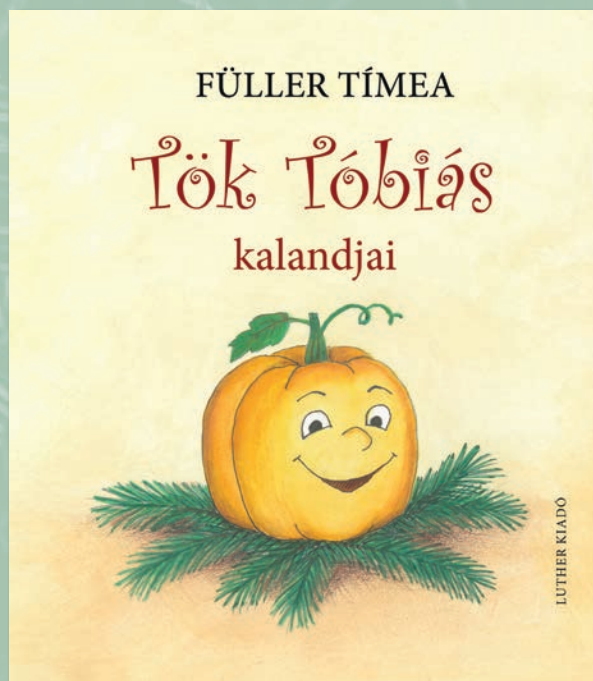
– Mit jelent az ön számára, hogy a testvére lelkész?

– Nekem Judit elsősorban a testvérem, és csak másodsorban lelkész. Nagyon büszke vagyok rá és arra is, ahogy ő a szolgálatával segíti az embereket. Mivel sokat mozgok világi környezetben, érdekes megtapasztalnom, hogy amikor kiderül, a testvérem lelkész, hirtelen egy fal támad beszélgetőpartnerem és köztem. Mintha az emberek egy fél lépést hátrébb lépnének. A nem vallásosak számára, úgy látszik, a lelkészség megfoghatatlan, sajnos egyre idegenebb területnek tűnik. Azt sem tudják elképzelni, hogy miként lehet valaki egyszerre műszaki beállítottságú és hívő keresztény. Örülök, hogy a beszélgetéseimben erre példát tudok mutatni, ami mások számára is jelzi, hogy a földi és az égi kérdések nem állnak olyan távol egymástól, mint esetleg gondolnák.

■ GALAMBOS ÁDÁM

Újra megjelent!

A kis dísztok mulatságos és tanulságos története

Kicsoda **Tök Tóbiás**, és hogyan kerül az adventi koszorúra? Kik lesznek a barátai, és milyen kalandokban lesz része, mire elérkezik a szenteste? S ami talán a legfontosabb kérdés: ki mivel tudja leginkább az Urat szolgálni? Mindezekre választ ad Füller Tímea elbűvölő, tanulságos és mulatságos meséje, amelyet Jenes Katalin bájos illusztrációi tesznek még élvezetesebbé kicsinyek és felnőttek számára egyaránt.

KÖNYVEINK MEGRENDELHETŐK A BOLT.LUTHERKIADO.HU OLDALON.

Evangélikus könyvesbolt: 1085 Budapest, Üllői út 24.
Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 8–17 óra között.
bolt.lutherkiado.hu • kiado@lutheran.hu • +36 1 411 0385 • +36 20 824 5518
Levelezési címünk: Luther Kiadó, 1085 Budapest, Üllői út 24.

*Hiszem, hogy ha Isten egy álmot
elültet a szívünkbe, akkor felkészít
a megvalósítására is.*

”

Isten csalja az arcunkra a legtöbb mosolyt

Tomka Anna útja a biztosítótól a saját biogazdaságig

„Mindig volt egy dédelgetett álmom: hogy egyszer önellátó gazdaságom lesz, és úgy fogok élni, mint a nagyszüleim. Úgy szoktam mondani, hogy jó lenne, ha egyetlen főnököm lenne, a Jóisten, és szerettem volna, hogy ne függjünk senki mástól, csak tőle.” Riportalanyunk, Tomka Anna már valóban a saját biogazdaságát vezeti a Somogy megyei Szennán. Megvalósult álmáról és az életében folyamatosan megtapasztalt isteni irányítatásról beszélgettünk a zselici dombok között a Tomka és Lányai családi vállalkozás vezetőjével.

Vendéglátónk, miként két lánya is, kondorosi születésű, ám végül Békés megyétől távol letek otthonra. „Minket a Jóisten hozott ide Szennára négy évvel ezelőtt – vallja Tomka Anna –, lámpást adott a kezünkbe az Úr, amikor az országnak erre a részére kerültünk.”

A biogazdaságig azonban hosszú és nem is nyílegyenes út vezetett: tizenhat évig a versenyszférában dolgozott, egy biztosítócég franchise-partnere volt.

Az első ajánlat nyert

„Az életbiztosítás a szenvedélyem volt, tényleg nagyon szerettem, mert segíteni tudtam vele az embereken. Hittem, hogy jó úton vagyok, és nekem ezt kell csinálnom. Nagyon sikeresek voltunk, rengeteget dolgoztunk, mindemellett nagyon sok stressz volt az életünkben. Az önellátó gazdasággal kapcsolatos álmomat félretettem, úgy gondoltam, hogy ha majd nyugdíjas leszek, félrevonulok valahova, és akkor valósítom ezt meg.”

De nem várt a nyugdíjba vonulásig. „Hogy miért és hogyan jött ez az ötlet, nem tudom. Telket vettem, és saját magam telepítettem gyümölcsösöt – csak hogy ellopták a termést. Beletettem egy csomó pénzt, munkát, és egyszer csak elvitték. Akkor ez mégsem jó út? – kérdeztem Istentől. Egy ismerősnek meséltem, hogy lekvárt meg pálinkát akartam főzni, de ellopták a gyümölcsöt, mire ő azt mondta, hogy ne foglalozzak gyümölcsösstelepítéssel, hanem vegyek termő gyümölcsösöt.”

Anna pedig elkezdett keresgélni, de sokáig nem talált megfelelőt, egyik sem volt olyan, amilyet elképzelt. Végül csatlódottságában írt egy e-mailt a Balaton környéki ingatlanosoknak, hogy gyümöl-

csöszt vásárolna. A levelére befutott első ajánlat pedig éppen ez a kert volt, amelynek aztán a tulajdonosa lett.

„Hívtam az ingatlanos, hogy ez a gyümölcsös eladó. »De hát én nem is ekkorát, és nem is ennyiórt vennék« – válaszoltam. Vagy háromszor felhívott, hogy jöjjenek már el, nézzem meg. Viszonylag jól ismerem Magyarországot, de Zselic ki-

maradt az életemből. Sosem jártam erre, pedig a testvérem Kaposváron másoddiplomázott. Végül eljöttem, megnéztem, és beleszerettem. A lányoknak is tetszett. Minden összeállt ahhoz, hogy ezt vegyem meg.” Nagyon gyorsan és gördülékenyen ment ezután minden. Otthagyták Budapestet, és Szennára költöztek.

Segítőkkel az úton

Tomka Anna saját tapasztalat híján, tanfolyamon szerzett végzettséggel – mint aranykalászos gazda – kezdett el gaz-

dálkodni. Csodaként éli meg, hogy Isten minden egyes lépését támogatja.

„Hallottam a boltban, amikor egy lány munka iránt érdeklődött, ráadásul kiderült, hogy a férje is munkanélküli. A férje eljött hozzám traktorozni, a feleség pedig azóta is besegít a gyümölcsösben. És még jött segítségként egy kertészmérnök is, aki tanácsokat ad.” ►

De az első év nem kezdődött könnyen, viszontagságos volt az időjárás. „Kétségek között voltam, attól féltem, hogy minden le fog fagyni, pedig már áprilisban jártunk – emlékszik vissza. – Három napig nem aludtam, figyeltem az időjárást. Egyik reggel újra szakadt a hó, fújtt a szél, verte a kinyílt tulipánokat. Ekkor azt mondtam: »Istenem, mindez a tied, csinálj velem, amit akarsz!« Aztán lefeküdtem, aludtam másfél napot. Mire felkeltem, kisütött a nap, gyönyörű idő volt. Nem akartam kimenni. Felhívtam a tanácsadómat, Sándort, magyarázza nekem, hogy néz ki a gyümölcs, ha már lefagyott, hogy tudjam, mi a helyzet. Azt mondta, szedjem szét a körmömmel, és ha belül fekete, akkor elfagyott, ha fehér, akkor még rendben van. Felvettem tehát a gumicsizmát, kimentem, és fél napig nézegettem, szedegtettem a gyümölcsöt. Mindegyiknek a belseje fehér volt! Megmaradt... Csoda volt. Tényleg azt hittem, semmi nem lesz, és mégis. Adott nekünk Isten!”

És azóta is így van: a Teremtő a kéréseket meghallgatva folyamatosan adja az ötleteket és a segítőket az útjába. „Mindig mondják, milyen okos és ügyes vagyok, hogy ilyen ötleteim vannak, pedig nem én találok ki ezeket. Ilyen volt az almaliszt ötlete is. Isten megismertetett valakivel, aki az ötletet adta. Egy piacon találkoztam az almacsipszet áruzó hölgygel. Mondtam neki, hogy én meg almalevet készítek. »És mit csinálsz azzal az almával, amiből kiperésztetted a levét?« – kérdezte. »Az állatorvos tehenei szívesen megeszik« – válaszoltam. »Miért nem csi-

nálsz belőle lisztet?« – vetette fel. Amikor hazajöttem, megcsináltam. Korábban húsz tonna meggy magot dobtam ki, mire jött az ötlet, hogy készítsék belőle inkább meggy magpárnát. Nagyon szeretik, viszik az emberek. Azért is hiszem, hogy jó helyen vagyunk, mert sokat tudok segíteni az embereknek azzal, hogy vegyszermentes ételmiszert árulunk.”

Nyáron nagyüzem, télen pihenés

Jelenleg hat hektáron működik a biogazdaság, kétezer-négyszáz gyümölcsfajuk van, de már a második évtől zöldséget is természetesen ezerötszáz négyzetméteren. Idén tavasszal, amikor elfagyott a szilva és a barack, felszántattak még ezer négyzetmétert, és ott is zöldséget termelnek. A terveik között zöldséglevék készítése is szerepel; ezeket akár magukban, akár almalevél keverve árulnák. Sőt a céklából, zellerből, sütőtökből port is szeretnének forgalmazni.

Anna a termékeiket főleg Budapesten, a biopiacon értékesíti, illetve a Sömogyi kosár elnevezésű, civil kezdeményezésű bevásárlóközösségben, de viszik belőlük Kondorosra is.

„A Biokontroll [az ökológiai gazdálkodást ellenőrző-tanúsító szervezet - a szerk.] keményen ellenőrzi bennünket. De nem azért nem használom vegyszert, mert ez a követelmény, hanem azért, mert mi magunk sem akarunk vegyszeres ételmiszert fogyasztani. Épp ezért másnak az asztalára sem teszek ilyet. Nekem a legfontosabb, hogy minden vegyszermen-

tes és egészséges legyen – hangsúlyozza. – A teremtett világ védelme az evangélikus hitem miatt is fontos, ahogyan a gyerekeim és a családom egészsége, élete is fontos. Makkegészségesek vagyunk, nem tudom megmondani, mikor voltunk utoljára betegek.”

Minden évben vannak számukra kemény hónapok. Júniusban a meggy és a cseresznye érése ad rengeteg munkát, akkor meggylevet, -lekvárt kell gyorsan készíteni, szeptemberben pedig az alma-szedés a nagy feladat. Idén, mivelhogy elfagyott a szilva és a barack, volt két

hónap pihenőjük a nyáron, így körbebiciklizték a Balatont.

„Az alma most még kitar november elejéig, utána viszont nekünk nincsen több dolgunk. Pénteken mézeskalácsot sütök a piacra almalisztból, szombaton piacozok. De egyébként a téli hónapokban pihenés van. Olvasok a szobámban a meleg kályha mellett, vagy meglátogatjuk azokat a barátokat és ismerősöket, akikkel nyáron nem tudunk eljutni.”

Beszélgetve a Jóistennel

Anna mindkét lánya egyetemista. Dorotytya jogot hallgat Győrben, ügyvéd szeretne lenni, és Budapesten képzeli el a jövőjét, Sacinak viszont nagyon tetszik ez az élet, valószínűleg ő fogja majd továbbvinni a gazdaságot.

Édesanyjuk pedig azt szeretné, hogy legyen még egy vendégházuk is. „Ha a vírus nem jött volna közbe, akkor elindítottunk volna a vállalkozást. Sokat dolgozom, de nem az a cél, hogy ebben tönkremenjek, hanem hogy élvezzük is az életet. Minden szombaton hajnali egykor kelek, kettőkor indulok a biopiacra. Olyankor beszélgetek a Jóistennel útközben. Egy ilyen alkalommal jött a vendégház ötlete. Áprilisban már jöttek volna a kivitelezők, de a vírus miatt kétségeink voltak, s mivel nem tudtuk, hogy mi lesz, ezzel leálltunk. Most várom, hogy Isten

megmondja, mikor csináljuk. Hiszem, hogy ha Isten egy álmot elültet a szívünkbe, akkor felkészít a megvalósítására is.”

Hítből fakadó optimizmus

Amikor Szennára költöztek, természetes volt számukra, hogy részt vesznek a közösség életében, és akin tudnak, segítenek. A lányok a környékbeli rászoruló gyerekeket támogatták, látogatták, játszottak velük, ajándékokat vittek nekik, mindehhez pedig adományokat gyűjtöttek. „Az egyik anyák napján elmentem velük én is az anyaoththonba, ott ismertem meg a Lions Klub tagjait – fűzi hozzá Anna –, végül beléptem a kaposvári csoportba. Velük együtt dolgozunk, és segítünk rászoruló gyerekeken és családokon.”

Anna a kondorosi gyerekkora óta erősen kötődik az egyházhoz. Amikor Szennára költöztek, az első dolga volt, hogy ellátogatott a közeli kaposvári gyülekezetbe. „Nagyon szeretek az evangélikus közösség tagja lenni – vallja. – Kíváncsi természetű ember vagyok, gyakran jártam katolikus és református templomokban is. Az evangélikus közösséget azért szeretem, mert összetartók vagyunk: egy nagy család. Mindenki segít mindenkinek. Amikor Budapesten laktunk, a zuglói gyülekezetben is nagy szeretettel fogadtak bennünket, és Kaposváron Pongrácz Máté lelkész úr is ugyanígy fordultak felénk, Máté meg is szentelte az otthonunkat, amikor ideköltöztünk. Van egy Középkedés nevű csoportunk, minden

második kedden találkozunk. Bibliát olvasunk, beszélgetünk róla, és elmondjuk, hogy a Jóisten kivel milyen csodát tett az elmúlt időszakban. Én nem szoktam téríteni, nem akarok szántszándékkal rábeszélni embereket a hitre, de több ismerősöm is van, aki az életem példáját látva kénytelen elhinni nekem azt, hogy Isten van. Sokszor használom azt a mondatot, hogy »Isten szeret minket«. Előbb-utóbb meglátják, hogy valóban szereti őket a Jóisten.”

Anna kezét a gyerekkorában először az anyai nagymamája kulcsolta imára. „Később úgy alakult az életünk, hogy a nagymamám vasárnaponként rendszeresen elvittem a templomba. Ott kerültem egyre közelebb Istenhez. Akkor nyílt ki jobban a szemem: hogy is tudtam addig nélküle élni? Ezután a testvérem volt az, aki a mély hitével meggyőzött arról, hogy ez a jó út, és Isten nélkül nem fogunk tudni boldogulni, nem fogunk tudni szeretetben élni.

Nagyon hálás vagyok Istennek a két gyerekemért, a családomért, azért, hogy ekkora szeretetben és ilyen összetartásban élünk. Hiszem, hogy önműködően ez nem így működne! Nagyrészt a hitemből fakad az optimizmusom. Sokkal kevesebb félelem van bennem. Ha olyan történik, ami nem kedvünkre való, akkor is azt gondolom, hogy majd ő segíteni fog – és tényleg segít. Ő csalja a legtöbb mosolyt az arcunkra!”

■ HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA

A riport videóváltozata megtekinthető az Evangélikus.hu oldalon.

FOTÓK: MAGYARI MÁRTON

Kerítéses látogatás és e-kereszténység

Gyülekezeti élet járvány idején

FOTÓ: KISSIMON ISTVÁN

Úrvacsoraosztás kesztyűben a fasori evangélikus templomban

Lapunk május 10-i számában **Nem állt le az evangélikus élet címmel közöltünk összeállítást arról, milyen megoldásokat találtak egyházunk lelkészei Isten igéjének hirdetésére – ötletességről, leleményességről is tanúságot téve – a veszélyhelyzet miatt bevezetett korlátozások közepe**te. Most a vártnál súlyosabb második hullám kapcsán érdeklődtünk néhány gyülekezetben a tapasztalatokról. A válaszokból megtudhattuk, hogyan alakult az istentisz-

teletek rendje, látogatottsága; a kötelező maszkviselés és kézfertőtlenítés mellett milyen egyéb intézkedések, esetleg szigorítások szükségesek az úrvacsoraosztás során vagy a hétközi alkalmakon; milyen visszajelzéseket kaptak az online közvetítésekről; csökkent-e a perselypénz, az adakozási kedv. Képet kaptunk arról is, miként zajlanak most a család-, illetve a beteglátogatások, és a közösségek hogyan készülnek az adventi időszakra.

Budaörs. Az utóbbi időszakban bizonyos mértékig lecsökkent az istentiszteletek látogatottsága Budaörsön, de ezt Endreffy Géza lelkész annak tudja be, hogy a gyülekezet fegyelmezett. „Beállt az a maximum létszám, amit a templom elbírt – mondta. – Ez augusztus közepe-vége óta van így. Március 15-től folyamatosan online is jelen vagyunk. Fejlesztjük a technikát, most

már elég jó a hang és a kép minősége is, sokan nézik és továbbítják a felvételeket. Pozitívak a visszajelzések is.”

Az istentiszteleti rendben annyi változás történt, hogy a liturgián rövidítettek, és a keresztelek az istentisztelet végére kerültek, ilyenkor kikapcsolják a közvetítést. Az úrvacsoraosztás terén nincs változás. Ahogy végzi a lelkész, az a gyü-

lekezetnek és az egyházi előírásoknak higiéniai szempontból megfelel, de mindenki maga eldöntheti, hogy él-e a pandémia idején is a lehetőséggel.

A hétközi alkalmak egy része online formában is zajlik. Az ifit, baba-mama kört magánházaiknál szokták tartani, de mivel ott nincsenek akkora terek, ezért ezek most online találkozzák. A családlátogatá-

Budaörsön a gyülekezeti alkalmak egy része nemcsak online, hanem hagyományos formában is zajlik

sok és beteglátogatások is megritkultak, de a lelkipásztori beszélgetések számában nincsen csökkenés.

Az adventi időszakra, illetve a karácsonyra való felkészülést illetően ötletelnek még. „A nyugdíjaskarácsony formáján gondolkodunk, de az adventi vásárt és a kis szeretetvendégségeket megtartjuk.”

A perselypénzt online gyűjtik a gyülekezetben, de mivel templomlátogatottság is van, illetve adományok is érkeznek, most még stabil a közösség helyzete.

Dunaújváros. A gyülekezetben az idősök körében, akik a templomlátogatók a döntő részét alkotják, húsz-harminc százalékkal csökkent az istentiszteleteken részt vevők száma – mondta szomorúan Stermeczki András lelkész –, a fiataloknak pedig a járvány jó ok arra, hogy ne jöjjenek templomba.

„A fogyás ellen – vírus ide, vírus oda – egyfolytában teszünk, de a fogyás fő oka a korszellem és a generációs szünet. A mai gyerekek szülei se jártak-járnak templomba. Szerintem radikális változás szükséges, sokkal vonzóbbá, hitelesebbé, vállalkozóbbá és interaktívabbá kell tenni egyházunkat, gyülekezeteinket” – emelte ki a lelkész.

Az istentiszteleteken a padokra kis papírokon kiteszik az énekrendet textussal, hirdetéssel, és ezek a papírok jelzik egyben azt is, hogy csak oda lehet ülni (ez a védőtáv). Az úrvacsoraosztás szeptemberig elmaradt, azóta a lelkész a hívek fertőtlenített kezébe adja a bemártott ostyát.

Szeptembertől indult újra a bibliaóra, de már nem házaknál, hanem a gyüleke-

zeti házban, kicsit kevesebb nyugdíjossal. A konfirmációi órákat is megtartják, de más alkalmat nem tudtak indítani, újraindítani. Az online közvetítésekkel kapcsolatban a hátrányokra is felhívta a figyelmet a dunaújvárosi lelkész. Mint mondta: „Nézték, lájkolgatták, de ez a forma nem célravezető. Kipróbáltuk, rengeteg pluszmunka volt vele, és hosszú távon tarthatatlan. Az elején izgalmas, de aztán csak ott fogunk keringeni a virtuális térben hasztalan. A net a hírek megosztására jó, de komolyabb lelkigondozásra, istentiszteletre nem.”

Az adakozás Dunaújvárosban mélyponton van. Mint kiderült, egyetlen presbiter testvér próbálta csak ki a perselypénznek, illetve az egyházfenntartói járuléknak a Magyarországi Evangélikus Egyház által lehetővé tett online befizetését – kíváncsiságból. Mindezek ellenére imádsággal és reménységgel készülnek az adventre.

Óbuda. „Lelkészként nagyon nehezen élttem meg a bezárt templomot. Sóvárogva vártam az újraindítást. A visszajelzésekből is éreztem az óbudaiak vágyakozását az Istennel való találkozásra – mesélte Jakab Béla. – Szentháromság ünnepén nyitottunk, és olyan sokan voltak, hogy a védekezési szabályzat szerint többeket be sem engedhettünk. Külön dicséret illeti a »kerub presbitereket«, akik őrt állnak a kapuban, csak nem pallossal, hanem fertőtlenítő alkalmatlansággal. A kezdeti lelkesedés alábbhagyott a félelem vagy annak keltése miatt. Tartjuk a rövidített istentiszteletet, a húségesek a nyári melegben is kitaróan jöttek, és ültek maszkban a kijelölt padokban.”

Óbudán a hétközi alkalmak száma drasztikusan csökkent. A bibliaórán is mindenki maszkot visel, a konfirmációi oktatást a vasárnapi istentisztelet után tartják. Az elmaradt konfirmációt novemberben pótolják. Az ifjalkalmakat azonban felfüggesztették. „A családlátogatás kérésre történik, nagyon hálásak a hívek a személyes találkozásért, de egy érdeklődő telefonhívásért is – árulja el Jakab Béla. – Az istentiszteleteinket online közvetítjük, az igehirdetések a honlapunkon elérhetők. A gyülekezeti újságot kézfogás helyett adjuk kézbe, de interneten is olvasható. Készülünk adventre, a kézműveskedést regisztrációhoz kötjük.”

Az úrvacsora mindig is kiemelten fontos kérdés volt Óbudán. A kis kelyhes gyakorlatot évtizedekkel ezelőtt elvetették, ragaszkodnak a közös kehelyhez, amelyet később egyre többen „bemártással” váltottak ki. „Most egyszer használatos kelyhet adunk, amihez készítettünk megfelelő tálcát. Az úrvacsorázás mozgó úrvacsora formájában zajlik, a védekezési szabályzat szigorú betartásával. Hiányzik a megszokott térdelés, de az úrvacsorával élők száma folyamatosan emelkedik.”

A gyülekezet bevételei azért nem csökkentek érdemben, mert az adakozók most a korábbiaknál nagyobb támogatást biztosítanak. Ebben a nehéz időszakban nyertes pályázat jóvoltából újítják fel az orgonát. A közel ötmillió forintos megrendeléshez várják a hívek adományait. De örülnek a már elkészült díszkivilágításnak, amely a sötétben is láthatóan üzeni a templom homlokzatán olvasható ígét: „Isten a mi erősségünk!” ▶

Bakonycsérnye. A településen szeptember végétől harmincöt-negyven százalékkal csökkent a vasárnapi két istentisztelet látogatottsága. „Fájdalmas érzés, ugyanakkor teljesen érthető és támogatandó reakció ez – vélte Szarka István esperes. – Októbertől ideiglenesen beszüntettük az önkéntesek segítségével működtetett templomi autóbuszjáratunkat is. A templomba belépők hőmérsékletét megmérjük, a kezüket fertőtleníttük. A vasárnapi istentisztelet rövid rendjét használjuk, az énekekből csupán néhány verset énekelünk. Miután településünkön berobbant a járvány, kértük híveinket az énekléstől való tartózkodásra. A járvány első hullámának lecsengése után sem szüntettük meg az istentiszteletek közvetítését. Érdekes volt megtapasztalni a tavaszi nézőszámcsökkenést, majd a tendencia megfordulását.”

A lelkésztől azt is megtudtuk, hogy a biztonságos úrvacsoravétel érdekében valamelyest el kellett térni a hagyományoktól: „Nem térdelünk le az oltár köré, hanem a püspöklátogatások istentiszteletein is gyakorolt mozgó rendben, a lelkész által bemártott formában éljük meg a Krisztussal való találkozás örömeit.”

Az idősebb korosztályokat érintő öszejezővetelek – bibliaóra, irodalmi körök – helyett online alkalmakat szerveznek. Ezalól – stratégiai fontossága miatt – csak az imaóra kivétel, amelyen tíz-tizenkét fő helyett csak ketten vagy hárman vannak jelen, megfelelő távolságtartással.

„A fiatal felnőttek alkalmait megtartjuk, mert komoly lelki szükséglet mutatkozik egymás szemtől szembeni vigasztalására. Az ifi- és a konfirmációs órák hibrid üzemmódban folytatódnak, a betegek vagy a karanténban lévők online is bekapcsolódhatnak hozzánk” – magyarázta a lelkész, aki csak a legszükségesebb esetekben megy ki betegeket látogatni. A családlátogatások szerepét a gyülekezeti újság házhoz szállításával a „kerítéses látogatás” vette át, amelynek során a kapuban vagy az ajtóban, egymástól tisztességtávolságra állva beszélgetnek a legfontosabb témákról.

Szarka István szerint az emberek az online térben bátrabban adnak visszajelzéseket, például ha rossz a hangminőség. De van lehetőség az integetésre, a tettségnyilvánításra is. „Kicsit olyan érzésem van, mintha több eleveenség lenne a virtuális térben, mint a templom valóságos terében” – tette hozzá.

Az adventre készüléskben idén a valóságosan is megszervezett programok csökkenése miatt több a lelkiség. „Ebben az időszakban a lelkészek és minden más szolgáltató talán még jobban átélheti az Úr érkezésének misztériumát – mondta a lelkész. – Azt is remélem, ezt az önmagunk számára megnyert lelkiségi időt a járvány csillapodásával jól fogjuk tudni kamatoztatni szolgálatunkban. De egészen bizonyosan több megnyilvánulási lehetőséget kell kérni az országos és a helyi médiumokban, hogy a karácsony üzenetét – velünk az Isten – eljuttassuk az emberekhez.”

Az esperes bízik abban, hogy az emberek nem feledkeznek meg az adakozásról sem: „Gyülekezetünkben több mint húsz éve nem gyűjtjük be az egyházfenn tartói járulékot. Rábízzuk ezt a Szentlélek-re, aki mindig fel-felébreszti testvéreink szívét az adakozásra. A járvány első hulláma nem okozott jelentősebb veszteséget számunkra. Ebben egészen biztosan egyházunk olyan innovatív megoldásai is segítségünkre voltak, mint a *Perselypenz.hu* honlap, valamint a gyülekezet megjelenése az online világban. Így olyan emberekhez is eljuthatott az evangélium, akik a szülőföldtől távol éltek. Sok esetben az ilyen testvérek nagyvonalú támogatásai segítettek át bennünket a nehézségeken” – fejtette ki Szarka István.

Budavár. A gyülekezetben vasárnaponként négy istentiszteletet tartanak, ezeknek a látogatottsága átlagosan minimum egyharmadával csökkent az utóbbi időszakban. De az esti istentiszteleten – amelyre eddig is kevesen jártak – nem mérséklődött a részvétel, ugyanis a délelőtti alkalomról néhányan „átszoktak” az estire.

„A csökkenés ellen elsősorban úgy tudunk tenni, hogy betartatjuk az általános védekezési szabályokat, és hangsúlyozzuk, hogy van a délelőtti »fő« istentiszteleten kívül is alkalom – taglalta Bence Imre lelkész. – Az istentiszteleti beosztásokban nem vezettünk be változtatásokat, és a liturgiában sem volt jelentős módosítás. Törekszünk a rövidebb énekekre. Nincs »Pax« kézfogás, az úrvacsorát is bemártással osztjuk, és nem gyakorolom a kézrátételes áldást az osztás előtt. Azt érzem fontosnak, hogy a gyülekezeti tagok az állandóság érzésében lehessenek együtt, mert ez a járvány ügyis fenekestül felborította az életet, legalább az istentiszteleti

liturgia maradjon meg biztos pontnak a bizonytalan világban.”

A gyülekezetben szeptembertől nem indult be a baba-mama kör és a nyugdíjasklub. A többi hétközi alkalmat azonban továbbra is megtartják, ezt a lelkész mindenképpen szükségesnek érzi akkor is, ha kevesebben vannak. „Sok embernek egy ilyen bibliaórai találkozás az egyetlen lehetőség, hogy oldja az őrijító magányát – fejtette ki Bence Imre, majd arról is beszámolt, hogy a családlátogatások nehézségesen folynak. – Kevésbé vagyunk bátrak a bejelentkezésre, a betegek látogatása pedig, bár nagy szükség lenne rá, nem ajánlott. Mégis vannak, akik például éppen a templom vagy az úrvacsora hiánya miatt hívnak, fogadnak. Nekem általában hetente egy-két ilyen házi úrvacsorai szolgálat jut.”

Az igehirdetéseknek egyelőre a hanganyagát teszik fel rendszeresen a honlapjukra. „Az elmúlt hetekben több különleges alkalmunk élő közvetítését oldottuk meg profi szakemberekkel, hogy jó minőségben legyen látható például a konfirmáció istentisztelet, amelyre csak a családtagok jöhetnek el, vagy a szabadegyetemi előadás, amelyen érdekes, nem csak a gyülekezetünket érintő témák voltak” – árulja el Bence Imre. Jelenleg még nem látják adventig és karácsonyig. Azt határozták el, hogy a munkatervet úgy állítják össze, mintha minden a normális mederben zajlana, és inkább lemondanak egy-egy alkalmat, mint hogy ne készüljenek rá. A gyülekezetben van egy elsősorban egészségügyi szakemberekből álló választott testület, amelynek tagjai nagyobb események előtt kifejtik az álláspontjukat.

Az adakozással kapcsolatban elmondható: a budavári gyülekezet biztos anyagi háttérű tagjai mindig biztosítják, hogy ne legyenek jelentős veszteségeik. Mint megtudtuk: „Azt jó látni, hogy az adakozási kedv nem csökkent jelentősen, illetve a kieső perselypénzt átutalással vagy e-perselyen keresztül pótolják. A mi gyülekezetünk helyzete kivételesen jó, ezért vannak olyan projektjeink, amelyekkel egy-egy kis gyülekezetnek nyújtunk támogatást. Ez az összeg az alacsonyabb létszám miatt biztosan kisebb lesz.”

Bence Imre ugyanakkor hangot adott a félelmének: „Az e-keresztység megjelenésével és így az adományok utalással való eljuttatásával elkényelmesedik a gyülekezet néhány tagja, és a járvány múltával sem lesz könnyű őket a közös-

ségbe vonzani. Azt megtapasztaltuk, hogy az anyagi szükségleteket mindig – ahogy mondani szoktuk – kirendeli az Isten, de vajon megérik-e Lelke munkáját azok, akik ezekben a hetekben távol kerültek a gyülekezet eleven életétől? Van tehát miért imádkozni!”

Békécsaba-Jamina. „Mindannyiunk számára azonnali reakciót, választ igénylő kihívásokkal találtuk magunkat szemben a karanténidő kezdetén – mondta Nagy

elhagytak. Ugyanakkor igyekeztek hiánypótló tartalmakkal megjeleníteni a virtuális térben. „Az internetes megjelenésekkel kezdetektől fogva a belső körre koncentráltunk. Azoknak akartunk tartalmat biztosítani, akik egyébként itt lennének. Így az istentisztelet közvetítése mellett a Kélet-békési Egyházmegye néhány lelkészével videós adásokban dolgoztunk fel egyházunk gyülekezeti munkaprogramjának bibliaórai sorozatát, amely az egyházmegye Youtube-csatornáján megtekinthető.”

FOTÓ: A BAKONYCSERNYEI GYÜLEKEZET ARCHIVUMÁBÓL

Online bibliaóra Bakonycsernyén

Zoltán esperes. – Alapvetően jó tapasztalatokról számolhatok be. Miközben folyamatosan megtartottuk az istentisztelet-közvetítéseket, a templomlátogatottság a nyári időszakban a legtöbbször meg is haladta az ilyenkor szokásos létszámot.”

Mint az esperes mondja, ő a járványhelyzetet óvatosabban kezelők közé tartozik, ezért a pandémia emelkedő száma miatt szeptembertől addig nem vesznek úrvacsorát a gyülekezetben, amíg az újra teljességgel biztonságosnak nem tűnik. „Nekünk most erről kell lemondanunk. Lemondásról Isten népének történetében is vannak példák. Akár a pusztai vándorlásra, akár a babiloni fogságra gondolunk, van jócskán bibliai történet, amelyből erőt meríthetünk, adott esetben elrettentő példa is, melyből okulhatunk” – részletezte Nagy Zoltán.

A gyülekezetben a kisebb létszámú hétközi alkalmat a nagyobb gyülekezeti terembe helyezték át, ahol tartani tudják a szükséges biztonsági távolságot, valamint néhány gyülekezeti összejövetelt

A népegyházi hagyományok miatt az Alföldön nagy templomterek vannak, a legtöbb helyen a templomokban tartani tudják a biztonsági távolságot. Ugyanakkor karácsonykor ezek a nagy terek is rendszeresen megtelnek, ezért – ha a helyzet nem fordul jobbra – kénytelenek lesznek több istentiszteletet tartani és felhívni a gyülekezeti tagok figyelmét arra, hogy aki tud, ne a megszokott időben jöjjen. „Gondolkodunk a videós betlehemes játék megvalósításának lehetőségén. Az adventi időszakban is szeretnénk megjeleníteni új, rendszeres internetes lelki tartalommal, miközben arra is jobban odafigyelünk, hogy nyomtatott anyagokkal, valamint telefonon elérjük »offline« gyülekezeti tagjainkat is”

A püspöki iránymutatást tartalmazó reformációi pásztorlevél a 8. oldalon olvasható. Ebből kiemeljük a következő részletet: „...fontolják meg az úrvacsora felfüggesztését, de ha mégis sor kerül rá, lehetőség szerint a lelkész is viseljen maszkot (különös tekintettel az úrvacsorai liturgiára).”

Szentes. A Csongrád-Csanád megyei településen is pünkösdkor tértek vissza a templomi istentiszteletekhez. A hívek létszámcsökkenése csak az elmúlt két vasárnapon volt észrevehető, és inkább az idősebbek maradtak otthon – tájékoztatott a helyzetről Veres-Ravai Réka lelkész. „Rövidített istentiszteleteket tartunk, és azóta nem volt úrvacsoraosztás. Viszont szinte az első pillanattól kezdve online is nézhető az istentisztelet, kivéve, ha a technika megréfal bennünket. Bár nem terveztem ezt a folyamatos online jelenlétet, de annyira pozitív volt a fogadtatása, hogy megtartottuk. Sokan követik még a határon túlról is, sőt vannak olyan pedagógusok, akik úgynevezett videópartit tartanak a mi élő adásunk alatt az osztályuk Facebook-csoportjában” – részletezte a lelkész.

Hétközi alkalmak jelenleg nincsenek; a bibliaórákat – mivel ezeket inkább az idősebbek látogatták – felfüggesztették. De nyertek egyházunk országos irodája gyülekezeti és missziói osztályának „segítő” pályázatán, ezért a vasárnapi igehirdetést, az aznapi imádságokat, a közérdekű híreket postán, hírlevél formájában elküldik azoknak, akik nem tudnak jelen lenni. „A látogatások is elmaradnak, telefonon tartjuk a kapcsolatot azokkal, akik nem jönnek istentiszteletre, a hittanosok szüleivel pedig a Facebook-csoportban vagy az iskolában” – tette hozzá a lelkész, aki bevallja, az adventre, karácsonyra való készülésük is egyelőre nagyon óvatos.

„Adventben visszatérünk a csütörtöki online áhíthatóhoz. Mivel az iskolákban nem lehetséges a délutáni foglalkozások megtartása, így mi sem tervezhetünk olyan kreatív foglalkozásokat, amilyeneket eddig tartottunk.” Őszintén beszélt a lelkész arról is, hogy a perselypénz kiesése bizony az ő gyülekezetüket is érintette, de a pünkösdi visszatérés után a nagyobb létszámú gyülekezet több perselypénzt is adott. Folyamatosan hirdetik az egyházfenntartói járulék jelentőségét, az átutalás lehetőségét: „Istennek hála, sokan meg is hallják ezeket az üzeneteket.”

■ HORVÁTH-BOLLA SZUSZANNA – KÉZDI BEÁTA

Tényleg közeleg a világvége?

Dr. Hetesi Zsolt fizikus nem fest derűs képet

2020-at írunk, a tudomány és a technológia rohamosan fejlődik, ám még mindig nem tudunk mit kezdeni azzal, hogy bolygónk hamarosan élhetetlenné válik. A klímaváltozással, a túlfogyasztással már szembe kell néznünk, az emberek többsége pedig még mindig úgy véli, hogy nincs baj. Valóban a világvége felé haladunk, vagy még időben észbe kaptunk, és nincs minden veszve? Dr. Hetesi Zsolt fizikussal, a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Víz tudományi Karának docensével, teológussal beszélgettünk az éghajlatváltozásról, a vidéki életéről és a jövőről.

– Sokan aggódunk, ha a jövőre és a periferián élőkre gondolunk. Az éghajlatváltozást mindannyian érezzük, legfeljebb a veszély mértékét és az emberi tevékenységet mint okozót kérdőjelezzük meg egyesek. Hogyan látja ön mint kutató fizikus, gazdálkodó, családapa és teológus? Ön is aggódik?

napig meleg az idő – megszűnőben van, helyette egy-két hetes változások jelentek meg, nyáron is lehet hirtelen hideg, télen pedig meleg, s sokszor nézzük a felhőket is, hogy hetekig nem tud esni belőlük az eső, és sorolhatnám. A teológusnak is érteni kell az idők jeleit, de ma már ezekhez a jelekhez nem kell sasszem, a dolgok

KEPÜNK ILLUSZTRÁCIÓ - FOTÓ: REDCHARLIE / UNSPLASH.COM

– Néhány éve az is észreveszi, hogy valami nem a megszokott, aki különben keveset törődik a klímaváltozás problémájával. Hogyne venném észre és találnám aggasztónak, hiszen ennek a jeleit nézem évek óta. Az időjárás megszokottsága – hogy télen hó van, nyáron meg három hó-

változása olyan gyors, hogy aki pár évet vissza tud emlékezni, már láthatja a változást. Akik viszont tagadják mindezt, vagy kisebbitik benne az ember szerepét, úgy gondolom, amellet, hogy tévúton járnak, jelentős felelősséget is magukra vesznek, esetleg akaratlanul.

– Az éghajlatváltozással foglalkozó kutatók mennyiben ítélik meg ma más-ként az élővilág jelenét és kilátásait, mint például tíz-tizenöt évvel ezelőtt? Mi változott?

– Romlott a helyzet, más tekintetben pedig sokat tisztult a kép. Évekkel ezelőtt talán akár jogos is lehetett megkérdőjelezni az ember szerepét mindebben, ma azonban már kevésbé van erre legitím alapja bárkinek, hacsak nem mélyed el benne nagyon. A jelenségek szaporodnak: világszerte ki lehet mutatni statisztikailag, hogy nő a rendkívüli események száma – erre különben legelsőnek a biztosítók figyeltek fel. Magyarországon a szélsőségek száma nő, és általában melegszik az éghajlat is. Egészen későn is lehetnek fagyos napok: 2020 nyarán volt rá példa, hogy egy-egy hajnali fagy alakult ki északon, illetve egészen enyhe napok lehetnek a tél közepén is. Az egyszerre lehulló csapadék meghaladhat egy egész havi átlagos mennyiséget, villámárvizek alakulhatnak ki, és a hőstresszes napok száma is növekedik. Ami a világban zajló változásokat általánosságban illeti, lesznek olyan helyek a Földön, amelyek lakhatatlanná válnak az ember számára, mert például túl meleg lesz, vagy elfogy az ivóvíz.

– Bár egyre többeknek változik pozitív irányban a gondolkodás- és életmódja, mégis azt érezni, hogy még mindig túl lassú a tudatosodás folyamata. Még az idej, vírus miatti leállásokkal tarkított évben is augusztus 22-re került a szimbolikusan

fontos „tüllövés napja”, azaz arányosítva már ekkorra, a nyár végére felélte az emberiség a bolygó egy év alatt megújítható erőforráskészletét. Mit lehet még tenni a változásért? Jöhet a pánik vagy épp az erőtlen beletörődés?

– A kérdés nem egyszerű. A tudományos eredmények és az ősi bölcsesség, amely a természettel összhangot teremteni képes ember sajátja, együttesen még most is képes lenne arra, hogy rájuk alapozva magunk mögött hagyjuk a bajt. Az események egyszerűen – még mindig! – nem elég gyorsak ahhoz, hogy sokak számára összeálljon a kép, és elkezdjenek tenni ellene. A mi családjunk nemcsak attól „zöld”, hogy tagja egy környezetvédelmi tudományos kutató, hanem számos lépésben sokkal hamarabb kezdtünk előrelépni, mint a társadalom zöme: napelemeink vannak, saját zöldséges- és talajbarát módon művelt szántóföldek tartoznak hozzánk – jó, ezt persze nem mindenki engedheti meg magának –, a kocsink alacsony fogyasztású, ötféle szemetesünk van, alig eszünk húst, hosszabb utakra vonattal járok, és folytathatnám. A lényeg az, hogy minden évben kiszámolom a családjunk ökológiai lábnyomát, és örömmel látom, hogy kisebb, mint a magyar átlag, és benne van a magyar ökológiai eltartóképesség kereteiben – ez utóbbit biokapacitásnak is hívják.

– **Olvasva az éghajlatváltozással kapcsolatos híreket, kutatási eredményeket, egyre valószínűbb, hogy az emberiség nem fogja tudni kellőképpen visszafogni magát, ezért adódik a kérdés: vajon nem a bárkaépítésnek lenne-e itt az ideje? Az egyházaknak vajon nem azt kellene most minden erejükkel elérni, hogy minél több öfenntartó „bárkájuk” legyen, amellyel képesek segíteni és hatni a körülöttük élőkre?**

– Számomra nagyon lelkesítő példa Somogyvámos, a Krisna-völgy, ahol részben vallási alapokon egy olyan kezdeményezés valósult meg, amely előtérbe helyezi a tájban élő, kis ökológiai lábnyomú, elégedett embert. Akik ott élnek, nem akarnak mindent, amit a mai világ nyújt. Haladnak a korrallal, azaz használják az internetet és a távközlési eszközöket, de nem akarnak nagyobb házat, még egy kocsit, külföldi utakat, és így tovább. Most kezdtek bele abba a nagy vállalkozásba, hogy a ruháikat is részben maguk állítsák elő. Sokkal jobban érezném magam, ha emellett létezne itthon legalább egy-két keresztény alapokon nyugvó, a keresztény egyházak

azonos mértékű támogatását élvező falu. Nehéz megmondani, hogy ezekre mekkora és milyen gyors szükség van, mert a folyamatok, amelyek a világ „hogylétét” mutatják, nem lineárisak, azaz kétszer ennyi idő múlva nem biztos, hogy kétszer ilyen rossz lesz a helyzet. De a szükségét érzem, és nem értem, miért nem történtek ilyen lépések. Hiszen közben eltűnik az a tudás, amit a *Másfélmillió lépés Magyarországon* című dokumentumfilm-sorozatban is már úgy kellett egy-egy faluban keresni: a kovács, a takács, a fazekas mestersége.

– **Az utóbbi hónapokban egyre több embertől hallani, hogy vidékre költözik. Korábbi interjújában olvasható, hogy „a vidék szenved az ürességtől, reménytelenségtől, munkanélküliségtől”. Lehet, hogy a vírushelyzet miatt mind többen látnak perspektívát vidéken? Fenntarthatóbbá válna az élet Magyarországon, ha a kiköltözés tömeges lenne?**

– Már attól is sokat javult a helyzet, ha vidéken perspektíva nyílik az emberek életében. Már most látszik, hogy a kormány vidéket segítő programjai valós változást hoztak sok településen, ugyanakkor további átgondolt lépésekkel növelni lehetne a vidék megmaradásának lehetőségét, volna mód megtámogatni az élni akarást. Ideillő munkahelyekre gondolok, a tájjal összhangban élő ember életének okos programokkal, okos beruházásokkal való támogatására. Hiszen a falunak olyan gazdaságra van szüksége, amely a természetre, a földre épül, és az emberek megélhetésén túl hozzájárul a természetes környezet minőségének javulásához is. A kiköltözések azonban sajnos magukkal hoztak apróbb-nagyobb ellentéteket is. Aki vidékre költözik, van, hogy adóssághelyzetet old meg az olcsóbb vidéki lakással, van, hogy bejárást tervez, és nyugodtabb környezetre vágyik, sokfélék a mozgatórugók. A tapasztalat az, hogy vannak olyanok is, akik elképzelték valamit a vidékről, aztán mást kaptak, és elégedetlenek. Az azért ritka, hogy valaki azért megy vidékre, mert kertet szeretne, tyúkokat, ilyesmit.

– **Ha csökkenteni próbáljuk az ökológiai lábnyomunkat, akkor a hőszigeteléstől a szelektív hulladékgyűjtésen és az autóhasználat csökkentésén át – pénztárcától vagy épp hajlandóságtól függően – elérünk egy végpontig, és még mindig nagyobb az ökológiai lábnyomunk, mint amennyi fenntartható lenne. Hogyan érdemes ezt néznünk, mi lehet a cél?**

– Ma annyi jó lehetőség áll rendelkezésre, hogy nem is egyszerű megmondani, hogyan fogjon hozzá valaki. Az biztos, hogy érdemes a nagyobb fogyasztású dolgokkal kezdeni, mint például a fűtés. Ma az átlagmagyar az energia terén a legtöbbet a fűtésre költi. Ezután jön a közlekedés és az élelmiszer, aztán a villany. Ezért érdemes a fűtést korszerűsíteni, de előtte szigetelni kell a lakást, a házat, mert amíg az utcán fűti a kazán vagy a konvektor, addig kár jobb kazánt beszerezni. Szóval a sorrend: először a passzív elemek cseréje, korszerűsítése, aztán a termelő, aktív elemeké következzék. Első az élelmiszerral való takarékos bánásmód, utána a hazai vásárlása; első a takarékos háztartási eszköz, a takarékos áramhasználat, utána a napelem, és így tovább, lehetne folytatni a sort.

KÉPUNK ILLUSZTRÁCIÓ - FOTÓ: AFP / GLYN KIRK

– **Az aggodással kezdtük, jó lenne a reménységgel zárni a beszélgetésünket. Van-e olyan bibliai igé, amelyből mindig erőt tud meríteni?**

– Isten ereje, előrelátása hatalmasabb bármely emberi fiaskónál, és ő előre látta, hogy Megváltóra szorulunk, épp ezért az egyik legszebb, számomra legtöbbet mondogó hely a 2Kor 5,21: „Mert azt, aki nem ismeri a bűnt, bűnné tette értünk, hogy mi Isten igazsága legyünk öbenné.”

■ ANTAL BÁLINT

„Az interjú eredetije október 6-án jelent meg a Kötőszó evangélikus közéleti blogon.

Életellenessé lett tudás

A teremtésvédelem áll a Credo friss számának középpontjában

Azon túl, hogy egyházunk folyóiratában korábban is megjelentek teremtésvédelemmel, ökoetikával, környezettudatossággal kapcsolatos cikkek – emellett a lap rendszerint környezetbarát papíron kerül ki a nyomdából –, a Credo 2020/3. száma kifejezetten az ökológiai kérdések felé irányítja a figyelmet.

Az Ararát evangélikus teremtésvédelmi munkacsoport elnökének, Gáncs Tamásnak a bevezetőjét, illetve Molnár Lilla kelenföldi lelkész áhítatát részben teológiai megközelítésű, részint egy-egy speciális jelenséget vagy megoldási kísérletként elindult társadalmi folyamatot körüljáró tanulmányok követik. Kodácsy Tamás a teológiai biodiverzitás, Szűcs Kinga a növényi létformák, Kézdy Pál az inváziós fajok, Takács-Sánta András pedig az ökológiai válság korában megmutatkozó reményteljes közösségi kezde-

Makáry Sebestyént bemutató *Idézőjel* rovat szintén a természetes és az épített környezetre reflektáló versekkel szólítja meg az olvasót, aki egyebek mellett a *Szemle* rovatban is találhat a lapszám tematikájához kötődő recenziót. És bár az évforduló elmúlt, a berlini fal lebontásáról készült, Marton Tamás fotóival illusztrált riportunk is ebben a lapszamban kapott helyet.

Álljon itt néhány idézet a szerkesztők kedvencei közül:

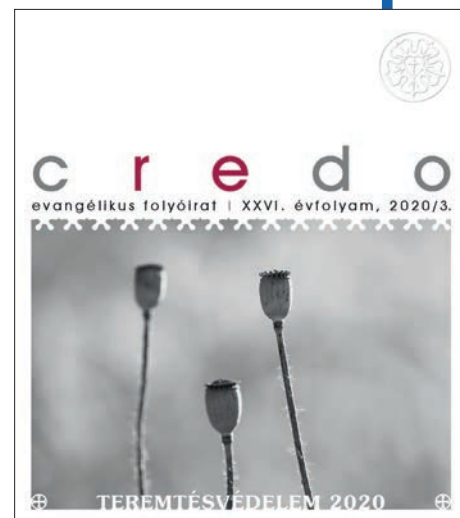
„Szédítő belegendolni abba a távolságba, amely a gondolataim és a létvalóságom között feszít. Szó szerint feszít. A világban való létezésünk struktúrái alapjukban hibásak. A Genézis bizonyossága, hogy ez nem mindig volt így, hanem valahol elcsúszott, elromlott.”

(Molnár Lilla)

„Sokkal célravezetőbb lenne, ha nem magát a biodiverzitást keresztelnénk meg mint megváltó jelenséget, hanem annak komplexitásával mutatnánk rá az ember helyére a teremtésben, és a biológiai sokféleség elfogadásával alázatot és mértékletességet tanulnánk, nyitva más kultúrák, emberek elfogadására. Ehhez a sokféleség mellett harmóniára is szükség van.”

(Kodácsy Tamás)

„Azt mondom, az életünket most semmi sem veszélyezteti inkább, mint az, hogy leszoktunk a százezer karakternél hosszabb lineáris szövegek olvasásáról. Itt állunk egy civilizációs katasztrófa kellős közepén, helyrehozhatatlan, földtörténeti léptékű károkat okozunk minden mozdulatunkkal, és nem tudjuk, kinek higgyünk, hová forduljunk útbaigazításért. A tudásunkkal van baj, a mi életidegenné, életellenessé lett tudásunkkal! Nem tudjuk, hogyan kellene élni. Ha tudnánk, nem vágnánk magunk alatt a fát. És ebben a helyzetben képesek

Credo, 2020/3. szám – Teremtésvédelem 2020. Ára 900 forint.

vagyunk nem használni azt a rengeteg tudást, amit a könyvek és műalkotások tartogatnak számunkra. [...] Az előttünk járt nemzedékek tudásával elveszítettük a kapcsolatot.”

(Lányi András)

„Minél virtuálisabb az életünk, annál nagyobb üt a felismerés: mindig a legegyszerűbb élmény a legnagyobb. Mindig a legközvetlenebb.”

(Végh Attila)

„Nem a meghátrálás, nem a csendes, paszszív agresszió emberei, hanem az irgalom emberei kell, hogy legyünk. Akik nemcsak beszélnek, hanem tesznek is azért, hogy a következő generációknak legyen hol élniük. Akik nemcsak imádkoznak a teremtett világ értékeinek megtartásáért, de aktívan, kis lépésekkel elindulnak a keskeny úton. Nem népszerű út ez, mert a mi fontosabb benne, mint az én. [...] Nincs B terv, nincs B nevű bolygó, de mi még vagyunk. És amíg vagyunk, amíg lehetünk, ne adjuk fel! Amíg nem lesz túl késő, amíg nem zár be az égbolt. Amíg még esik az eső, amelyben a könnyek persze nem látszanak.”

(Gáncs Tamás)

■ Z. Zs.

Az irgalom emberei kell, hogy legyünk. Akik nemcsak beszélnek, hanem tesznek is azért, hogy a következő generációknak legyen hol élniük.

ményezések fogalmkörébe, szerveződési formáiba avatja be az olvasót. Lányi Andrásal készített interjúnk az író, filozófus újonnan napvilágot látott kötete (*Bevezetés az ökofilozófiába – kezdő halódóknak, Ökoetika* sorozat, L'Harmattan Kiadó) kapcsán ugyancsak az egyéni-közösségi felelősségvállalásra hívja fel a figyelmet – lokális és tágabb horizontú szinteken.

Kimondottan felekezeti felhanggal adjuk közre beszélgetésünket Koltai Zsuzsával, a *Műveld és őrizz!* evangélikus egyházi teremtésvédelmi program, valamint az Ararát teremtésvédelmi munkaág koordinátorával. Harmadik interjúnkban Végh Attilát – a Börzsöny élővilágáról készülő, második természetfilmje kapcsán – a „költőien lakozó” ember természetéről kérdeztük. A két fiatal költőt, Fodor Balázst és

Titkos és nyilvános tanítás

Kétezer éves kérdésre keresi a választ

Buji Ferenc könyve

„A modern »ezotéria« a korlátlan hiszékenység, az elrugaskodott fantáziavilág és szemenszedett hazugság három pilléréen áll, s bármelyiket is elveszük, az építmény azonnal felbillen” – olvashatjuk Buji Ferenc *A rejtőzködő Messiás* című kötetének rögtön a legelején a sommás ítéletet mindarról, amit ma általában ezotérián értünk. A szerző igyekszik visszaadni az ezotéria eredeti jelentését.

Buji Ferenc író, műfordító, szerkesztő; jelenleg csak irodalmi tevékenységgel foglalkozik, korábban tíz évig a nyíregyházi Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola könyvtárának volt a vezetője. Írásainak témáját elsősorban a metafizikai tradíció, a misztika, a spiritualitás és a kereszténység adja.

Buji a mai magyar szellemi élet egyik legeredetibb szereplője. Ez jól tükröződik egy internetes hírportálon idén megjelent interjújából is. A járványhelyzetet például így értékelte: „Az efféle járványok nem az egyén, hanem a társadalom betegségei. Jelen esetben a globális társadalom – a »globális falu« – betegségei.” Itt olvashatjuk azt is, hogy „Európa a két világháborúval megnyomorította magát, az egyház kénytelen elfogadni a modernitás alapelveit, a tradicionalitás pedig bizonyosan nem lesz tömegek hitvallása, hiszen amit képvisel, az homlokegyenest ellentétes a mindenkori szellemi-kulturális trendekkel”.

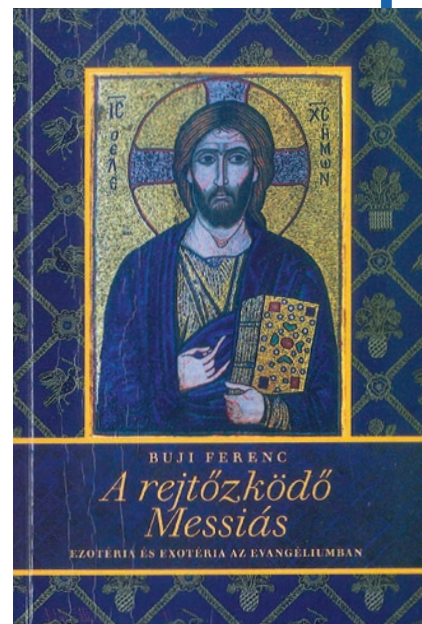
A rejtőzködő Messiás című kötetének témája – amint az alcímeként is olvashatjuk – az „ezotéria és exotéria az evangéliumban”. „Az ezotéria és az exotéria, a keveseknek szóló titkos tanítás és a mindenkinek szóló nyilvános tanítás különbsége mélyen gyökerezik a kereszténységben” – áll a könyvborítón. Az első fejezetben pedig így jelöli ki a szerző a vizsgálati területét: „A munka azt vizsgálja, hogy az ezotéria és exotéria, a rejtett és a nyílt tudás megkülönböztetése milyen módon vonatkoztatható a kereszténységre, egészen pontosan a kánoni evangéliumokban található tanításelemekre.”

Ennek felfedése az evangéliumok alapos újraolvasását igényli, amelyekben jól

megfigyelhető ez a kettősség. Gondoljunk arra, amikor Jézus a tömegekhez példázatokban szól, majd a tanítványi körhöz fordulva tárja föl tanításának értelmét. „A titkos és a nyilvános tanítás e megkülönböztetése révén derül csak fény igazán arra, hogy Krisztus tanítása sokkal több a kétezer éve jól ismert vallási közterek puszta tárházánál” – olvashatjuk a lényegét, ugyancsak a könyv borítóján.

A szerző óv az öncélú, betűragó teologizálástól. Szerinte a modern teológiát az a veszély fenyegeti, hogy a lélek tudományából a betű tudományává torzul. Az egyház helyzete is kritikus, amennyiben ízt veszített sóvá silányulhat, ha a korszellemhez igazodva enged a polgári langyosság, a szalonkereszténység kísértésének. Komoly veszély, ha az egyház a létének fenntartása érdekében feladja saját identitását. Ha a minőség rovására igyekszik megőrizni és növelni társadalmi súlyát. Ha radikalizmus és maximalizmus helyett polgári langyosság és minimalizmus jellemzi. Kemény diagnózis: „Az egyház ma nem magát igyekszik felemelni a krisztusi tanítás szintjére, hanem ez utóbbit igyekszik a maga szintjére sülyesztetni.”

Természetesen a mű sokkal több mint aktuális egyházkritika. Tudományos bibliai vizsgálódással keresi választ: „...az Emberfia hogyan tekintett önmagára és a világra, tanítványaira és ellenfeleire”? Igyekszik feltárni az úgynevezett „messiási titok” rejtélyét, amely kétezer éve foglalkoztatja a tudós teológusokat éppen úgy, mint az egyszerű, de gondolkodó bibliaolvasókat. A rejtőzködő Messiás „önnön messiási voltát nem kívánta közhírré tenni és mindenkivel megosztani, hanem csak tanítványai előtt fedte fel”.

Buji Ferenc: *A rejtőzködő Messiás*. Ezotéria és exotéria az evangéliumban. Kötet Kiadó, Nyíregyháza, 2019. Ára 3750 forint.

Ugyanakkor arról is szólt, hogy „Isten országa (már) közöttetek van!” (Lk 17,21), és ezzel, ha rejtetten is, de önmagára utalt. Külön fejezetben olvashatunk az Emberfia kifejezés biblikus gyökereiről; e megnevezés segítségével „a názareti Jézus megmaradhatott rejtőzködő Messiásnak”.

De pünkösöd után a tanítványok már nem látták értelmét ennek „az elrejtőzködésnek”, amely a misszió akadályává lett volna. Ugyanakkor a szerző veszélyt érzékel abban, hogy „a mai kereszténység úgy igyekszik megfogalmazni önmagát, hogy lehetőleg mindenki számára elfogadható legyen”. Miközben igyekszünk megfelelni a modernitásnak, elveszítjük a krisztusi tanítás savát-borsát. Figyelmeztet, hogy a mennyiség ára a minőség feladása, melynek következtében „a só lesz az, ami átalakul étellé”.

Buji Ferenc könyve kemény eledel, felkavaró, provokatív könyv, igazi teológia „nem középiskolás fokon”, mély víz csak „jó úszóknak”.

■ GÁNC S PÉTER

Tudomány és hit

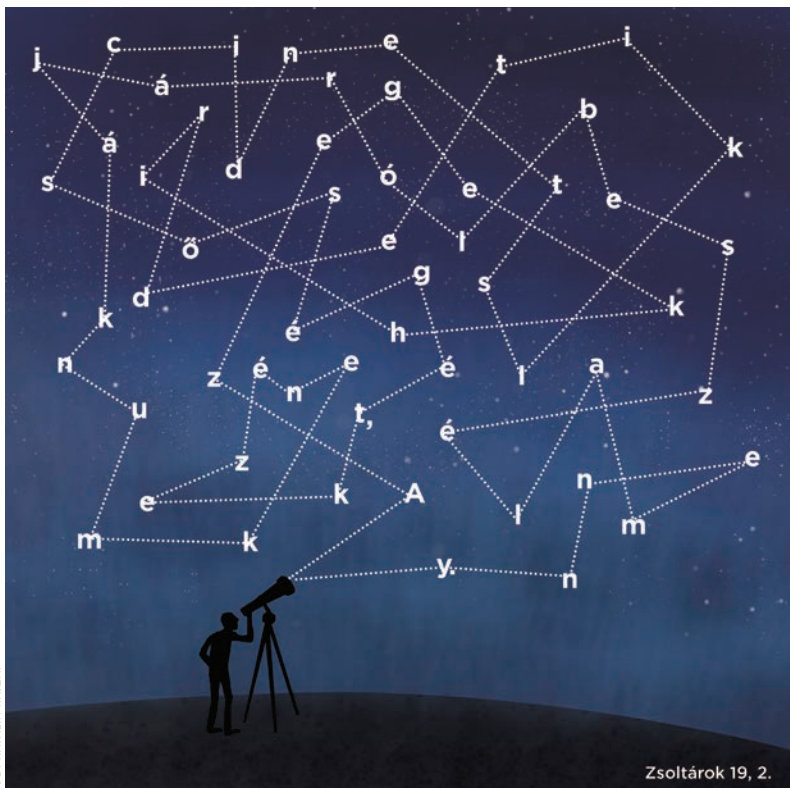
Utazó tanár vagyok, így több településen, több iskolában is megfordulok. Talán ezért van az, hogy annyi emberrel elegyedem beszédbe, akik a hit dolgairól szeretnék megosztani velem a gondolataikat. Akad ezek között a találkozások között olyan, amit tényleg érdeklődés indít el, de olyan is, amit valamiféle vitatkozhatnék. Lehet, hogy ez is istenkeresés, tehát nem haragszom érte, de gyakran érzem azt, hogy rossz úton indultunk el a beszélgetőtársammal.

Amikor valaki azt kéri tőlem, bizonyítsam be neki, hogy van Isten, nem tudok mást mondani, csak annyit: tegyen egy próbát, kezdjen el úgy élni, mintha hinnie, és akkor meg tudja majd tapasztalni, milyen valóságos is Isten közelsége. Sokszor nyílik meg így az emberek szeme. Az enyém is valahogy így látta meg az Urat mint gondviselőt, teremtőt, menyeyei Atyát.

Mások arra hivatkoznak, hogy csak tudatlan, műveletlen emberek képesek hinni Istenben. Ha ezt hallom, mindig elszomrododom, mert ez nagyon nagy „csúsztatás” (mostanában így mondják, ha valami nem igaz). Nézzünk néhány példát!

A tavalyi év nagy szenzációja volt a fejüknél összenőtt bangladesi sziámi ikrek szétválasztása, amelyet a köztudottan keresztény Csókay András agysebész főorvos végzett el munkatársaival, mindvégig imát kérve támogatásként. Azt sem hinném, hogy Papp Lajos szívsebész, nyugalmazott egyetemi professzor a butább emberek közül került volna ki, mégis mindenütt, ahol csak megszólal, vállalja a keresztény hitét ő is.

Folytathatjuk a sort a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) több elnökével. Szentágothai János professzor – orvos, anatómus –, aki evangélikus egyházunk tagja volt, 1976–1985 között töltötte be az Akadémia elnöki tisztségét. Vizi E. Szilveszter orvos, a gyógyszerteran és az idegrendszer kutatója 2002–2008 között volt akadémiai elnök, Freund Tamás biológust, agykutatót pedig idén júliusban választották elnökké. Egyetemi professzorok és hívő keresztények ők is. Találunk az Akadémia tagjai között is keresztényeket, itt most csak két evangélikus tudóst említek: Csermely Péter hálózatkutatót és Kiss

BÓDI KATALIN RAIZAI

Zsoltárok 19, 2.

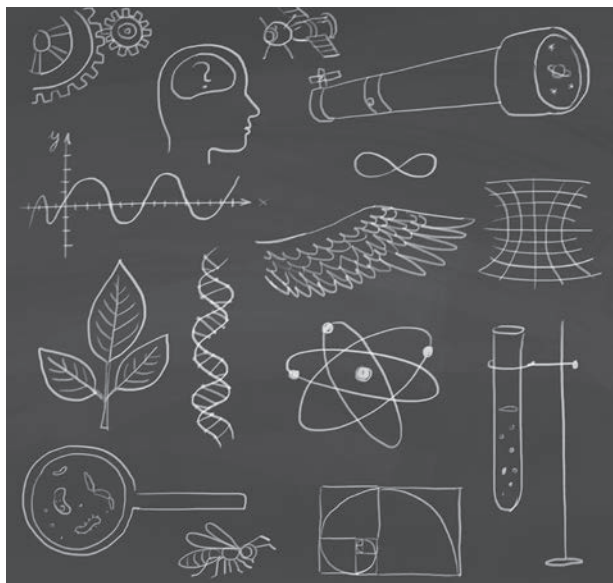
Kövesd a csillagok fényét, indulj a nagy kezdőbetűtől, és megkapod az aranymondást

Tudósok mondatai keresztény hitükről

Galileo Galilei (1564–1642). Csillagász, fizikus, matematikus. Az elsők között végzett kísérleteket, távcsövet használt az ég megfigyeléséhez; ő fedezte föl például a Jupiter holdjait. „Úgy gondolom elsősorban, hogy Istennek tetsző kijelenteni, hogy a Szent Biblia soha nem beszél igazágtalanságot, ha helyesen van értelmezve.”

Johannes Kepler (1571–1630). Csillagász, matematikus. Megállapította a bolygók mozgásának a három törvényét, és az optika területén is kutatásokat végzett, írt a fénytörésről, a lencsék működéséről, tárgyalta az emberi szem látáshibáit. „Mivel mi, asztronómusok a magasságos Isten »papjai« vagyunk a természet könyve kapcsán, szükséges azért, hogy jó tanítók legyünk, nem a mi elménk dicsőségére, de mindenekfelett Isten dicsőségére.”

Isaac Newton (1643–1727). Fizikus, matematikus. Optikával foglalkozva ő fedezte fel, hogy a prizma a fehér fényt – hullámhossz szerint – különböző színekre bontja; leírta a mechanika alaptörvényeit, beleértve a tömegvonzás (gravitáció) törvényét. „Hiszek a Bibliában, mint Isten Szavában, amit Istentől ihletett emberek írtak. Naponta tanulmányozom a Bibliát.” „Minden felfedezésem válasz imádságaimra.” „Amit itt a csillagok alatt Istenből látok, elég nekem, hogy higgyek abban az Istenben, aki a csillagok fölött van, és akit nem látok.”

Jenő nyelvész. (Mindkettejükkel készült interjú korábban az *Evangelikus Életben*.)

Rengeteg keresztény tudós volt és van, sok-sok felfedezés fűződik a nevükhöz. Én, aki nem vagyok tudós, ha a magam módján próbálok példát találni arra, hogy Isten létezése nyilvánvaló, azt mondhatom: ha a teraszunkon nagy rend fogad, amikor hazaérek, nekem még soha nem jutott eszembe, hogy ez bizonyára a véletlen műve, hanem örülök, hogy valaki

a családból időt, figyelmet, erőt fordított arra, hogy ilyen szépen elrendezze a dolgokat. Tehát akkor nagyobb méretekben, a világban miért lenne az elrendezettség a véletlen műve?

Én természetesen senkit nem tudok meggyőzni Isten létéről. Ezt a felismerést valahogy Isten ajándékozza mindenkinek. Csak élek, megyek, mondom, mutatom, ahogyan tudom, hogy őrá, Istenre néztek föl, mert ő hatalmasabb mindennél.

André-Marie Ampère (1775–1836). Fizikus, kémikus, matematikus. Nevét őrzi az áramerősség SI-mértékegysége, az amper. Egyike azon hetvenkét tudósaknak, akiknek a neve szerepel az Eiffel-torony oldalán. „A teremtőnek csak művét figyelhetjük meg, és az által emelkedünk fel hozzá. Mily nagy Isten, és a mi tudományunk semmi.”

Samuel Morse (1791–1872). Feltaláló. Bár a saját korában ismert festő volt, ma leginkább a vezetékes távíró megalkotójaként tartják számon. Ennek az eszköznek a segítségével betűket és írásjeleket jelentő jelcsoportok felhasználásával elektromos úton lehet szövegeket továbbítani. A jelcsoportok pontokból és vonásokból állnak. Ez az úgynevezett morzeábécé. Az első – angol nyelvű – mondat, amelyet ilyen módon távíróval továbbítottak, ez volt: „Mit cselekedett Isten?” A morzeábécéből az S. O. S. jelet bizonyára ti is ismeritek. Ez angolul a „Mentsétek meg lelkeinket” („Save Our Souls”) mondat rövidítése, a kódja pedig: ... _ _ ..., ezt használta a Titanic hajó is segélykérésre, mielőtt elsüllyedt. Morse mondta: „Minél közelebb érek zarándoklatom végéhez, annál világosabb a Biblia isteni volta, annál fenségesebb és csodálatosabb Istennek a bűnbe esett ember állapotára való megoldása, és a jövő reménnyel és örömmel van megvilágítva.”

Szent-Györgyi Albert (1893–1986). Magyar orvos, biokémikus, a szegedi, majd a budapesti tudományegyetem professzora. A C-vitamin felfedezéséért 1937-ben ő vehette át az élettani-orvosi Nobel-díjat. „Uram! Engedd, hogy társaid legyünk az alkotásban. Megértsük a te kezed munkáját.”

Hubert Alyea (1903–1996). A Princetoni Egyetem kémia-professzora. „A tudomány erősíti a vallásosságomat. Minél jobban kapcsolodom a fizikai világhoz, annál jobban hiszek az Isten valóságában.”

Fred Hoyle (1915–2001). Csillagász, matematikus, asztrofizikus. A teremtés mellett így érvelt: „A véletlenszerű (élet) keletkezés nagyjából úgy fest, mintha egy szeméttelen át-söpörne egy hurrikán, és közben összerakna a szemétből egy működőképes Boeing-747-es repülőgépet.”

Csermely Péter (1958–). Hálózatkutató, a Semmelweis Egyetem professzora. „Hogyan táplálhatja a tudomány a hitet és a hit a tudományt? A hálózat kutatás kivételesen szép területe a tudománynak ahhoz, hogy felfedezhessük a teremtett világ egységét és annak szépségét. [...] a hálózatkutató ugyanazt a megrendülést érzi, mint a fizikusok, amikor rádöbbenek arra, hogy ha csak mérhetetlen kis értékkel is odébb mozdítanánk a világegyetem legfontosabb állandóit – akkor összedőlne az egész mindenség.”

Ő az, aki csodálatosan megalkotta a világot, jó rendet adott, fenntart bennünket, és megváltott, hogy neki élhessünk.

A felfedezések pedig olyan titkok, amelyeket megtaláltunk. Azelőtt is ott voltak, mielőtt valaki rájuk talált volna, de miután felfedte valaki őket, egy kicsivel jobban látjuk, értjük a világ egy-egy részletét. És ez nagyszerű dolog. Használjuk a tudásunkat felelősséggel, és tiszteljük a rend megalkotóját egész szívünkkel. ■

Úrvacsora-kiállítás – meghívó. Az Evangélikus Országos Múzeum (1054 Budapest, Deák Ferenc tér 4.) tisztelettel meghívja november 10-én, kedden 17 órára a *Kenyér és bor színében – Az úrvacsora kortárs szemmel* című kiállításának megnyitójára. A kiállításra a Magyarországi Evangélikus Egyház által meghirdetett pályázatra érkezett alkotásokból válogattunk. Köszöntőt mond Hafenscher Károly evangélikus lelkész, egyetemi tanár. A kiállítást megnyitja Galambos Ádám újságíró, teológus. A díjakat átadja Harmati Béla László, a múzeum vezetője és Zászkaliczky Zsuzsanna, a pályázat kurátora. Orgonán közreműködik Mekis Péter. A kiállítás hétfő kivételével 10 és 18 óra között látogatható 2021. március 28-ig. A járványra való tekintettel a szájmazsk használata a múzeum területén kötelező.

Gyászír. „Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam.” (2Tim 4,7) Szomorú szívvel, de Isten akaratában megnyugodva tudatjuk, hogy dr. Molnár Gyuláné született Mórocz Márta Klára életének 91. évében, krisztusi szeretettel szolgáló élet után, október 5-én csendben hazatért a mennyei Atyához. A hamvasztás utáni búcsúztató istentiszteletet november 6-án, pénteken 11 órakor tartjuk a székesfehérvári evangélikus templomban (Szekfű Gyula u. 1.), majd a székesfehérvári evangélikus temetőben veszünk végső búcsút tőle. Drága emléke, élete példája örökké szívünkben él.
A gyászoló család

Hallhatóan evangélikus!

A Magyarországi Evangélikus Egyház félórása

Kéthetenként
hétfőn, 13.30-kor
a Kossuth rádió műsorán
Interneten: Mediaklikk.hu

Keresztyén karácsonyi könyvvásár

December 4–5.

Nyitva:

pénteken 14-től 20 óráig,
szombaton 10-től 19 óráig.

Lónyay Utcai Református Gimnázium
1092 Budapest, Kinizsi utca 1–7.

Bibliák, egyéb könyvek,
ajándéktárgyak egy helyen!

Nyílt levél a Theologiai Szemle főszerkesztőjétől

Kilencvenöt éve szolgálja a *Theologiai Szemle* folyóirat a magyar nyelvű teológiai párbeszédet. Ennek méltó megünneplésére már egy éve készül a szerkesztőség a következő címmel és bibliai mottóval: *Szabadság, mérték, közösség a protestáns teológiai gondolkodásban – „...megismeritek az igazságot, és az igazság megszabadít titeket...” (Jn 8,32).*

A konferenciát Debrecenbe tervezük, hiszen a folyóiratot 1925-ben Csikesz Sándor debreceni teológiai tanár alapította. De már az első számok elmozdultak az ökumenicitás felé, hiszen az alapító meghívta a soproni evangélikus teológiai fakultás tanárait az aktív részvételre.

Az emlékkonferencia tervezett dátumát többször módosítottuk, aztán feladtuk megrendezésének a tervét. Ugyanakkor – amellett, hogy a *Theologiai Szemle* 2020/4. számában a teljes anyagot közölni kívánjuk – a felkért előadókat arra kértük, hogy videóban, saját előadásukban is küldjék meg gondolataikat. Ezt nagyrészt megtették. Ezúton is köszönetet mondunk fáradozásukért; akié még nem érkezett meg, azt utólag fogjuk közkinccsá tenni az online térben. A szerkesztőség hálás örömmel tudatja, hogy az évfordulós előadás-sorozat már elérhető a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának honlapjáról (Theolszemle.meot.hu/videoak).

Szeretettel buzdítok mindenkit az értékes előadások megtekintésére-meghallgatására, ilyen módon bekapcsolódva megemlékezésünkbe.

Isten iránti hálával zárom soraimat Kránitz Mihály professzor úrnak, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kara tanárának szavaival, aki az öt évvel ezelőtti évfordulón így minősítette az idén kilencvenöt éves szakfolyóiratunkat: „A *Theologiai Szemle* a keresztény egység magyarországi hajtómotorja.”

DR. BÓNA ZOLTÁN
főszerkesztő

(A *Theolszemle.meot.hu/peldanyok-m-olddalon-pdf-formátumban* elérhető a lap régebbi számai. – A szerk.)

Több száz kilométerre egymástól, mégis együtt

Online külügyi est volt a teológián

Rendhagyó formában tartotta meg október 13-án este hagyományos külügyi estjét az Evangélikus Hittudományi Egyetem. A külföldi ösztöndíjas tanulmányok népszerűsítésére hivatott eseményt a járványhelyzet miatt idén online felületen kellett megrendezni, mégis elmondhatjuk, hogy tartalmas, jó hangulatú program részesei lehettünk.

Köszöntőjében Korányi András egyetemi tanár úgy fogalmazott, hogy a külügyi est a huszárok verbunkosához hasonlítható: a már ösztöndíjon járt hallgatók beszámolója a jövőben külföldi tanulmányokra készülők taborát toborozzák.

E sorok írója, a hallgatói önkormányzat külügyi titkára 1Krn 28,20 alapján tartott áhítatot, kifejtve, hogy Isten a Jézus Krisztusban, a jó pásztorban nyilvánvalóvá lett kegyelmes szeretete által, félelmeket és kétségeket eloszlatva vezet végig az általa kijelölt úton azokat, akiket elhívott.

A külföldi ösztöndíjra való jelentkezéshez szükséges feltételekről, a jelentkezés módjáról és az idén elérhető lehetőségekről a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodája Ökumenikus és Külügyi Osztályának munkatársai – Cselovszkyné dr. Tarr Klára osztályvezető és Balicza Klára referens – tájékoztatták a hallgatókat, majd rövid fórum keretében az érdeklők feltehetik konkrét kérdéseiket is.

Az est további részében a tavalyi, illetve az idei ösztöndíjasoké volt a szó. Fabiny

Márton németországi, Fekete Adrienn Mercedesz norvégiai, Riczinger Péter és Slezák Bence amerikai, Varga Nárcisz pedig finnországi ösztöndíjas évről számolt be. Gondolataikat, élményeiket hallgatva érezhető volt, milyen szellemi, lelki és önismereti gazdagodást eredményezhet egy másik országban eltöltött tanulmányi év.

Zárásként az idén külföldi ösztöndíjukat töltő hallgatók meséltek jelenlegi élethelyzetükről. Györffy Sándor Neuendettelsauból, Mátyás Viktória Lipcséből, Mórotz Réka Rebeka pedig Heidelbergből jelentkezett be. Rendhagyó volt az idei külügyi est többek között azért is, mert a szokásos megoldással ellentétben nem előre elkészített, videós formában, hanem valós időben hangzottak el a jelenlegi ösztöndíjas hallgatók gondolatai, így elmondható, hogy az online felület adta minden nehézség ellenére lehetőség nyílt arra, hogy akár több száz kilométeres távolságokat leküzdve is együtt lehessünk.

■ ANGYAL-CSEKE CSABA

Ökumenikus imádkozás a füredi keresztnél

Imádsággal áldotta meg, illetve szentelte meg Bátki Dávid Géza református lelkész, Gabnai Sándor evangélikus lelkész és Fodor János római katolikus plébános október közepén a balatonfüredi Tamás-hegyen álló keresztet, amely mellől páratlan panoráma nyílik a városra, illetve a Balatonra.

Minden évben kiemelkedő esemény Balatonfüreden, hogy sokan – közöttük a város elöljárói is – elzarándokolnak a Tamás-hegyi kereszthez, ahol mindannyian ökumenikus imán vesznek részt. Böröcz István képviselő, turisztikai egyesületi elnök elmondta, hogy a nyolc méter magas fenyőfa keresztet a helybeli Gerics Endre

ötletéből, barátainak hozzájárulásával állították fel 2006-ban, és tavaly új világitást kapott.

■ KOVÁCS ERIKA
Forrás: Veol.hu

Az igazi háború 1918 után kezdődött

Trianonról a budavári evangélikus szabadegyetemen

„Mi sem mutatja jobban Trianonnak a magyar társadalmat feszítő jellegét, mint az, hogy a döntést megelőző első világháborúról az első magyar nyelvű történeti monográfia csak az 1960-as években jelent meg” – kezdte előadását Ablonczy Balázs történész, a Magyar Tudományos Akadémia Trianonnal foglalkozó Lendület kutatócsoportjának vezetője a budavári evangélikus szabadegyetemen október 12-i alkalmán. A háború befejezését követő erőszak, Magyarország megcsonkításának gazdasági következményei, valamint a mindezt követő társadalmi változások – ezen az estén ezek a témák kerültek terítékre.

Az estet bevezető áhítatában Fabiny Tamás *Mózes első könyvéből* idézte azt a részt, amikor Józsefet felismerik testvérei, és könnyes szemmel egymás nyakába borulnak. „Trianon nem elsősorban történeti, hanem testvéri kérdés” – jelentette ki a püspök. Az első világháborút lezáró békeszerződés úgy szakította el az anyaországtól az Erdélyben, Felvidéken vagy éppen az Őrvidéken élőket, ahogyan József szakadt el testvéreitől. A kérdés mindkét esetben ugyanaz: a rettenetes nehézségek ellenére vajon testvérek tudnak-e maradni? „A barát testvérré a bajban válik” – mondta Fabiny Tamás, felidézve azokat az időket, amikor anyaországi magyarok ezrei segítették a határon túl rekedteket vagy éppen a hazamenekülőket.

„Az első világháború, eltérően a második világégéstől, javarészt a harctereken, a lövészárkokban zajlott, így a városokban, falvakban viszonylagos nyugalomban élő embereknek a tényleges háború akkor kezdődött el, amikor a fegyverek elhallgattak, és a katonák hazajöttek. A háború befejezését követően az erőszak része lett a magyar lakosság hétköznapijainak” – jelentette ki az előadó.

„Az 1918 végén kezdődött parasztlázadások során legalább három-ötezer embert öltek meg Magyarországon. A hazatérő katonákkal az élén a csőcselék leszámolt azokkal a helyi jegyzőkkel, akik a behívandók listáját összeállították. Kifosztották a helyi arisztokrácia kastélyait, kúriáit, valamint olyan nagyvárosokat is, mint Nyíregyháza, Kaposvár, Kassa. Jól illusztrálja a kialakult helyzet súlyosságát, hogy Kassán a helyi előljárók végül a csehszlovák hadseregtől kértek segítséget

a rend helyreállítására. Erdélyben etnikai polgárháború tört ki, és magyarok ezrei menekültek az anyaországba a gyilkoló, fosztogató románok elől. A háború lezárását követő idegen megszállás lényegében állandósította Magyarországon az erőszakot” – vázolta fel a korabeli helyzetet Ablonczy Balázs.

A szerbek délről, a román csapatok keletről nyomultak be az országba, és egészen Győrig jutottak, útjukat pedig legalább ezer meggyilkolt áldozat jelezte. Jól

– folytatta a történész. – Az új határok meghúzása évszázadok óta szerves gazdasági egységként működő területeket vágott el egymástól, így például Miskolc és Nyíregyháza környékét Kassától. Ezt a helyzetet a gazdasági értelemben többnyi-

FOTÓK: CSÚRY CSABA

példázza a békeszerződést követő közállapotokat, hogy a románok újra bevezették a megalázó, akár halált is okozó botozást. Egy-egy településre benyomulva megbotozták a lelkészt, a főszolgabíró, ezzel is jelezve, hogy új rend van kialakulóban.

„A gazdaság számára az elszakított országrészekben rekedt emberanyag, munkaerő okozta a legnagyobb veszteséget

re fejletlen elcsatolt területek és az anyaországi gazdasági központok is megszenvedték. A csonka anyaország gazdasága a kezdeti nehézségek ellenére viszonylag hamar talpra állt, ami leginkább a Klebelsberg Kunó kultuszminiszter által bevezetett oktatásügyi reformoknak és az ezek nyomán keletkező, képzett munkaerőnek köszönhető.”

Emberi sorsokon is mérhetőek voltak Trianon következményei. „A trianoni békeszerződés nyomán kialakult társadalmi feszültségek legszembetűnőbb bizonyítékai a pályaudvarokon országserte veszteglő vagonlakások voltak” – magyarázta a történész. Ezekben a fűthetetlen, nyomorúságos hajlékokban nem ritkán évekig laktak az elszakított területekről Magyarországra menekült középpolgári családok.

„Trianon hatása szinte máig érezhető, hiszen az azóta eltelt száz év alatt legalább egymillió ember jött el az elszakított területekről – mondta Ablonczy. – A menekültek java 1920-ig érkezett meg Csonka-Magyarországra; ezt követően, ha a betelepülni szándékozónak nem volt anyaországi rokona, lakhelye, illetve beígért állása, akkor nem léphette át a határt. A magyarság kollektív tudatában máig kitörölhetetlenül jelen van a Trianon okozta seb, s ezt jól mutatja, hogy Magyarországon jelenleg legalább hétezer, az elszakított területeket idéző közterületi elnevezés van.”

Szólt a történész az egyházakat érintő következményekről is: „A történelmi egyházak közül a Magyarországi Evangélikus Egyháznak okozta a legérzékenyebb veszteséget a trianoni békeszerződés” – szögezte le. Közel ötvétezer magyar ajkú evangélikus rekedt Csehszlovákiában, közösségük a békeszerződést követő évtizedekben – leginkább az állami, adminisztratív korlátozások miatt – egyre csak apadt. Erdélyben viszonylag hamar megalakult a magyar evangélikus egyház, de megerősödni csak üggyel-bajjal tudott, mert az állam csak viszonylag későn ismerte el. Trianont követően az evangélikusok – amíg erre lehetőségük volt – a közösségük számára fontos liturgikus, historikus tárgyak és gyűjtemények sokaságát igyekeztek átmenteni az anyaországba, de sikerült hazamenekeíteni Eperjesről a jogakadémiát és Pozsonyból a teológiai fakultást is.

Előadásának zárásaként Ablonczy Balázs kijelentette: kutatásaik azt mutatják, hogy a 2000 után született generációt lényegében nem érdekli már a Trianonban bekövetkezett nemzeti tragédia. Ennek az is oka lehet, hogy bár az első világháborút követő korszak diplomáciai és politikatörténeti folyamatai ismertek, az egyéni, emberi tragédiák többsége máig feltáratlan, s az idő és az eseményeket megszenvedők elmúlásával a közvetlen kollektív emlékezet szükségképpen elenyészik.

■ ILLUSZ. L. LÁSZLÓ

Kárpátalja rászorultjain segít a MÖS programja

A tél beállta előtt idén is külön segélyakcióval támogatja a rászoruló kárpátaljai nagycsaládokat, időseket és gyermekeket a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet. Az október elején meghirdetett pénzadománygyűjtésnek köszönhetően már megkezdődött a segítségnyújtás – élelmiszer-csomagok, valamint téli tüzelő formájában.

Az első családoknak Gerevich János, az Ökumenikus Segélyszervezet kárpátaljai vezetője és munkatársai október 14-én személyesen adtak át élelmiszer-csomagokat és több hónapra elegendő brikettet. A tervek szerint a következő időszakban több mint kétezer-négyszáz család számára vásárolnak családi élelmi-

Kovács Kokó István jószolgálati nagykövet vezetésével megrendezett jótékonyági futáson mintegy száz kárpátaljai gyermek, illetve budapesti önkéntesek és támogatók álltak rajthoz a szolidaritás és az összefogás üzenetével.

Idén a korábbinál is nagyobb szükség van a segítségre: a gazdasági kihívások,

szercsomagot, és háromszáz családnak adományoznak családonként ötszáz kilogramm brikettet. A kézzelfogható segítségen túl a rászoruló családok gyermekei számára szervezett fejlesztőfoglalkozások egész évben, heti rendszerességgel segítik a legfiatalabb korosztály felzárkózását.

Az adománygyűjtéshez elsőként csatlakozott a Megyei Jogú Városok Szövetsége, amely több éve jelentős mértékben támogatja a segélyszervezet kárpátaljai tevékenységét. Az adománygyűjtő kampány részeként október 8-án megszervezett figyelemfelhívó jótékonyági futás apropóján a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet kiemelt vállalati partnerei, a Szerencsejáték Zrt., az MKB Bank, a Meditop Kft. és az EU-Fire Kft. is újra az ügy mellé álltak adományaikkal. A Margitsziget és Beregszász virtuális összekapcsolásával,

az emelkedő élelmiszer- és energiaárak mellett a járvány következményei még küzdelmesebb helyzet elé állították az amúgy is nehéz körülmények között élő kárpátaljai családokat.

Az Ökumenikus Segélyszervezet kárpátaljai segélyprogramját a 1353-as adományvonalon hívásonként kétszázötven forinttal lehet támogatni. Tizenöt hívás a 1353-ra egy gyermek fejlesztőfoglalkozását fedezi; negyven hívás egy nagyobb tartósélelmiszer-csomagot jelent egy bajba jutott család számára. Százharminc hívásból pedig a leghidegebb hónapokra elegendő tüzelőadomány lehet. Nagyobb összeggel a Segelyszervezet.hu/adomanyozas honlapon vagy banki átutalással a 11705008-20464565-ös számú adományszámlára, „Kárpátalja” megjelöléssel lehet segíteni.

Forrás: Segelyszervezet.hu

Magyar evangélikust is díjaztak a természetfotózás Oscarján

A Wildlife Photographer of the Year (az év természetfotósa) versenyen az állatportré kategóriában döntőbe jutott egy magyar fotós, Daróczy Csaba képe is. A csőr a Highly Commend (nagy elismerés) méltatást kapta.

FOTÓ: DARÓCZI CSABA

„Eddig még sosem sikerült ide egy képpel sem bejutnom, hiszen ez a természetfotózás Oscar-díja. Márciusban nagyon örültem, hogy végre ez is sikerült, de nyáron sajnálattal vettem tudomásul, hogy nem lesz megtartva a díjátadó, csak virtuálisan” – írta Facebook-posztjában Daróczy, aki egy fekete rigó portréjával

pályázott. A fotóból első ránézésre csak egy sárga csőr ugrik ki, egy kicsit nyomozni is kell a „körülötte lévő” madár után.

A *Telex.hu* megkérte Daróczy Csabát, hogy röviden írja le a kép születését. „Ez a kép a Kiskunságon, Pirtó közelében készült egy erdei ivóhelyen. Itt van egy

kiépített leshelyem, és innen szoktam a madarakat fotózni. Egy júniusi napon készült, amikor elég jó volt a madármozgás. Nyolc óra körül már lement a nap a fák mögé, nem volt fény az erdőben. Már éppen csomagoltam el a felszerelést, amikor megérkezett ez a rigó. Egyből megragadott a látvány, hogy a sötét háttér előtt milyen jól néz ki a fekete madár. Mivel a víz kicsit zavarta a kompozíciót, ezért az objektívemmel lejjebb mentem, a kinéző ablak szintje alá, így ki tudtam takarni a vizet, és szép fekete átmenetet kaptam. Kettőt tudtam a madárra exponálni, mert azonnal el is repült, amint ivott egyet. A kép egy szerencsés pillanat volt, nem készültem rá, talán a gyors helyzetfelismerésemnek köszönhetem, hogy ilyen lett. Nagyon megtetszett ez a téma, és utána már készülve előre a hasonló jelenetekre, sok hasonló képet készítettem más madarakkal is.”

■ FEHÉR JÁNOS

Forrás: *Telex.hu*

Daróczy Csabát – úgy is mint a Soltvadkerti Evangélikus Egyházközség tagját – az Evangélikus Élet május 24–31-i dátummal megjelent 19–20. számában mutattuk be.

Újabb életműdíj Novotny Zoltánnak

A média és a műsorszórás területén kiemelkedő teljesítmények díjazására alapított Goldmark Péter Károly-díjat idén a legendás sportriporter, Novotny Zoltán, valamint a Médiatanács titkárságának fősztályvezetője, Sarlós Péterné kapta. Novotny Zoltánnak, a Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóbizottsága korábbi elnökének ezúton is szeretettel gratulálunk!

FOTÓ: SOÓS LAJOS / MTI

Képünkön a Goldmark Péter Károly-díjjal kitüntetett Novotny Zoltán sportriporter, sportújságíró (jobbra) és Sarlós Péterné, a Médiatanács titkárságának fősztályvezetője (balra), középen Karas Monika, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) elnöke a díj átadóján az intézmény fővárosi Ostrom utcai székházában 2020. október 21-én.

„A díjazottak egészen eltérő területen dolgoznak a médián belül, ami azonban közös bennük, az a kitartó maximalizmus” – mondta méltató beszédében Karas Monika, a díj alapítója. Az elnök kiemelte, hogy mindkét díjazott munkássága az állandóságot képviseli a folyamatosan változó körülmények közepette.

Forrás: NMHH

A Luther Kiadó idén interjúkötetet jelentetett meg Novotny Zoltánnal Sport, rádió, hit címmel.

Budavári legenda lett az evangélikus lelkész

Különleges szabadtéri fotókiállítás várja a látogatókat a budapesti Várkert Bazár déli panorámateraszán. A Budavári legendák címet viselő, november 15-ig nyitva tartó tárlaton a budai Vár emblematikus lakóival, illetőleg a Várral szoros kapcsolatban élőkkel ismerkedhetnek meg az érdeklődők. Többek között Balicza Iván evangélikus lelkész portréja, rövid bemutatkozósa is látható a legendák között.

A Várkapitányság Nonprofit Zrt. és a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem összefogásának köszönhetően huszonhét portrét vehet szemügyre az érdeklődő Buda egyik reprezentatív tereaszán, a Várkert Bazárban. A fotókat összekötő kapocs a hely, azaz Budavár.

A fényképeket nézegetve nemcsak egyes lakókkal és a Várnegyedhez szorosan kötődő emberek portréival ismerkedhetünk meg, hanem a rövid leírásoknak köszönhetően kibontakozik a „helyhez kötődés” is, és egy-egy budavári épület kultúrtörténeti érdekessége is feltárul nem egy esetben. Utóbbit talán legérzékletesebben a Seidl család jelzi, amelynek a tagjai a Vár megújítását végző kormányzati program névadójának, Hauszmann Alajos építésznek a leszármazottai.

A tárlaton megismerhetjük például Fullár Zoltán régészt, aki a Várkapitányság régészeti csoportvezetőjeként Budavár régészeti feltárásának koordinátora, míg Kunisch Gyöngyvér portréján keresztül a Vár alatti barlangrendszeréről kaphatunk érdekes információkat.

A tárlat koncepciójának kialakítói nemcsak a kultúrtörténeti bemutatásra, hanem a szellemi hovatartozás és sokszínűség reprezentálására is törekedtek, hiszen több felekezet is „képviselteti magát”. Megismerhetjük Faith Ásért, a budai imaház rabbiját, Süillei Lászlót, a Mátyás-templom jelenlegi plébánosát

és Blanckenstein Miklóst, aki korábban volt budavári plébános, illetve Tardy Lászlót, a Mátyás-templom kántorát és karnagyát is, akinek még Kodály Zoltán adott tanácsot.

Láthatjuk portréját, olvashatjuk gondolatát Balicza Iván nyugalmazott lelkésznek is, aki huszonöt éven át szolgált a Budavári Evangélikus Egyházközségben. Az *Evangélikus Élet* rovatgazdájáról kiderül, hogy a nyugállományba vonulása után sem költözött el a Várból. Budavári életéről megtudjuk: azt is szereti, hogy „a Várban élők nagy része ráköszön a másokra az utcán”, de arról is hírt kapunk, hogy olyan érzése van sokszor, „mintha egy kis faluban élnénk, annyira bensőséges a viszony a lakók között”. A leírásból az is kiderül, hogy – lokálpatriótaként – tagja a Budavári Lakosok Szövetségének.

A Tóth Richárd által alkotott kiváló portréfotó érdekessége, hogy nem a szószékhez vagy oltárhoz állítva ábrázolja a lelkészt, hanem a templom közepén állva tekint előre, a keresztre. A lelkészt a gyülekezeti padok közé helyező képszerkesztésről eszünkbe juthat Balicza Ivánnak a *Keresztény életprogram* című, az *Isten koordinátái* címmel megjelent könyvében olvasható prédikációja: „Ha ti ismeritek Krisztust, ez látszódjék meg az életetekben, a gondolkodásotokon, a beszédeteken, a döntéseiteken, időbeosztásotokon, a pénzzel való bánásmódotokon, emberi kapcsolataitokon, vagyis minden hétköznapi dolgotokat ez határozza meg. Amit már megismertetek Isten akaratából Jézus Krisztusra nézve, azt valósítátok meg! Ez egy életprogram. A kegyelmet vett, hitre jutott keresztény életprogramja.”

Valóban! Mindez oly jellemző Balicza Iván lelkészi szolgálatára. Sőt sokak „budavári legendája” Luther-kabát nélkül, ingben, a gyülekezet padosrai között állva, a keresztre tekintve e fotó által is Isten szeretetét és az evangélium továbbadásának lehetőségét hirdeti és közvetíti. Mert keresztény életünk Isten szeretetének hirdetéséről is szól. Mint ahogyan a fotó is utal rá, ez a küldetés nem szűkül le a Luther-kabátot viselőkre, hanem az örömhír továbbadása kiterjed a gyülekezet egészére.

■ – GALAMBOS –

FOTÓK: GALAMBOS ADÁM

Főhajtás Szigeti Jenő adventista lelkész-tanár szolgálata előtt

Az élet és halál Ura augusztus 28-án, életének nyolcvannegyedik évében budapesti otthonából szólította magához Szigeti Jenő adventista lelkész, egyháztörténész, egyetemi tanárt.

Agyász inkább elnémít, mint szóra bír, pedig most megkerülhetetlenek a szavak, hiszen Szigeti Jenő élettörténete, személyisége és teológiai munkássága komoly méltatást érdemel.

1936. december 29-én Budapesten született adventista lelkészcsaládban. 1955–1957 között az Eötvös Loránd Tudományegyetemen történelmi, irodalomtörténeti és művészet-történeti tanulmányokat folytatott, majd 1957–1961 között

az Adventista Lelkészképző Szeminárium hallgatója. Lelkeszi oklevelének megszerzése után a budapesti Evangélikus Teológiai Akadémián tanult tovább, ahol 1965-ben szerzett teológiai oklevelet. 1969-től a Debreceni Református Teológiai Akadémián már doktori tanulmányokat folytatott. 1978-ban védte meg doktori disszertációját az utóbbi intézményben, ezután egyéves posztdoktori ösztöndíjjal az Egyesült Államokban végzett egyháztörténeti kutatásokat. 1989-ben a Magyar Tudományos Akadémián kandidátusi tudományos fokozatot szerzett. 1998-ban a Debreceni Református Teológiai Akadémia PhD-fokozattá minősítette át doktori címét.

Lelkészként Budapesten, majd Békéscsabán, később ismét Budapesten szolgált. 1981–1989 között a Magyarországi Szabadegyházak Tanácsa Lelkészképző Intézetének főigazgatói, 1984–1994 között a magyar Hetednapos Adventista Egyház elnöki tisztségét töltötte be. 1990-től 2007-ig az Adventista Teológiai Főiskola oktatója, 1990 és 1996 között főigazgatója is egyben. 1991–1993 között tanít az Evangélikus Teológiai Akadémián, 1994-től egy-egy féléven át az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Debreceni Egyetem és a Püsködi Teológiai Főiskola megbízott előadója is. 1997-től a Miskolci Egyetemen docens, 1999-től habilitált egyetemi tanár, 2007-től professor emeritus.

Fő kutatási területe a vallási néprajz, a 19–20. századi egyháztörténet, a 18–20. századi egyházi irodalom volt. Nagyszámú publikáció – könyvek, könyvfejezetek, tanulmányok – fűződik a nevéhez. Éveken át tapasztalhattam magam is bámulatos teológiai-tudományos jártasságát, 1992-ben engem is tanított az Evangélikus Teológiai Akadémián egyháztörténetből.

Aki közelebbről ismerte, nem feledheti sem műveltségét, sem emberségét.

■ DR. FISCHL VILMOS

A szerző evangélikus lelkész, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának főtákkára

Gyász hír. Szomorú szívvel tudatjuk, hogy dr. Hafenschner Károlyné Balogh Veronika október 17-én, életének 91. évében befejezte földi pályafutását. Szerettünk hamvai felett az örök élet evangéliuma hangzik november 12-én, csütörtökön 14 órakor a Deák téri evangélikus templomban, ahol évtizedeken át sokféle aktív szolgálatban a gyülekezet hűséges papnéja volt. „...és letöröl a szemükről minden könnyet. Nem lesz többé sem halál, sem gyász, sem jajgatás, sem fájdalom, mert a korábbi dolgok elmúltak.” (Jel 21,4)

Gyász hír. Megrendült szívvel adjuk hírül, hogy Szabó Bertalan Péter lelkész október 19-én, hétfőn harminckilenc éves korában tragikus körülmények között elhunyt. Bertalan utolsó magyarországi szolgálati helye a Budai Egyházmegyében, Nagyborzsönyben volt, amelynek hivatalát 2019 augusztusának közepén adta át utódjának. Ezután a *Kőrösi Csoma program* ösztöndíjasaként a clevelandi magyar evangélikus közösségben szolgált tizenhárom hónapot, a közelmúltban érkezett haza. Gyászolják felesége és három gyermeke, édesanyja és nővére. Krisztusba vetett hittel búcsúzunk tőle, Krisztus szavaira figyelve: „*Én vagyok a feltámadás és az élet, ha valaki hisz én bennem, ha meghal is, él...*” (Jn 11,25)

Ismeretlen Gyóni Géza-versekre bukkantak Szibériában

Takarítás közben értékes kortörténeti, irodalmi dokumentumok kerültek elő az oroszországi Krasznojarszki Helytörténeti Múzeumban. Dobozokból fűzetek estek ki, köztük Gyóni Géza eddig nem ismert versei és életrajza. A húszkötetnyi anyagot a múzeum dolgozza fel egy magyar–orosz alapítvány és kutatók segítségével.

Bár Ady Endre nem ismerte el, sőt egyenest azt mondta róla, hogy Gyóni Géza nem költő, igazi irodalomtörténeti szenzációnak számíthat az, hogy az első világháborús poéta eddig ismeretlen verseire bukkantak a Krasznojarszki Helytörténeti Múzeum egyik eldugott, használaton kívüli helyiségében.

Gyóni életrajza és versei mellett a hadifogolytársak mintegy húszfüzetnyi kéziratanyagát találták meg, különböző verseket, visszaemlékezéseket. Mint ismeretes, az evangélikus Gyóni Géza 1917-ben Krasznojarszkban, hadifogságban halt meg harminchárom éves korában. Ott is temették el az öccse mellé. A most megtalált kétszázötven oldalas életrajzát a szintén hadifogoly Székely Lajos irodalomtanár jegyezte le a Krasznojarszk melletti Vojennij gorodok hadifogolytáborban.

Költői pályafutásának kezdetén Gyóni Géza háborús propagandaverseket írt, később pedig épphogy háborús búsongókat. Akkoriban nem igazán tartozott a magyar irodalmi kánon élvonalába, sőt a kánonba se, ám korai halálának titokzatos, hadifogsági körülményei miatt személyét mindig is egyfajta rejtélyes érdeklődés övezte.

Mihail Szemjonovics Batasev, a Krasznojarszki Helytörténeti Múzeum kutatója az *Index*nek úgy nyilatkozott, hogy a most megtalált dokumentumok teljesen autentikusak, mivel a magyaron kívül orosz nyelvű szöveg is tartozik hozzájuk. Jelenleg a leletanyag feldolgozása zajlik – mondta el a kutató –, és azt tervezik, hogy a dokumentumokból kétnyelvű kiadványt adnak ki. Azt pedig rendkívülinek tartaná, ha külön Gyóni Géza verseit is ki tudnák adni.

Gyóni költeményeit nagy valószínűséggel Dús Ferenc, a Krasznojarszki Helytörténeti Múzeumban dolgozó magyar antropológus őrizte meg az utóknak. Dús amúgy szintén hadifogolyként került Szibériába.

A Gyóni-versek és irodalmi dokumentumok érdekessége, hogy azokat az első világháború után egyszer már megpróbálták eljuttatni Budapestre, de nem sikerült kézbesíteni. Így a csomag maradt a feladónál.

A múzeum most magyar és orosz tagokból álló alapítványt hozott létre annak érdekében, hogy az iratokat feldolgozzák. Batasev tájékoztatása szerint ezzel egy időben felvették a kapcsolatot a moszkvai magyar nagykövetséggel is.

„Gyóni (Áchim) Géza sohase volt költő, s nem is lesz. Ezt még egy világháború sem tudta megcsinálni. Fiatal újságírószimattal s kényelmetlenül kényelmes helyzetében transzponálta igaz poéták formáit s hangulatait. Csak annyi ő, mint a háborús revük szerzői” – ez olvasható abban a levélben, amelyet Ady Endre 1915-ben írt egy ismeretlen fiatalnak.

Gyóni Géza bekerült Karinthy Frigyes *Így írtok ti* című könyvébe is. A *Nyugat* egyik kíméletlen szatirikusának kötete így figurázta ki a költőt:

*Ágyuk ugattak és a golyók fügyültek,
Fejünk fölött hollók, varjuk összegyültek,
Véres magyar virtus a nagy eget vívta,
Előre, előre!... lelkünk a kürt hívta,
Imádságos lelkem rebegte e szókat:
„Verje meg az isten a pesti írókat!”*

Mikola Géza irodalomtörténész 1938-ban így írt a költőről az *Irodalomtörténeti Közleményekben* (Gyóni Géza költészete): „Van azonban Gyóninak egy verse, mely önmagában elegendő volna, hogy írója nevét megörökítse – a sokat idézett, sokat vitatott, nagy hírre kapott Gyóni-vers: *Cézár, én nem megyek*. A költemény valóban méltán lett olyan híres, bár talán [...] nem csupán magas költői értéke miatt. A római legionista, az »élet szeretője« fellázad az őt halálba parancsoló cézár ellen, és egyetlen dacos kiáltással megtagadja, hogy »rongy

életét«, mely mindennél drágább, odaadja Cézár hódító dühének, és otthagyja érte asszonyát, gyermekeit. Ismerve Gyóni háborús népszerűségét és tragikus végét, érthető, hogy ez a vers méltán adott, sőt ad is sok vitára alkalmat.”

Kispéter András pedig úgy vélekedik tanulmányában (*Gyóni Géza kálváriája, Irodalomtörténet*, 1985), hogy Gyóni nehezen találta meg önálló hangját. Ám ezt is olvashatjuk a dolgozatban: „Utolsó békebeli verseinek gyűjteménye, az *Élet szeretője*, noha nem mentes még az Ady-hatástól – maga a cím is Adyt idézi! –, egyre izmosodó, erősödő költészetét mutatja.” A költő háborús verseiről pedig ezt állapította meg: „Gyóni versei a háborút belülről, a résztvevő szemével, a maga teljes szörnyű valóságában mutatják meg.”

■ KOZÁR ALEXANDRA – KISS DÁNIEL

Forrás: *Index.hu*

Egyéb kéziratok. Magyar botanikus műve is előkerült Krasznojarszkban: Schweitzer József (1887–1980) tudományos művének kézírata. A most előkerült magyar kéziratanyag ezenkívül hét regényt is tartalmaz, amelyet Klein Sándor írt a hadifogság alatt, valamint rajzokat, verseket, első világháborús csataleírásokat, a magyarok krasznojarszki életét bemutató kiadványokat.

Újra a Deák téri a legjobb egyházi iskola

Megjelent a *Heti Világgazdaság* szokásos évi kiadványa, benne az idén legjobbnak bizonyult középiskolákkal. „Összesen huszonkét egyházi iskola jutott be a legjobb száz közé, ebből nyolc az első ötvenbe. E huszonkét intézményből tizenhét a katolikus, három a református, kettő az evangélikus egyházhoz tartozik. A régi iskolarendek által fenntartott gimnáziumok közül kettő-kettő jutott be a top százba a bencésektől, a ciszterciektől és a ferencesektől, egy-egy a jezsuitáktól és a premonstreiektől” – idézi az *EduLine* a kiadványt, amelyből az is kiderül: a huszonkét egyházi gimnáziumból csak hét budapesti, a többi vidéki.

Tavalyhoz hasonlóan az idén is a fővárosi Deák Téri Evangélikus Gimnázium vezeti az egyházi iskolák rangsorát, a Piarista Gimnázium a tavalyi ötödik helyről a dobogó második fokára ugrott. A Pannonhalmi Bencés Gimnázium, Egyházzenei Szakgimnázium és Szakkollégium egygel hátrébb, a másodikról a harmadik helyre csúszott.

Ahogy az előző években, úgy az idén is három fő szempont alapján állt össze a rangsor: figyelembe vették a nappali tagozatos tizedik évfolyamosok 2018-as kompetenciamérésének eredményeit matematikából és szövegértésből, a nappali tagozatosok érettségi eredményeit matematikából, magyar nyelv és irodalomból, történelemből és idegen nyelvből, valamint a felsőoktatási felvételin egyetemre-főiskolára bejutott diákok átlagpontoszámát.

„Tudatában vagyunk annak, hogy az iskolák munkája ennél sokkal komplexebb, és eredményességük számos más – gyakran nehezebben mérhető – tényezőben is megmutatkozik. Ezért a megítélésüknél a rangsorbeli helyezések mellett a szülőknek és a diákoknak a középiskolákról rendelkezésre álló további információkat is javasolunk figyelembe venni, mint ahogy a top száz iskola bemutatása során mi is többről szólunk, mint a pusztán rangsorokról” – olvasható a kiadványban.

Forrás: EduLine

Evangelikus Élet

A Magyarországi Evangélikus Egyház lapja

Megjelenik kéthetente

- E-mail: evelet@lutheran.hu
- EvÉlet online: www.evangelikuselet.hu
- Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu
- Előfizetés: kiado@lutheran.hu
- Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 06-20/824-5519. Szerkesztőségi titkár (hirdetési ügyek referense): BALLA MÁRIA (maria.balla@lutheran.hu)
- Megbízott felelős szerkesztő: KÉZDI BEÁTA (beata.kezdi@lutheran.hu)
- Hírszerkesztő: T. PINTÉR KÁROLY (karoly.pinter@lutheran.hu)
- Olvasószerkesztő: DOBSONYI SÁNDOR (sandor.dobsonyi@lutheran.hu)
- Korrektor: MÁTÉ TÓTH ZSUZSANNA (matetot@gmail.com)
- Tervezőszerkesztő: SZABÓ DÁVID KÁROLY (david.szabo@lutheran.hu)
- Rovatvezetők: BALLA MÁRIA – Oratio oecumenica (maria.balla@lutheran.hu), SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA – A vasárnap igéje (mariann.matrai@lutheran.hu),

FÜLLER TÍMEA – Gyermekneknek

(f.timea.71@gmail.com),

TAMÁSY TAMÁS – Új nap – új kegyelem

(tamytam@t-online.hu),

DR. ECSEDI ZSUZSA – Cantate

(ezsu@lutheran.hu),

STIFNER-KÖHÁTI DOROTTYA – Tallózó

(evtallozo@gmail.com)

- Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu),

1085 Budapest, Üllői út 24.

Tel.: 06-1/317-5478, 06-20/824-5518

- Felelős kiadó: ANTAL BÁLINT, a Luther Kiadó igazgatója (balint.antal@lutheran.hu)
- Nyomdai előállítás: *MondAt Kft.* (2600 Vác, Nádás utca 2.) • www.mondat.hu Felelős vezető: NAGY LÁSZLÓ
- Árusítja a kiadó.
- Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Terjesztési ügyekben reklamáció a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletág telefonszámán: 06-1/767-8262 és a Luther Kiadónál.
- INDEX 25 211, ISSN 0133-1302
- Előfizethető közvetlenül a kiadónál (bankszámlaszám: 10918001-00000058-01930000) vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyedévre 3900 Ft, fél évre 7800 Ft, egy évre 15 600 Ft, más európai országba egy évre 52 500 Ft (167 euró), egyéb külföldi országba egy évre 61 400 Ft (195 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság.
- Beküldött kéziratokat nem őrünk meg és nem küldünk vissza.
- Címlapfotó: MAGYARI MÁRTON

ORATIO OECUMENICA

Urunk, Istenünk, élet forrása! Te vagy a kezdet és a vég. Te vagy, aki az egész világnak keretet és tartalmat adsz. Segíts megtapasztalnunk megváltó és megújító jelenlétedet, hogy valóssággá legyen számunkra: te ajtókat és bezárt kapukat nyitsz meg a benned bízók előtt, hogy megszabaduljunk láncainktól, terheinktől, és benned és általad szabadok legyünk.

Mindenható Istenünk, köszönjük neked, hogy nemcsak az életünk végével, örök üdvösségünkkel kapcsolatban lehet a szívünkben reménység, hanem az odavezető úton is. Akik benned bíznak, azok tudhatják, hogy a hétköznapi életben is velünk vagy, vezetsz minket, és vigyázol ránk. Add, hogy reménységünket ne csak a távoli jövőre vetítsük ki, hanem a mai napon is és az életünk minden napján a szívünkben hordozzuk.

Áldd meg, Urunk, a betegeket és a szenvedőket. Te adj nekik gyógyulást testben és lélekben. Áldd meg, Urunk, mindazokat, akik betegeinket ápolják. Légy velük és mellettük akkor is, amikor elfogy az erejük és türelmük, és ajándékozd meg őket a te erőddel, szereteteddel és békéddel.

Áldott légy, Istenünk, hogy az idők teljességében elküldted engem szülőlt Fiadat, Jézus Krisztust a megkeresésünkre, megmentésünkre. Köszönjük végtelen szeretetedet. Könyörülj rajtunk, hogy meghalljuk hívó szavadat, és meglássuk irgalmas nagyságát.

Urunk, segíts meg minket abban, hogy az élő reménységet tovább tudjuk sugározni ebben a világban. Olyan sok az elkeseredett, magányos és reményvesztett ember! Add, hogy megváltó szereteted világhossza eloszlassa a reménytelenség sötétjét.

Magasztalunk téged, Atya, Fiú, Szentlélek, teljes Szentháromság, egy örök, igaz Isten! Áldunk téged, mert étellel és az örök élet reménységével ajándékozol meg bennünket. Ámen.

Az egyházi esztendő utolsó előtti
(Reménység) vasárnapja - Jel 22,12-14

Szent játék a betűkkel

Kóstoló. A zsidó családokban szokás, amikor a gyerekek elkezdik az iskola első osztályát, hogy az édesanya valamilyen tésztaból megformálja és megsüti az ábécé betűit. A különös alakú sütiket a betűk kóstolói lesznek. A kézbe fogható, illatos és ízes betűk így nem elvont jelekként, absztrakt formaként jelennek meg a gyerekek előtt, hanem olyan valóságként, amely táplál, éltet és boldogít.

Ezzel a díszkrét ötletességgel az első pillanattól azt tanítják a kicsiknek, hogy zsidó ember számára az Írás egyet jelent a napi betevő falattal. A szent igék jók, ízletesek. Olyanok a léleknek, mint kenyér a testnek: táplálnak és éltetnek.

KÉPINK-ILLUSZTRÁCIÓK

Az atom. A *Jelenések könyvében* a mennyei fényből előtűnő Jézus azonosítja magát a betűkkel: „*Én vagyok az Alfa és az Ómega, az első és az utolsó, a kezdet és a vég.*” Nem azt mondja, hogy olyan vagyok, mint az írás betűrendjének eleje és vége. Hanem azt: én vagyok a kezdő- és a záróbetű.

A gondolatok, a szavak, a kijelentések legkisebb alkotóeleme, atomja vagyok. Amit mondasz, belőlem, az örök Igéből ered. Én állok minden szó, gondolat kezdetén és végén. Én fogom össze első és utolsó Igeként az emberi értelmet, gondolkodást, bölcsességet. Mindenek kezdetén és mindenek legalján én vagyok. És ennél még sokkal többet is mond Jézusnak az Alfával és Ómegával jelölt önazonossága.

Kis nyelvecke. Ehhez azonban egy kicsit közel kell engedni magunkhoz azt az arámi, héber nyelvet, amely Jézusnak és tanítványainak az anyanyelve volt. S bár János apostol görögül,

az akkori világnyelven foglalta írásba látomásait, feltételezhető, hogy Urától arámul, illetve héberül hallhatta a kinyilatkoztatást. A héber ábécé első betűje az „alef”, az utolsó a „tav”. A hangok jelölésén túl a zsidó nyelvben minden betűnek önálló jelentése is van. Amikor pedig az egyes betűk rajzolására tanítják az apák a fiaikat vagy a rabbi a gyerekeket, bevezetik őket a betű formáinak mélyebb értelmébe is.

Két pont s ami közte van. A görög „alfa” héber megfelelője az „alef”. Amikor egy öreg rabbi ezt a betűt tanította a fiának, miközben lerajzolta, azt mondta neki: „Az »alef« egy pont (jobb felül, egy pont (bal) alul, közöttük pedig egy ferde vonal fekszik.”

Ezzel azonban még nem voltak a lecke végénél. Az „alef” jobb felső pontja Istent jelképezi, aki magasabb a mi értelmünkénél. Isten valóságához hasonlítva pedig az ember tudása róla csak olyan, mint egy pont a papíron. A betű bal alsó részén látható pontocska az embereket jelképezi, akik a földön laknak. A vastag ferde vonal, amit közéjük rajzolunk, a hit. Ebben kapcsolódik össze Isten és ember. Ez a ferde vonal a Tóra-tekerésre is hasonlít. A Szentírásan keresztül kerül kapcsolatba az ember Istennel. Az „alef” tehát Isten és ember egységét ábrázolja. Jézus azt mondja: én vagyok az „Alef”. Benem kapcsolódik össze a föld a mennyel.

Az utolsó hordozó. Jézus azt is mondja: én vagyok az utolsó. A héber ábécé utolsó betűje a „tav” hangunkat és betűnköt jelölő „tav”. Ezt a betűt két formából rajzolják. Egy leginkább a jobb felső száránál levágott magyar T-re emlékeztető jelből: 𐤔. A héberben ez a „d” betű. Ehhez kapcsolódik egy álló szár: 𐤁, amely egymagában az „n” betűt jelöli. A héber „tav” tehát két betű egyesítése, a „d” és az „n” betűé. Ez a két betű együtt – „dn” – Dán törzsének neve. Ez volt Izrael törzsei közül az a csoport, amelyik a pusztai vándorlás során a többiek mögött kissé lemaradva, a közösség után ment. Azért, hogy amit az előttük járó törzsek véletlenül elveszítettek vagy elhagytak, összeszedjék.

Héber ember szemében ez a sor végén járás az alázat kifejeződése. A „tav” mint az ábécé utolsó betűje ezt az alázatot szimbolizálja. Jézus azt mondja: én vagyok az utolsó a sorban. Aki utánatok megyek, hogy visszaadjam nektek azt, amit az úton elveszítettetek.

■ PERCZE SÁNDOR

Imádkozzunk! *Testté lettél, isteni alázat, hogy bejárd emberlétünk mélységeit és magasságait. Egyesíts minket az éggel és Atyánkkal, hogy eljussunk a teljességbe. Ámen.*

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (november 15.) *Ember, megmondta neked, hogy mi a jó, és hogy mit kíván tőled az Úr! Csak azt, hogy élj törvény szerint, törekedj szeretetre, és légy alázatos Isteneddel szemben.* Mik 6,8 (2Tim 2,22b; Mt 25,31-46; Róm 14,[1-6]7-13; Zsolt 137) Némelyek azzal áltatják magukat, hogy sokféle igazság él egymás mellett. Mások ellentmondást nem tűrően próbálják ráerőszoakolni a világra, hogy minden életforma, világnézet, értékrend egyformán értékes. Isten ígéje azonban határozott irányt szab elénk azzal, hogy kimondja: az Úr akaratával szemben nem létezik alternatíva. Amikor pedig ez az akarat törvényként szól, éppen a tőle elszakító bűnünket olvassa a fejünkre, és megmutatja, mennyire rászorulunk az ő kegyelmére. Légy hát alázatos Isteneddel szemben, és egyedül őt tekintsd életed mércéjének!

Hétfő (november 16.) *Szeresd felebarátodat, mint magadat! Én vagyok az Úr! 3Móz 19,18b-c (Zsid 13,1-2; Mt 7,21-27[28-29]; JSir 1,1-22) Feledd el önmagadat, és figyelj Istenre: nem te vagy az életed középpontja, hanem ő. Pontosabban: ha nem ő az életed központja, akkor az nem is igazi élet. Hiszen még a felebaráti szeretetünk is kárhozatos bűn, ha úgy gondoljuk, hogy a nyitott és befogadó szívünk révén jutunk a mennyországba! Ám ha az Úr válik életünk középpontjává, akkor a bocsánatot nyert bűnös nagyvonalúságával fogunk szeretni; nem azért, mert a törvényt akarjuk görcsösen teljesíteni, hanem mert erre szabadított fel a kereszten értünk meghalt Krisztus.*

Kedd (november 17.) *Csak nevemért türtem ilyen sokáig, dicsőségemért fékeztem magam, és nem pusztítottalak el.* Ézs 48,9 (2Tim 1,9; Jn 3,17-21; JSir 3,1-33) Nem szívesen hallgatjuk az ilyesféle kijelentéseket. Inkább valamilyen torz istenképet állítunk szívünk oltárára, amelynek nem része a harag, az elmarasztalás, az ítélet. De mit tegyük, ha ez a valóság? Ítéletet és kárhozatot érdemlünk, bármennyire „korszerűtlenül” hangzik is mindez! Isten ígéje mégis örömhírt hirdet nekünk: Urunk szabad elhátározásából megkönyörül a veszni való bűnösön. Önmagáért: emberré lett, magára vette a bűnünket, életét adta értünk. Csak ezért. Ez az üdvösség titka: ennél többre nincs szükségünk.

Szerda (november 18.) *Istennek kell inkább engedelmeskednünk, mint az embereknek.* ApCsel 5,29 (Ézs 26,13; Lk 13,[1-5]6-9; JSir 3,34-66) Az emberi felsőbbségnek való engedelmisség Isten rendje és akaratja. A mai ige sem kínál kibívót ez alól. Péter és János szavai akkor hangoznak el, amikor a zsidó templomi hatóság az ige hirdetését akarja megtiltani nekik. Isten ígéje ugyanis minden emberi hatalomnál nagyobb. Nem hajolhat

vaskezü hatalmasságok, népszerű szólalmok, a ma divatos mesterkéltlen semleges korrekt beszéd mód ígájába. A hívó ember türjön békével minden nyomorúságot. De mivel az üdvösségre vezető hit egyedül Isten ígéje nyomán születik, ezért azt soha nem türhetjük, amikor az evangéliumot akarják elhallgattatni vagy megmásítani.

Csütörtök (november 19.) *Jöjjetek, mert már minden készen van!* Lk 14,17 (Zsolt 34,9; Lk 15,1-10; JSir 5,1-22) Szeretjük azt hinni, hogy az üdvösség elnyerésében némi szerepünk lehet. Legalább annyi, hogy Krisztus megváltó munkáját mintegy hi-telesítjük, „aktiváljuk” magunkra nézve azzal, hogy elfogadjuk, döntünk mellette, ígent mondunk rá. Pedig minden készen van! Nélkülünk, de nekünk. A kereszten Isten Báránya az életét adta értünk: ez az üdvösségünk alapja. A keresztségben meghalt az őemberünk, és újjászülettünk: ez Isten műve. Az ígét a Szentlélek hirdetteti nekünk egyházában, hitünket ez által az ige által teremti és erősíti meg: ez az ő munkája. Adjunk hálát az emberi közreműködést nem igénylő, éppen ezért biztos kegyelemért!

Péntek (november 20.) *Nagyok és csodálatosak a te műveid, mindenható Úr Isten, igazságosak és igazak a te utaid, népek királya: ki ne félné téged, Urunk, és ki ne dicsőítené a te nevedet...* Jel 15,3-4 (Dán 2,21a-b; Zsid 13,17-21; 2Pt 1,1-11) Páratlan és hatalmas az Úr! Bárcsak meglátnánk az ő dicsőségét! De hol keressük? Talán a világ csodáiban, csendesesen susogó erdőkben, vadul tomboló viharban, fenséges hegycsúcsokban? Vagy egymás szemében, ölelésre nyíló karjában? Vagy a szívünk harmóniájában, az önmagunkkal való békében? Nem: Isten dicsősége a golgotai kereszt. A legdicsőségesebb Úr a kereszten függő élettelen. Az, aki megszabadított minket a hiábalalóságtól, és nekünk ajándékozta az üdvösség örömét. Ő a mi hatalmas Urunk: őt dicsőítse szívünk és szánk!

Szombat (november 21.) *[Istennem,] szereteted az életnél is jobb...* Zsolt 63,4 (1Jn 4,16; Jel 20,11-15; 2Pt 1,12-21) Teljes értékű életet élni: ez mindannyiunk vágya. De lehet-e teljes az élet anélkül, aki az élet teremtője, és akinél új élet várja az elveszetet? Mit ér a szépen felépített, sikeres élet, ha nincs alapja, ha abban nincs helye Istennek? A teljes értékű élethez nemcsak az egészség, a család, az anyagi jólét, a karrier és az elismertség tartozik hozzá, hanem az Istennel való kapcsolat is. Hiszen ő az Élet. Keresd hát Istent, figyelj az ő szavára, és megtalálad a teljes értékű életet!

■ TUBÁN JÓZSEF

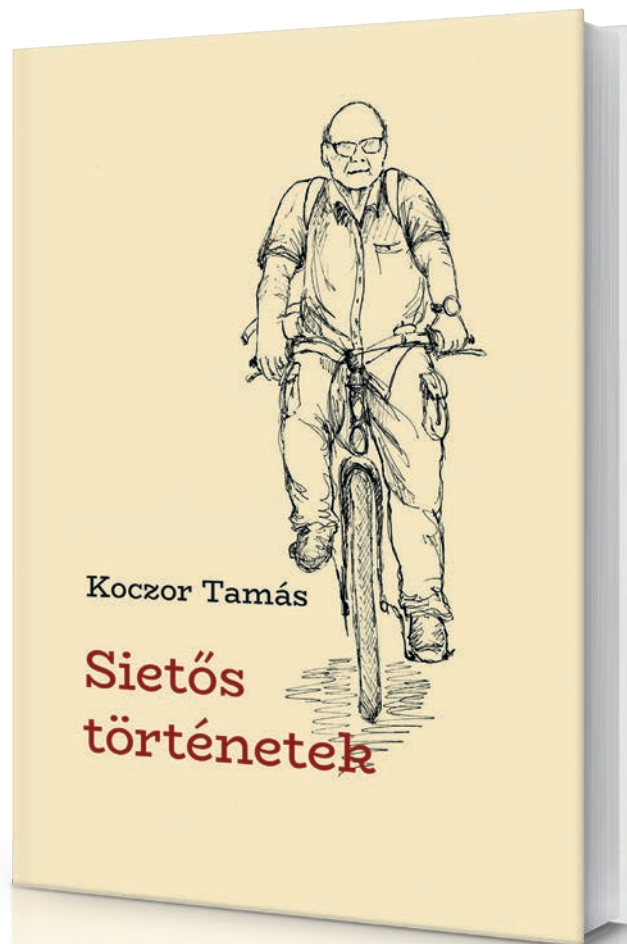
Kövessen bennünket a Facebookon is: facebook.com/evangelikus
Magyarországi Evangélikus Egyház – Életközelen vagyunk

A LUTHER KIADÓ ÚJDONSÁGA

Koczor Tamás

Sietős történetek

Humorral átszótt,
megindítóan őszinte vallomások
emberi gyengeségekről, hiányosságokról –
és Isten végtelen szeretetéről.

KÖNYVEINK MEGRENDELHETŐK A BOLT.LUTHERKIADO.HU OLDALON.

Evangelikus könyvesbolt: 1085 Budapest, Üllői út 24.

Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 8–17 óra között.

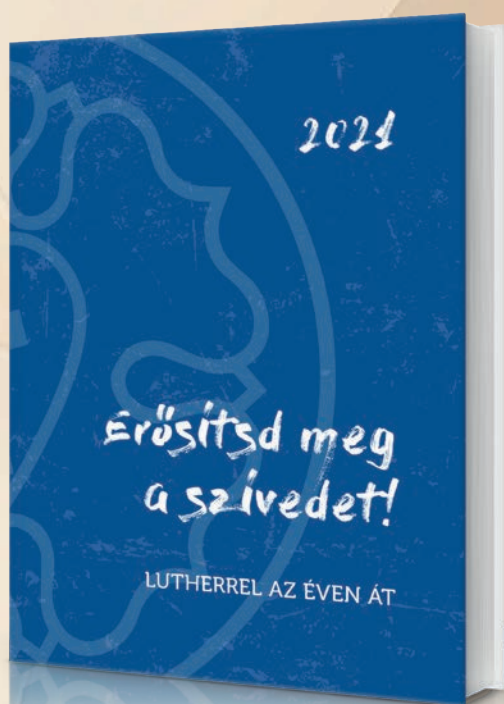
bolt.lutherkiado.hu • kiado@lutheran.hu • +36 1 411 0385 • +36 20 824 5518

Levelezési címünk: Luther Kiadó, 1085 Budapest, Üllői út 24.

ELŐKÉSZÜLETBEN

EVANGÉLIKUS NAPTÁR 2021

Lelki írások egy évre, szépirodalom, egyházi és világi évfordulók, viccek – mindez egy kötetben, a Magyarországi Evangélikus Egyház név- és címtárával kiegészítve.

ERŐSÍTSD MEG A SZÍVEDET! LUTHERREL AZ ÉVEN ÁT

Határidőnapló 216 oldalon Luther-idézetekkel, bőséges jegyzetelési felülettel, tolltartó gumival.

KÖNYVEINK MEGRENDELHETŐK A BOLT.LUTHERKIADO.HU OLDALON.

Evangélikus könyvesbolt: 1085 Budapest, Üllői út 24.

Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 8–17 óra között.

bolt.lutherkiado.hu • kiado@lutheran.hu • +36 1 411 0385 • +36 20 824 5518

Levelezési címünk: Luther Kiadó, 1085 Budapest, Üllői út 24.